

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

Дагъустандин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова республикадин милли политикадин рекъяй министерство тешкилай йикъаз талукъарнавай серенжемра иштиракна.

Къумукърин муздраттеатрдин залда къватл хъанвайбур тебрик авунихъ галаз сад хъиз, премьер-министрди ина Туркиядин Республикадай, Азербайжандай, Къазахстандай атанвай чи ватандашарни авайди къетлендаказ къейдна. Абури Махачкъаладиз Республикадин промышленникринни карчийрин сад лагъай форум тухунихъ галаз алакълу яз атанвайди тир.

А.Гьамидова РД-дин милли политикадин рекъяй министерстводин къуллугъчийриз и ведомство тешкилайдалай инихъ 24 йис тамам хъун мубаракна. Ахпа премьер-министрди Дагъустан Республикадин иллаки тафаватлу хъайи векилрив, гъакни Россиядин Федерацияда авай РД-дин Гьукуматдин векилрив наградаяр вахкана.

РД-дин милли политикадин рекъяй министр Татьяна Гамалея Туркиядай, Азербайжандай, Къазахстандай тир чи ватандашриз, гъакни Миннацдин жавабдар къуллугъчийриз и ведомстводин наградаяр гана.

1920 – йисалай акъатзава

N 48 (10641) хемис 27 – ноябрь, 2014 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

РФ-дин здравоохраненидин министр Дагъустанда

Намуслудаказ яшамииш жен, къвалахни ийин

22-ноябрдиз Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипов чи республикада мугъманвиле аваз хъайи Россиядин Федерациядин здравоохраненидин министр Вероника Скворцовадиз галаз гуьруьшмиш хъана ва абуру важиблу са жерге месэляяр веревирдна.

Гуьруьш къиле фидай члавуз, къилди къачуртла, здравоохраненидин объектар, сифте нубатда Республикадин аялрин клинический больница ва туберкулездин диспансер эцигна кутьягъунихъ галаз алакълу месэляйрал акъвазна. Республикадин онкологический диспансер цийи хъувун ва Махачкъалада перинатальный центр эцигун чарасуз тирдакани ихтилат къатна. Федеральный министрди вири и месэляйриз дикъетдивди фикир гана.

“Куьн, адет яз, тайин тир куьмек гун патал чиниз къевезва, Куьне тайин тир меслятарни къалурзава, и кар чун патал гзаф важиблу я, чна Квевай здравоохраненидин хел идара ийиз чирзава. Дагъустандин здравоохраненидин хейлин терефар гъилий вегъенвай гьалда авай. Сифте нубатда и кар меди-

цинадин идарайрин руководителар гъазуруниз ва абурун къвалахдиз талукъ я. И барадай чун Куь регъбервилек кваз къвалах къайдадик кутаз чалишмиш жезва. Медицинадин работникрихъ галаз къе къиле тухузвай гуьруьшди са рахунни алачиз и хиле крар авай гьал къайдадик акат хъувуниз куьмекда. Чун Квехъ галаз гъи рекъерай санал къвалахиз жедатла, гъа кардин гъавурда гъатна. А къвалах чна къилизни акъудда”, - малумарна Р.Абдулатипова. Республикадин Къили малумарайвал, Вероника Скворцова республикадай хъфейдалай гуьбуьниз, энгел тавуна, Дагъустандин здравоохраненидин министр Танка Ибрагъимовахъ галаз санал федеральный ведомстводин руководителдин меслятар къилиз акъудунихъ галаз алакълу “рекин карта” туькълурда.

Гуьруьшдин сергъятра аваз санитарный авиациядин къуллугъ вилик тухуниз талукъ месэляярни веревирдна. Гъа ийкъан пакамахъ Рамазан Абдулатиповни Вероника Скворцова мусибатдин медицинадин Къуллугъдин вертолетьдиз килигна. Ам республикадиз тамамвилелди цийи къиле-

лай тадаракламиш хъувурдалай гуьбуьниз жханвайди я ва ам алай вахтунда медицинадин рекъяй энгел тавуна куьмек гунин барадай къвенкъе чи технологияр кардик кутунин чешне яз къалуриз жедат. Дагъустандин государстводин медакадемиядин руководство цийи хъувунин серенжемрихъ галаз алакълу месэлядизни килигна.

Россиядин здравоохраненидин министрди медицина авай гьалдиз дериндай фикир гунай Дагъустандин Къилиз сагърай лагъана. В.Скворцовади къейд авурвал, ам республикадиз эхиримжи сеферда атайдалай гуьбуьниз алатнавай девирда Дагъустандин здравоохраненидин хиле хъсанвилехъ са жерге дегишвилерни хъанва: аялар, члехи яшар тамам хъанвай агъалияр кинин дережа агъуз аватзава, гъам сифтегъан звенода, гъам стационарда духтуррин мажибар хкаж, ийкъан стационаррин къадар къе сеферда артух хъанва.

“Къе чун медицинадин общественостдихъ галаз гуьруьшмиш хъана,

▶ 2

Нубатдин сессия

Къе Махачкъалада РД-дин вад лагъай сеферда хъанвай Халкъдин Собранидин 43-сессия къиле физва.

Сессиядал агъадихъ галай месэляйриз килигзава.

1. “Муниципальный нормативный правовой актин проектри пайгардик кутунин жигъетдай таъсир авуниз къимет гунин къайдадин ва карчивилинни инвестиционный къвалах къиле тухунин месэляйриз талукъ муниципальный нормативный правовой актин экспертиза къиле тухунин къайдадин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

2. “Аял патал гъар вацра гузвай пособидин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

3. “2015-йис, 2016 ва 2017-йисарин пландин девир патал Республиканский бюджетдин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

4. “2015-йис, 2016 ва 2017-йисарин пландин девир патал Дагъустан Республикадин медицинадин рекъяй мажбуридаказ страховатунин Территориальный фондунин бюджетдин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

5. “Дагъустан Республикада бюджет туькълурини къвалахдин ва бюджетрин арада авай алакълу гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

6. “Дагъустан Республикада Гъалибвлин Пайдахдин копия ишлемишунин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

7. “Дагъустан Республикада яшайишдин къуллугъар ийизвайбурун яшайишдин къуллугърин сиягъ тестикъарунин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

8. “Дагъустан Республикадин Счетный палатадин ва муниципальный тешкилатрин контрольно-счетный органрин къвалахдин са бязи месэляйрин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

9. “Дагъустан Республикада физический культурадунин ва спортдин гъакъиндай Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

10. “Дагъустан Республикада агъалийриз библиотекари къуллугъ авунин гъакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гъакъиндай Дагъустан Республикадин закондин проектдин гъакъиндай.

11. 2015-йисуз Дагъустан Республикада Государстводин эменни приватизироватунин прогноздин пландин (программадин), 2016 ва 2017-йисара Дагъустан Республикада государстводин эменни приватизироватунин асул терефрин гъакъиндай.

12. “Законодательный инициатива къалурун яз, Россиядин Федерациядин Федеральный Собранидин Государстводин Думадин вилик “Россиядин Федерациядин са бязи законодательный актари дегишвилер кухтунин гъакъиндай” Федеральный закондин проект эцигунин гъакъиндай.

13. Сессиядал са жерге маса месэляйризни килигзава.

МЕДЕНИЯТ

И центр акъалтзавай несилдиз итижлудаз, яратмишунрин алакълу ачухдайдаз ва руьгъдин культура хкаждайдаз элкъуьн лазим я. Им чи виридан умуми ва асул къвалах я ва ида чи улкъевдин диб мягъкемаруниз къуллугъда.

▶ 6

УЪМУЪР

Дишегълидин-дидедин везифаяр хизанда лап члехибур я. Адан руьгъдин камаллувилехъ еке метлеб ава. Дишегъли диде, кайвани, къул хуьзвай кас я. Хизанда авай гъавадила, аялриз гузвай тербиядлай, ана яратмишнавай шартларилай гзаф крар аслу жезва.

▶ 19

Намуслудаказ яшамини жен, кваллахни ийин

1

чна вилик акъвазнавай месэляяр, гележегдин планар веревирдна. Чаз акъвазвал, региондин министерство виликди физ чалишмиш жезва, чна квез вири жигьетрай куьмекар гуда ва, чун умудлу тирвал, куьне вилик акъвазнавай вири везифаяр кьилиз акъудда", - кьейдна В.Скворцовади. Идалай гьейри, ада Махачкъалада перинатальный центр эцигуниз талукъ яз баянарни гана: федеральный бюджетдай лазим тир пулдин такъатар гьеле чара авунва.

Гьа са вахтунда Россиядин здравоохраненидин министрди малумарайвал, эгер виликрай гьахтин центрайр чи уьлкведа гьазурнавай тадаракарди анжах 22 процентдин дережада аваз таъминарзавайтла, амай тадаракар кьецепатан уьлквейривай маса кьачузвайтла, медицинадин цийи ида-ра 65 процентдин дережада аваз Россияда гьасилнавай техникадалди таъминарда. Виниз тир еридин операционный блоклар Белоруссиядай агакьарда. Эхирдай Вероника Скворцовади веревирд авур маса месэляярни гьалун вичин гьузчивилик кутадай-ди кьейдна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин администрациядин пресс-кьуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, гьуруьшда РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководитель Рамазан Алиева, РФ-дин здравоохраненидин министрдин заместитель Татьяна Яковлевади, Дагъустандин здравоохраненидин министр Танка Ибрагимовани иштиракна.

Гьа и юкьуз республикадин Кьил ва РФ-дин здравоохраненидин министр государствендин бюджетдин идара тир Республикадин клиникадин больницадин дамаррин азаррин сад лагъай региональный центр-диз килигна ва республикадин медицинадин активдихъ галаз гьуруьшмиш хьана.

Дамаррин азаррин региональный Центрада Вероника Скворцовани Рамазан Абдулатипов реанимациядин отделенидиз килигна. Абуру мультиспиральный компьютерный томографиядин кабинетдани хьана, абуру гьакни палатайра азарлуярни диндирмишна. В.Скворцовади Центрадин кваллахдиз виниз тир кьимет гана. Адан гафаралди, Центради пайгардик кваз кваллахзава ва гележегда ам мадни вилик фин лазим я.

Ахпа республикадин клинический больницадин актовый залда федеральный министерстводин делегация республикадин медицинадин активдихъ галаз гьуруьшмиш хьана.

Гьуруьшдал Дагъустандин Кьили кьейд авурвал, Вероника Скворцовани, адан заместитель Татьяна Яковлевнани лап хьсан духтурар ва чпи хьанавай хилерай чехи пешекарар, Россиядин здравоохраненидин системадин гьуьндурь дережадин тешикатчяр я. "Иллаки эхиримжи йисара Вероника Игоревнади регьбервиллик кваз ва Россиядин Президент Владимир Путинан программадал асаслу яз уьлкведин здравоохранение цийи хьувун патал хейлин крар ийизва. Алай аямдин тадаракар маса кьачунихъ галаз сад хьиз, абуру менфятлудаказ ишлемешунни герек я. Чахъ гьакьсагьвилелди зегьмет члугъазвай, намуслу, гьилел михьи духтурар гзаф ава, амма эхиримжи кьад йисуз медицинадин хиле пешекарин чирвилерин ва инсанвилдин барадай татугай гьалар арадал кьезе хьана. Мад са кардикай лугьун герек я: чи медалакадемияди виликрай гьазуриз хьайи хьтин кадрияр гьазурзавач. Медалакадемия куьтгьай са бязи ксар акурла зун инанмиш жезвайвал, советрин девирда Буйнакскдин медуцилшеди гьазуриз хьайи пешекарар абурулай виниз тир дережада ава. Ибуру кьелелай фикир гана кланзавай месэляяр я, - кьейдна республикадин регь-

берди. - Республикада аялар кьинин жигьетдай авай гьалди, чахуткадин барадай арадал атанвай гьалари чак гзаф секинсузвал кутаза. Махачкъалада чахуткадиз акси хьсан диспансер кардик кутун лазим я, вучиз лагъайтла, эгер и месэладиз чна бегьем фикир гун тавуртла, и азар халисан завалдиз элкьведа.

Дагъустандин Кьили вири муниципальный больницаяр оптикадинни члунарин алакьадин линейралди таъминарун теклифна. Ида гьар са больницадиз гьа гьиле-гьил аваз Махачкъаладин пешекаррихъ галаз месляяр ийидай, райондай экьечл тавуна, чкадал куьмек гудай мумкинвал яратмишда.

Россиядин здравоохраненидин министр Вероника Скворцовади вич эхиримжи сеферда республикадиз атайдалай инихъ са йис алатнавайди рикел хкана. "Алатай йисуз чна здравоохранение цийи хьувунин региональный программа вини дережадин нетижаяр аваз кьилиз акъудна. Амма, гьайиф хьи, татугайвилерини рехъ тагана туш, - лагъана ада. - Мисал яз, маса кьачунавай вири тадаракар кардик кутунвач. И нукьсар мукьвал тир вахтара арадай акъудун герек я. Гьакькьатда чун ахьтин девирда гьахьнава хьи, гила чи кьилин везифа здравоохраненидин система ерилуди, тлем акакьдайди авуникай ибарат я. Ада мадни кьейд авурвал, 2013-йисан 1-январдилай чун Советрин Союз чклайдалай гьуьгьунин девирда сифте яз гьар са гражданин патал финансин сад тир норматив тайинарунал элячйнава.

Вероника Игоревнади алай макъамда Россияда здравоохраненидин режый кьуллугъяр авунин кваллах гьикл тешикнаватла, гьадан патахъайни суьгьбетна.

Россиядин здравоохраненидин министрди онкологиядин азарар акатнавай ксар дуьздак акъудуниз талукъ язни вичин теклифар гана: "Чна яшайишдин месэлайрай регионрин вири министррихъ ва гьукуматрин председателрини заместителрихъ галаз совещание кьиле тухвана ва анал тайин хьайивал -дуьздак акъуднавай онкологиядин азарар ва чахутка квайбурун кьадар лап тлимил я. Амма вири инсанят патал юкьванди тир тайин делил авайди я. Чпик сад ва кьвед лагъай дережайрин рак кваз жегьил дишегьлийрини итимри кваллахун давамарзава. Амма а азардин лишанар ачухдаказ ашкара хьайивалди абуру куь патав кьезева. Амма азар кьуд лагъай дережадиз акъатнаваз жезва ва кьелай а азарлуяр кьутармишиз алакьзавач. Гьавилияй чна онкологиядин жуьреба-жуьре азарар квай ксарин тахминан кьадар гьар са регион патал тайинарун рехъ хьанава. Куьне ахьтин азарар акатнавай ксар дуьздак акъудун герек я. Чна лагъайтла, и кваллах ахтармишда.

Рамазан Абдулатипова кьейд авурвал, Вероника Скворцовадин рахунар залда ацукьнавай кьилин духтурар ва медроботникар патал гзаф важиблудур ва ада медицинадин общественностдиз Россиядин здравоохраненидин министрди тайинарнай везифаяр кьилиз акъудунин кваллахдик активдаказ экьелуниз эвер гана. Республикани регьберди малумарайвал, эхиримжи вахтара чи шегьерани районара 22 кас кьилин духтурар дегишарнава, медроботникрин жергеяр михьи авунин кваллах гележегдани давам жеда. Эгер чкайрал гьейратсуз ксари кваллахиз хьайитла, уьлкведин Президентди ва министрди гражданин кьуллайвал патал ийизвай крарикай са файдани жедач. Эхиримжи 1,5-2 йисуз Дагъустандин медицинада хейлин крар авунва. Амма гзаф крар кьилин духтуррилай аслу я. Са бязи палатаяр авай гьал инсандин лайихлувилик хклайди хьтинди я. А палатаяр инсанар сагьар хьийидай хьтин чкаяр туш. Чна Россиядин Минздравдин истеми-

шунрихъ галаз кьадайвал кваллахун, гьакьсагьвилелди, пешекарвилелди зегьмет члугъазвай кьуллугъчи ашкьиламишун лазим я" - лагъана эхирдай Рамазан Абдулатипова.

Федеральный министрдихъ галаз гьуруьшмиш жезвай чкада Россиядин Минздравдин пешекарарни авай. Гьуруьшдал абурукай са бязибур рахунни авуна. Россиядин медицинадин образованидин ва здравоохраненида кадровый политикадин режый Департаментдин директор Татьяна Семеновади кьейд авурвал, медицинадин работникрин кьадардал гьалтайла, Дагъустан уьлкведа кьивеклечи чкайрал алач.

"Алай вахтунда Дагъустанда гьар са 10 агъзур касдин кьилиз духтурралди таъминвиле талукъ режьем 36,3-даз, Россияда - 41-даз, юкьван медперсоналдалди таъминвиле режьем - 79,6-даз, Россияда и жигьетдай юкьван режьем лагъайтла - 90,4-даз барабар я", - малумарна Татьяна Семеновнади. Гьа и вахтунда ада медроботникрин кьадардилай гзаф дережада абуру гьазурун еридиз фикир гун лазим тирди кьейдна. Ада малумарайвал, Дагъустанда чехи пай духтурри амбулаторийрини поликлиникайрин сетда кваллахзава. Гьа са вахтунда республикада, СКАФО-дин маса субьектив гьекьгайла, кардиологдин, онкологдин ва нейрохирургдин кьадар тлимил я. Педиатррин кьадардал гьалтайла республика кьивеклечибурукай са чкадал ала.

Дагъустандин здравоохраненидин министр Танка Ибрагимова вичин рахунра Вероника Скворцова Дагъустанда мугьманвиле авай члавуз раиж авур месэлайрал, ада гайи теклифрал акъвазна. Т.Ибрагимова кадровый политикадиз талукъ яз илэтин келимаяр лагъана: "Кадрийрихъ галаз алакьалу месэла чун патал лап важиблудуркай сад я. Республикадин здравоохранение хьсан еришар аваз вилик фин патал РД-дин здравоохраненидин министерстводин кадрийрин управленидин работникар тамамвилелди цийибуралди эвезнава. Пешекарар желб авуникай рахайтла, и барадай заз Россиядин здравоохраненидин министерстводиз сагьрай лугьуз кланзава. Алай йисуз чна Дагмедалакадемиядихъ галаз санал кадрияр гьазуриз башламмишнава. Чна районрин килеривай ва райбольницайрин кьилин духтурривай заякьяр кьабулнава. Чун Москвада, Санкт-Петербургда ва чехи маса шегьерра кваллахзавай чи ватандашар республикадиз желб ийиз алахьнава. Мисал яз Республикадин клинический больницада чна кьилин духтурдихъ галаз санал январдиз ортопедиядинни травматологиядин цийи отделение ачухун пландик кутунва. Чна ана кваллахун патал Москвадай тир пешекарин са дестеди теклифзава.

Эхирдай Россиядин здравоохраненидин министр Вероника Скворцовади лагъана: "Гьелбетда, здравоохраненидин министрстводи мумкин тир вири куьмекар гуда. Чаз Дагъустандин здравоохраненидин министрди кваллахзавай теьвер ва республикада медицинадин хиле арадал кьезевай дегишвилер бегенмиш я. Чна кьелелай умуд кутазавайвал, кье килигай месэляяр гьалуник министрстводин командадин ва кьилин духтуррин вири корпусдин тлем акакьда. За гьисабзавайвал, гьар са медикидин кваллахдин бинеда кланивал, кьенивал ва адалатлувал авайдан патахъай республикадин Кьили вичин рахунра раиж авур келимаяр лап дуьзбур я".

Гьуруьшдин эхирдай республикадин Кьили метлеблу суьгьбетдай мугьманриз сагьрай лагъана ва пака республика абад хьун патал кье общественностдин кьанажагда дегишвилер тун герек тирди кьейдна.

- Дагъустандихъ гележег хьун патал намуслудаказ яшамини хьунни, кваллахунни герек я, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

Печатдин министерствода гьуруьш Жавабдарвал аннамишин

Ш.ШИХМУРАДОВ

25-октябрдиз РД-дин печатдин ва информациядин министерствода министр Азнаур Аджиев ва республикадин СМИ-рин кьилин редакторар Дагъустанда авай суддин приставрин Федеральный кьуллугъдин Управленидин руководитель Низами Гьалимова хъ галаз гьуруьшмиш хьана. Мяркат, куьруь гаф рахуналди, А.Аджиева ачухна ва кьилени тухвана.

Низами Ниязовича кьейдна хьи, и гьуруьш тешкилуни метлеб СМИ-рин куьмекалди суддин приставрин кваллахдикай, бязи цийивилерикай, сервисрикай агьалийрив делилар агакьарун, и кьуллугъдикай халкьдин арада дуьз фикирар арадал кьведайвал авун я. Ада чпи кьилиз акъудзавай кваллахрикай гьеншдиз суьгьбетна. А делилар (банк данных) вири ведомстводин официальный сайтда ава. Гьакни абуру мобильный тадаракизни кьачуз жезва. Адан куьмекалди гьар са касдивай вич ва гьакни мукьва ксар буржлу яни, тушни чириз, информация кьачуз жезва.

Приставрин кьуллугъдикайни адан работнирикай дуьз фикирар арадал гьуниз талукъ яз суддин кьилин приставди кьейдна хьи, массовый информациядин такъатрин куьмек галачиз и важиблу кар кьилиз акъудиз алакьдач. Приставрин куьнерал алай пар екеди я, гьик хьи, чи гзаф агьалийри жермейрин пулар гьуьгьуллудаказ, яни чпин хушуналди гузвач. "СМИ-рини, суддин приставрини халкьдиз кьуллугъзава, гьавилияй кьенин гьуруьшди хьсан нетижайрал гьун лазим я", - кьейдна Н.Гьалимова.

- Чна еке кваллах кьилиз акъудзава, - давамарна ада. - Тамамарна, кьилиз акъудна кланзавай документрин кьадар кьуд виш агъзурдав агакьнава. Абурула машгьул жезвайбур лагъайтла, 157 пристав я - гьар сада 260 производство гьалтзава. Кье агъзур гьалтзавайбуруни ава. Алиментаз тагузвайбуру хъ галаз женг члугун патал са приставрин такъатар тлимил я, СМИ-рини куьмек гана кланда. Алай вахтунда буржлудуруз талукъ яз 157-статьядай 659 уголовный дело кьарагарнава. Абуру алиментар гузвач.

Гьуруьшда малум хьайивал, ахьтин ксар ава хьи, чпин аялриз пуд миллион манат кьван буржлу тир. Ирид агъзурдак чпин хушуналди алиментар гузвайбур анжах 1200 кас я, - лагъана Н.Гьалимова ва СМИ-риз куьмекалди эвер гана. Диде-бубайри чпин веледрин патахъай жавабдарвал аннамишун лазим я. "Кьил кьакъудзавай ксари я алиментар гуда, я абуру дустагьра ацукьда", - кьетидиказ хиве кьуна кьилин приставди. Аялрин патахъай кьайгударвал авун гьам вири диде-бубайрин, гьамни обществендин эвелимжи буржийрикай я.

Эхирдай А.Аджиева метлеблу гьуруьшдай Н.Гьалимоваз чухсагьул лагъана, СМИ-рин киле авайбурула лазим информация агьалийрив агакьарун тапшурмишна. "Чна дагъустанвиар государствендин гьукумдин кваллахдихъ галаз танишарзава, - умумиламишна А.Аджиева, - суддин приставарни гьа властдин кьурулушрик акатзава... Чун санал кваллахиз гьазур я".

Суддин приставрин Федеральный кьуллугъдин регьбердини республикадин СМИ-рин редакторри приставрин Управлениди, анин пресс-кьуллугъди ва массовый информациядин такъатри, алакьада аваз, санал кваллахунин месэляяр веревирдна.

Майдин указар - уьмуьрдиз

20-ноябрдиз РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован реьгбервилек кваз РД-дин Хатасузувлин Советдин заседание хьана. Анал Россиядин Президентдин майдин указар кьилиз акьудзавай гьал веревирдна. Заседанидал дагьустанвийри Сириядин чурьукда иштирак авуниз талукь темални акьвазна.

Мярекат ачухай РД-дин Кьили уьлкведин руководителдин указрин важиблувал мад сеферда кьейдна. - Чи вилик акьвазнавай кьилин везифа, - кьейдна Р.Абдулатипова, - и указрал бинелу кьарарар сих алакьада аваз кьилиз акьудунал вири дережайрин властдин органар - федеральный, республикадин ва чкадин органар-желб авуникай ибарат я. Ихьтин алакьалу кьвалла гзаф вахтар тухуз жезвач, - лагьана РД-дин Кьили. Идахь галаз сад хьиз, хьсан чешне яз ада кьанун-кьайда хуьдай ведомствойрин кьвалах кьалурна. Ихьтин кьвалах тухунин нетижада террористрин активвал агьуз хьун кьазанмишиз алакьна. Хьсан патахьай гьайи мад са ми-сал республикадин руководстводини рособрнадзорди ЕГЭ вахкунин карда кьайда тунин барадай саналди кьабулай серенжемрихь галаз алакьалу я. Нетижада Дагьустанда виридалайни "чиркиндаказ" кьиле тухуз хьайи ЕГЭ Россияда виридалайни михьибуракай садаз элкьвена. РФ-дин ва РД-дин здравоохраненидин министерствойрини чпин арада хьсан алакьа аваз кьвалахзава", - кьейдна Р.Абдулатипова.

Майдин указрал бинелу кьарарар кьилиз акьудун патал республикадиз 10 миллиард манатдин такьатар герек я, - лагьана Р.Абдулатипова. - Гьахьтин такьатар жагьурун патал республика вичин хьуси са жерге программа-яр кьилиз акьудун акьвазаруниз мажбур хьана.

Ахпа указар чкайрал кьилиз акьудунин патахьай жавабдарвал хиве авай ведомствойрин руководителрин докладрихь яб акална. Санлай кьачурла, докладчийри гьалар са акьван пистийизвайди кьейдна. ИкI, абурун гафаралди, бюджетдин хилерин работникрин мажибар ян тагана хкаж жезва, яшайишдин цийи объекттар эцигзава.

Докладар веревирддай члавуз республикадин Кьили вичин тайин тир кьейдер авуна. ИкI, здравоохранение цийи хьувунин дережадал гьалтайла, республика б-чкадал алатлани, санлай кьачурла, дагьустанвийри медицинадин реькьай чпиз ийизвай кьуллугьрин

ери агьузди яз гьисабзава. Ида чара авунвай пулдин такьатрикай ва маса кьачунвай тадаракрикай инсанриз са акьван файда тежез-вайдан патахьай шагьидвалзава. Р.Абдулатипова РД-дин Общественин палатадин председател Гьамзат Гьамзатовал медицинадин ерилу кьуллугьрин барадай инсанрин игьтиярар таьминаруниз талукь месэладай яб акалунар тешкилун тапшурмишна.

Яшайишдиз талукь месэлаяр, гьа гьисабдай уьлкведин Президентдин указра раижнавай месэлаяр, кьилиз акьуддай члавуз кьадардин делилрал сергьятламиш хьана кьандач. Мисал яз, чпе лап тимил инсанар яшаммиш жезвай хурера яшайишдин объекттар эцигун патал пулдин такьатар харж авунин гьихьтин чарасузвал ава? Республикадин руководителдин фикирдалди, мисал яз, аялар школайра чкайралди таьминарунин месэла школаяр са шумуд санал агудна чьехи авунин, школа-интернаттар тешкилунин рекьелди гьялиз жеда.

Адан гафаралди, аялрин бахчаяр патални гьеле авай дараматар, эгер абуру санитарный ва маса нормайриз жаваб гузваз хьайитла, ишлемишиз жеда.

Р.Абдулатипова гьисабзавайвал, мажибар хкажунин месэла-дизни килиг хьувун герек кьезва. "Кье чна муаллимрин мажибар хкажзава, гьа са вахтунда чна чина лап мукьвал вахтаралди ЕГЭ виридалайни "чиркинди" хьана лугьзва. АкI яз хьайила, чна нин мажибар, кьез килигна хкажзавайди я?" - суал гана ада. Гьавилай зегьметдиз кьимет гунив жезмай кьван мукьфудивди эгечлун, чпин кьвалахдалди гьакьмькатдани тафаватлу жезвайбур ашкьиламишун герек я. Идалайни гьейри, республикадин Кьилин гафаралди, мажибар хкажунин месэладикай рахаддай члавуз библиотекайрин, культурадин кьвалерин работникрин, аялрин бахчайрин тербиячийриз тимил фикир гузва. И нукьсанни арадай акьудун герек я, кьейдна Р.Абдулатипова.

Майдин указар кьилиз акьуду-

нин барадай, санлай кьачурла, арадал атанвай гьалар РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Анатолий Кьарибова умумиламишна. Адан гафаралди, чпин мажибар хкажунин тир здравоохраненидин 11 категориядин работниркай 7 категориядин работникрин мажибар хкажунин талукь яз суалар арадал кьезвезач. Культурадин работникрин мажибар хкажунин барадай мажбурнамайя 100 процентдин кьилиз акьудна. Педагогиз талукь яз и делил 6,6 процентдин агьуз я. Яшайишдиз талукь хилени мажибар хкажунин барадай са тимил кьулукь галамукьнава, и нукьсанни арадай акьудда.

А.Кьарибова кьейд авурвал, республикадин Кьилин тапшургуьдалди культурадин ва образованидин работникрин аттестация кьиле тухузва. Бюджетдин хилерин работникрин зегьметдин еридиз аслу тушир кьимет гунин кьайда кардик кутун фикирда ава. Вице-премьердин гафаралди, харжийрин барадай виликдай тестикьарай са бязи статьяризни килиг хьайизва. ИкI, алай йисуз агьалийрин диспансеризация кьиле тухунин серенжемар патал бюджетдай 600 миллион манатдин такьатар чара ийидайди кьалурнавай. Амма республикада и серенжемар кьиле тухудай медикар бес тежезвай шартлара харжнавай такьатар медицинадин кьуллугьрикой менфят кьачузвай ксарив тамам дережада агакьдач.

Ахпа совещанидин иштиракчийр дагьустанвийри Сириядин яракьлу чурьукда иштирак авуниз талукь месэла веревирд авунив эгечна.

РД-дин Кьили лагьайвал, Дагьустанди кье са нагьакьан продукцияни акьудзава: амни экстремизм я. Авай делилралди, Сирияда женгера иштирак авун патал республикадай 200 касдилай виниз агьалияр, гьа гьисабдай 26 дигьегли, фенва. Абурун арада 37 муниципальный тешкилатдай тир ксар ава. Ида Дагьустанда терроризмди кьил хкажунин кьурхулвал мадни артухарзава.

Кьилин редактордин гаф Жуван душман жемир куьн

20-ноябрдиз вири дуьньяда пIапIрусар чIугунивай кьерех хьунин югь кьейдна. Чи уьлкведани пIапIрусар чIугунивай жезмай кьван фад яргьа хьун истемешнавай закон кьабулайдалай инихь са йисалай гзаф вахт алатнава.

Тенбек. Адан ватан Америка тир. XV асирдиз анай ам Европадиз, XVII асирдизни Россиядиз акьатнай. Сифтедай дарман хьиз ишлемишиз хьайи ам XVI асирдин эхирра ни чIугвадай, жакьвадай наркотик хьиз, ахпа пIапIрусар чIугун патални ишлемишиз башламишна. Алай вахтунда халис тенбек, асул гьисабдай, Азиядин уьлквейра, США-да, Болгарияда цазва. Россиядин Федерациядани ам Краснодарский крайда са акьван чьехи тушир майданра битмишарзава.

Инсаният тамам XV асирда пIапIрусар чIугун тавуна яшаммиш хьана. ГьакI ятлани гуьгьунлай тенбекди вири дуьнья кьуна. Дарман хьиз ишлемишиз тенбек яваш-явашдиз инсандин чан кьачудай зегьердиз элкьвена.

19-ноябрдиз Виридуьньяда жигерин азардихь - ХОБЛ-дихь (хроническая обструктивная болезнь легких) галаз женг чIугвадай Югьни кьейдна. "Энгел тавуна тади серенжемар кьабул тавуртIа, - кьейднава ВОЗ-дин 315-нумрадин бюллетенда, - мукьвал тир цIуд йисан вахтунда жигерин и азардик (ХОБЛ) рекьидайбурун кьадар 30 процентдин артух жеда". Россиядин Федерацияда тухвай эпидемиологиядин ахтармишунрини ХОБЛ азар галукунавайбурун кьадар 15,3 процентдив, яни 21 миллионни 986 агьзурни 100 касдив агакьнавайди тестикьарнава.

И азардик асул гьисабдай пIапIрусар чIугвазвайбур начагь жезва. Гьелбетда, абуру чIугвадайла мукьвал-мукьвал гум галукузавай - масабурни. Гьавилай чи уьлкведа пIапIрусар чIугунин аксина кьабулнавай законди кьвалахзавай кабинетра, общественный чкайра, гзаф мертебайрин яшайишдин кьвалерин гурарра, мектебра, тукьвенра, ресторанра, столовойра, кафеяра, автобусра, маршруткайра, пIапIрусар чIугун кьадагьа авунва. И кардал амал тийизвайбуруз ийидай жермеяр, тувьнуьгарни тайинарнава. Ятлани, гьайиф хьи, гьелелиг хьанвай са ахьтин дегишвилер аквазвач.

ПIапIрусар чIугвазвайбурун кьадар жезмай кьван тIимиларунин мураддалди кьабулнавай законди вири кьуватдалди кьвалахзавач. Вучиз лагьайтIа и закон халкьдин гегенш кьатарин арада виле акьадайвал пропаганда ийизвач. Месела, гзаф мертебайрин яшайишдин кьвалерин са гурарайни кьез пIапIрусар чIугун тавун истемешзавай плакат аквазвач. ИкI лугьуз жеда рестораникой, кафеярикой, столовойрикой, тукьвенрикой, автобусрикой, маршруткайрикой...

ПIапIрусар гадариз алахьзавайбур асул гьисабдай вуяр я? Са яшдиз акьатнавай, пIапIрусар чIугун себеб яз нефес чпиз дар хьанвайбур. Мадни, гьелбетда, пIапIрусар чIугуналди жува-жуваз акьалтIай душманвалзавайди рикIин сидкьидай аннамишзавайбур. Абурулай, гьелбетда, хейлин масабуруни чешне кьачузва. Чи "Лезги газетдин" редакцияда пIапIрусар чIугвазвайбур саки амуку тавунин кьилин себеб пIапIрусар чIугун акьалтIай чIуру кар тирди ананмишун хьайидахь зун кьелелай инанмиш я.

Яргьал вахтунда пIапIрусар чIугвазвайбуруз ам гадарун, гьелбетда, регьят кар жезвач. Чи издательствода кьвалахай са юлдашди (тIвар за кьадач), "Лезги газетдин" ракциядин итимирай чешне кьачуна, са кьад йис идалай вилик пIапIрус гадарнай. Гьа члавуз ам чинай кьвалахдилайни элячйнай. И мукьвара дуьшуьш хьайила, заз ам мад сиве пIапIрус аваз акуна. "Ана гьикI хьана, вуна мад пIапIрусар чIугун хьувуна хьи?" - хабар кьуна за адавай. Ада заз икI лагьана:

- "Са йисуз пIапIрусар чIугун тавуртIа, за ваз жунгав тукьвада", - хиве кьунай заз зи папа. - Жунгав ада тукьлунач, зунни цийи кьилелай пIапIрусар чIугунив эгечна.

Хьуьруьн акатна зак, "Ви папаз баркалла, са йисуз хьайитлани вун пIапIрусаривай акьвазарай. Амма ваз завай икI лугьуз жедач. Вучиз лагьайтIа, жунгав вуна ваз тукьлуна кIанзавайди тир. Вавай ваз я жунгав тукьваз, я пIапIрусар гадариз хьанач" - хьалагьана за адаз.

"ЧIугвамир пIапIрусар!" лугьузва чаз гьеле гьеччи чIавалай дидебубайри, мукьва-кьилийри, муаллимри, ярар-дустари, агьсакьалри. Амма и гафарал хейлинбуру амалзавач. Са яшдиз акьатайла, я туштIа нефес дар хьайила, анжах ахпа аннамишзава ни дуьз рехь кьалурнайтIа. Гзаф дуьшуьшра жигерар харапI хьайила, азарди беден "тIуьна" кьутгьайла, анжах ахпа ахварай аватзава.

Гьелбетда, пIапIрусар чIугун, я туштIа, ам чIугун тавун гьар сада вичивиз гьялзавай месэла я. Садавайни садни, мийир-межер лугьунилай гьейри, пIапIрусар чIугун тавуниз мажбур ийиз жедач. Амма жув кIандини такIанди, жуваз дуьз рехь кьалурзавайдини чIуру рехь кьалурзавайди чара ийиз чир хьанайтIа, пис жедачир. ТахьайтIа, гьар юкьуз пул харж ийиз, пIапIрусар маса кьачуз жува-жув агьуламишун, гьа идалди уьмуьр кьвердавай куьруь авун - им жуваз душманвал авун жезвачни?!

Мадни, законар алимри, муаллимри, духтурри, уьлкведин чьехи академияри, институтри, вири патарихьай ахтармишунар кьиле тухвана, веревирдер авуна, анжах ахпа кьабулзавайди я. Уьлкведа агьалийрин сагьлаамвал хуьнин жигьетдай акьудзавай законар - иллаки. Эгер закон кьабулнаватIа, адал амални авуна кIанда, адал амал ийиз тунани кIанда. Гьайиф хьи, гьелелиг чи уьлкведа кьабулзавай хейлин законар кьилиз акьудиз тунин кьвалах сакIани кьайдадик кутаз жезвач. Гьавилай, гьурметлугьур, халкьдин манида авай "акьул ярдин кьиле кIанда" гафар садани садрани рикIелай ракуьруна виже кьведач.

Хьсандиз гьазур жен

Дербент шегьердин кьве агьзур йис тамам хьунихь галаз алакьалу шадвилериз гьазурвал аквазвай гьал Дагьустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидован реьгбервилек кваз кьиле тухвай совещанидал веревирдна.

И мярекатда РД-дин Гьукуматдин Сад лагьай вице-премьер Анатолий Кьарибова, са жерге министерствойрин, ведомствойрин, организационин руководителри иштиракна.

Совещанидал РД-дин "Дербент - 2000" ГКУ-дин руководитель Али Нурмегьамедован ва "Дербент шегьер" муниципальный тешкилатдин кьил Имам Яралиеван гьахь-гьисабрихь яб акална. Абуру сува-

риз гьазурвал аквадай члавуз энгел тавуна кьабулун лазим тир серенжемрал кьетIендаказ акьвазна.

Идалайни гьейри, целди таьминарунин, граждана аварийный гьалда авай, гзаф кьугьне хьанвай кьвалерай масанриз акьудунин, газдин, электрикдин сетар, телекоммуникацийрин сетар кьайдадиз гьунин, Дербентдиз гьахьдай чкаяр аваданламишунин, кьумадин карьер эцигунрин барадай шегьердин игьтиярар патал ишлемишунин месэлаяр веревирдна.

Совещанидин нетижайрал асаслу яз республикадин Гьукуматдин кьили са жерге тапшургуьгар гана, хабар гузва РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управлениди.

Республикадин промышленникринни карчийрин сад лагъай форум Виликди фена кIанда шегьерарни районар

Жасмина САИДОВА

21-23-ноябрдиз, дуьньядин 150 уьлкведа кьейдзавай Карчивилин гафтедин сергьятра аваз, Дагъустандин меркездин Дуствилин кIвале республикадин промышленникринни карчийрин 1-форум кьиле фена. Мяркятда санлай къачурла 8000-далай артух ксари иштиракна, абурукай 200 мугьман уьлкведин маса субъектрай тир. Форумда Россиядин Федерациядин 12 региондин алишверидин министррини иштиракна.

Асул хел я

Форум кьиле тухунин себебрикай сад республикадин вилик промышленный производвал чан хунин месэла эцигун я. И месэла кар алай "Цийи индустриализация" проектда тайинарнава ва адан бинеда республикадин мулкунал промышленный цийи карханаяр тешкилун, алай вахтунда кардик квай карханайрин производственный мумкинвилер алай аямдин истемешунриз жаваб гудайбур авун ва кIвалах тийиз акъвазнавай заводар цийикIа тукьлур хьувун ава.

Форумдин максад республикадихь промышленность ва карчивал вилик тухунин жигьетдай авай мумкинвилер къалурун ва мумкин тир инвесторрин теклифар кваз кьун тир. И кар кьилиз акъудун патал меркездин В.Ленинан тIварунихь галай майдандал тукьлурнавай 1200 кв. метрдин павильонда "Дагъустандин виридалайни хъсан 100 товар" тIвар ганвай выставка-ярмарка тешкилнавай. Ина республикадин промышленностди ва карчивилин 39 карханади теклифзавай гьар жуьредин шейэр, кьилди къачуртIа, виниз тир технологийрал бинелу тадаракар ва республикадин чIехи заводри акъудзавай шейэр, агропромышленный комплексдин продукция, халкьдин художественный сенткарвилдин шейэр (и рекъай Дагъустан Россияда сад лагъай чкадал ала) ва маса шейэр майдандиз акъуднавай.

Пуд юкьуз давам хъайи форумдин сергьятра аваз са жерге веревирдерин сессиярни кьиле фена. Форум РД-дин Кьил Рамазан АБДУЛАТИПОВА ачухна.

Пленарный сессия

Форум шад гьалара ачухунин мяре-катда Дагъустандин парламентдин спикер Хизри Шихсаидова, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РФ-дин Кеферпатан Кавказдин краай министрдин заместитель Михаил Развозжаева, Россиядин Минпромторгдин Департаментдин начальник Дмитрий Овсянникова, РФ-дин Госдумадин депутатри, муниципальный тешкилатрин кьилери, федеральный ва регионрин жуьреба-жуьре къурулушрин, бизнес-махлукуятдин веклири ва масабур иштиракна.

Сифтени-сифте форумдин иштиракчияр инвестицияр серф авунин жигьетдай Дагъустандихь авай мумкинвилериз талукь фильмдиз килигна. Идалай гуьгуьниз Дуствилин кIвалин чIехи залда "Промышленность ва карчивал: региондин экономика вилик тухунин чешмеяр ва институтар" темадай пленарный сессия башламишна. РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова республикадин вилик акъвазнавай асул месэлайрикай лагъана. Ихтилат, кьилди къачуртIа, промышленный производство артухаруникай, хуьрун майишатдин ва промышленный продукция акъудзавайбур патал къулай шартIар тешкилуникай ва абуруз гьар жуьре ресурсар, чил ишлемишдай мумкинвал таъминаруникай тир. Ада кьейд авурвал, промышленность вилик тухун патал вилик тайин месэляяр эцигун, цийи жуьредин производствояр кардик кутадай мумкинвилер арадал гьун ва вири чкаяр сад хъиз вилик тухун иллаки важиблу я. Нетижалудаказ виликди фена кIанда гьам шегьерар, гьам районар ва гьамни республикадин меркез. Экономика вилик тухунин региональный политикадин система кардик кутун важиблу я. Къецепатай гьизвай

Шикл ягъайди - Гь. ЮСАЕВА

шейэр чкадин продукциядалди эвезунин хилени кIвалах тухун лазим я.

Чахъ жувни хуьдай, уьлкведизни куьмек гудай мумкинвилер авазва. Мисал яз, хъсан нетижаяр аваз кIвалахзавай заводрик акатзава: "Къизлярдин электромеханический тадаракин завод" (КЭМЗ), "Дагдизель" ОАО, "Электросигнал" ОАО, цийиз эцигнавай "Каспийдин шуьшедин завод".

Дагъустандин промышленный карханайрихь авай мумкинвилер тамамдаказ, чил нетижалудаказ ишлемишна кIанда. Гзаф къадар чилер, ишлемиш тийиз, гьакI гадарнава. Гьаниз килигна чилин налогни кардик кутазва. "Налогди басмишзавани? Артухан чил вахце. Карханайрин майданар ишлемишзавачни? Кирида вице ана чпин производство ачухиз кIанзавайбурув", - лагъана Рамазан Абдулатипова, карханайрин иесийрихь элкьвена.

Республикадин Кьили бизнес датIана ахтармишзавай гзаф къадар къуллугьри карчийрив секиндаказ кIвалахиз тан тийизвайдакayни лагъана. "Владимир Путинан "Бизнес къарсатмишун акъвазара" лагъай келима Дагъустандиз иллаки талукь я. Чи вилик квай месэлайрикай сад властдин къурулушри республикадин карчийри ва промышленникри нетижалудаказ кIвалахун патал къулай шартIар тешкилун я", - лагъана ада.

Рамазан Абдулатипов гьакIни республикадилай къеце яшамиз жезвай ватангьлийрикай ва абуру Дагъустандин экономика виликди тухун патал куьмек гун лазим тирдакay лагъана. "Къеце пата авай дагъустанвияр ватандихь галаз санал хъана кIанда. Гзаф карчийри республикада активнидаказ кIвалахзава ва куьмек гузва, инал Сулейман Керимован, Зиявудин ва Мегьамед Мегьамедоврин, Омар Муртузалиеван, Мегьамед Садулаеван, Госдумадин депутаттар тир Балаш Балашован, Мурад Гьажиеван ва масабурун тIварар кваз жеда. Абуру республикада са жерге программаяр уьмуьрдиз куьчуьрмишзава", - лагъана ада.

Республикадин промышленникринни карчийрин Сад лагъай форумдал РД-дин Кьили гьакIни малумарайвал, мукьвал вахтунда "Дагъустан Республикадин лайихлу карчи" лагъай гьурметдин тIвар пайда жеда.

"Искусствойрин, илимдин ва маса хилера "лайихлу деятель" лагъай тIварар гузва. Къенин юкьуз чахъ "Социализмдин Зегьметдин Игит" лагъай тIвар, социализм вични амач, амма чавай "Дагъустан Республикадин лайихлу карчи" лагъай тIвар гуз жеда. Амма и тIвар акатай низ хъайитIани ваъ, лап виниз тир агалкьунар авай касдиз гун лазим я", - кьейдна эхирдай республикадин Кьили.

Форумдин иштиракчияр

РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад ГЬАМИДОВА Дагъустанда промышленность ва карчивал вилик тухунин стратегия уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай тегьердикай доклад авуна.

Ада хабар гайивал, 2013-йисуз республикадин гъевчи ва юкьван карханайри санлай 187,4 миллиард манатдин продукция акъудна, им адалай вилик квай йисан къадардила 32 процентдин виниз тир рекъем я.

РФ-дин Кеферпатан Кавказдин краай министрдин заместитель Михаил РАЗВОЗЖАЕВА ва Россиядин Минпромторгдин Департаментдин начальник Дмитрий ОВСЯНИКОВА карчийрихь промышленникриз куьмек гун патал къабулзавай серенжемрикай лагъана.

Дагъустандин прокурор Рамазан ШАГЬНАВАЗОВ гъевчи ва юкьван карханаяр садаз ухар везифаяр тамамарзавай къуллугьри датIана ахтармишунин вилик пад кьунин жигьетдай къабулзавай серенжемрикай, республикадин карханаяр регистрация авунин кIвалахда рехъ гузвай бязи къанунсузвилерикай рахана.

Къизлярдин электромеханический тадаракин заводдин директор Ибрагьим АХМЕТОВА шикаят авурвал, виниз тир процентар, гьакIни пул гун патал ийизвай са жерге маса истемешунар себеб яз, банкарай кредитар къачун саки мумкин тушир кIвалахдиз элкьвенва. "Къенин юкьуз банкариз карчийрихь галаз кIвалахиз кIанзавач", - кьейдна ада инанмишвилегди. Муькуь патахъай лагъайтIа, эгер производство алай девирдин истемешунури къадайвал цийикIа тукьлур хьувун тавуртIа, заводдиз са шумуд йисалай оборонанди заказар мад гхудагь, гьикI лагъайтIа йисандавай-суз къвердавай виниз тир технологичный шейэр лазим жезва. Мад са четин месэла карханайриз юкьван звенодин кадрияр бес тахунихь галаз алакьалу я. "Алай вахтунда жегилриз станокдин кьилихь акъвазиз кIанзавайди туш, абуруз кIанзавайди кIвалах автоматрин куьмекдалди авун патал кнопкайрал илисиз ацукьун я", - лагъана ада.

"Электросигнал" ОАО-дин директор ва "Россиядин машиностроительрин союздин" ДРО-дин председатель Далгат МИРЗАБЕГОВА кьейд авурвал, промышленникринни карчийрин форум - им ада кархана идара ийизвай 30 йисан вахтунда икьван гегьеншдаказ тешкилнавай сад лагъай гуьруьш я. Д.Мирзабегова асул фикир оборонанди заказрин хиле карханайрин арада авай гуьжетунриз гана: уьлкведа, муракабвиле килиг тавуна, гьихьтин хъайитIани заказар тамариз жедай 10-далай артух карханаяр ава, бес къадар мумкинвилер тахъайла, Дагъустандин карханадиз абурухъ галаз гуьжет авун са къадар четин жезва.

Эхирдай рахай профессор Мегьамед МЕЖИДОВА Каспий гуьлуьн цин бинедалаз (минеральный составдал гьалтайла ам ивидин плазмадиз мукьва я) иви звездай къаришма (искусственный иви) акъуддай завод эцигуниз талукь вичин проекдикай лагъана.

РД-дин промышленностдин алишверидин рекъай министр Юсуп УМАВОВА бязи карчийри гьакIани дотацийрал алайди тир республикадихь инвестициярин жигьетдай авай мумкинвилериз дуьз кьимет тагузвайдакay лагъана. Республикадин властривай анжах проектрин тереф са жерге заминвилералди хуьз, бязи субсидияр гуз, вири тукьвейдалай къуллур проектдин инфраструктура таъминари ва инвестор жагъуриз куьмек гуз жеда. Эвездин иви акъудунин проекдикай лагъайтIа, Ю.Умавова ам уьлкведин форумрал майдандиз акъудиз куьмек гун хиве кьуна.

Пленарный заседанидин эхирдай республикадин "Знак качества ДАГЕСТАН" конкурсда гьалиб хъайибуруз пишкешар гана.

Еридин лишан

Гьар жуьре номинациярай къизилдин медалдиз лайихлу хъана: "Концерн КЭМЗ" ОАО, "Кикуниндин консервирдай завод" ООО, "Сарар сагъардай "Стомодент" клиникайрин сеть, Унцукул хуьрй тир Гь.Гьасанов.

Гимшидин медалриз: "Каспийскдин дуьмдуьз механикадин завод" ОАО, "Тепличный" ЗАО, "Косметологиядин центр" ООО, Кубачи хуьрй тир К.Алмасов.

Буьруьнждин медалриз: "Авиаагрегат" ОАО, "Азамат" КФХ, ширинлухар гьазурдай "Причуды избушки" кIвал, "Кавказдин гамар" ООО.

Идалайни гьейри Дагъустан Республикадин экономика вилик тухунин кардик еке пай кутунай кьетIен пишкеш РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова "Концерн КЭМЗ" ОАО-диз гана.

Веревирдерин сессияр

Къвед лагъай юкьуз форумдин иштиракчийри жуьреба-жуьре месэлайрай веревирдерин сессияра иштиракна. Кьилди къачуртIа, "Гъевчи ва юкьван карчивал вилик тухун патал нетижалу инфраструктура", "РД-дин агропромышленный комплексди Россиядин недай суьрсетдин хатасузвал таъминарунин ва къецепатан уьлквейрай гьизвай продуктар эвезунин карда къугъвазвай роль" сессияри чпел форумдин гзаф иштиракчийрин фикир желбна.

"Дагъустан Республика вилик тухунин карда промышленностдини карчивили къугъвазвай роль" сессия РД-дин экономикадин министр Раюдин ЮСУФОВА, "РД-да жегилрин карчивилихь авай мумкинвилер" месэладай сессия Дагъустандин жегьил карчийрин Ассоциациядин исполнительный директор Сайгит САЙГИТОВА, "Территориядин бренд региондивай базарда гуьжетиз хьун артухардай алат хъиз" месэладай - Инвестициярин маркетингдин институтдин генеральный директордин заместитель Владимир ПАРВОВА кьиле тухвана. Мисал яз, Петербургдин брендингдин рекъай пешекарри электронный СМИ-рин архиврай республикадин тIвар чIурзавай вакаяйрикай малуматар акъудун, республикадиз маса регионрай мукьвал-мукьвал пресс-турар тешкилун теклифна.

Сифтегьан нетижаяр

Дотацийрал алайди яз амуьк тавун патал Дагъустанди вичин производство вилик тухун лазим я. Амма, и кар патал, форумдин иштиракчийри гьисабзавайвал, са шумуд кам къачуна кIанда: ришветбазвал терг авун, республикадин бизнес хъендикай жкудун, бизнес кьиле тухун хейлин къезилардай асанта законар акъудун, карчияр бязи къурулушри ахтармишзавай къадар сергьятламишун, налогрин залпанд къезилардай, гьа са вахтунда вири налогар гуниз мажбурдай асанта система кардик кутун. Эгер вири и кIвалахар алакьайтIа, Дагъустандин карханаяр хъендикай жкечда ва къвердавай гзаф цийи карханаярни арадал къедеда. РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова кьейд авурвал, Дагъустандин промышленностдин алишверидин министрстводи мукьвал тир вахтунда "РД-да промышленный политикадин гьакьиндай" закондин вичин вариант теклифда.

Ахьтин рухвайриз баркалла!

Нариман ИБРАГЬМИВ

Дагъларин уьлкведин меркезда республикадин промышленникрин ва карчийрин сад лагъай форум кьиле фена. Адан кьвалахда иштиракиз Россиядин Федерациядин региона авай Дагъустандин векилханайрин регъберар ва РД-дин Гьукуматдин векиларни атанвай. 22-ноябрдиз Дагъустандин госуниверситетдин конференц-залда абурух галаз кьиле фейи семинар-совещанида Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин сад лагъай заместитель Алексей Гьасанова, РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, республикадин са жерге министерствойрин ва ведомствойрин руководителрини иштиракна.

Семинарди кватл хьанвай бур тебрик авуналди, РД-дин милли политикадин рекъай министр Татьяна ГАМАЛЕЯ кьейдна: "Накъ Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова республикадин промышленникрин ва карчийрин сад лагъай форумдин пленарный заседанидал авури вири ихтилатар чазни талукъ бур я. Чи макъсадар ва везифаяр умумибур я. Къе чна абурун гьакъиндай веревирдерни ийида".

Россиядин Федерациядин регионрай хтанвай чи ватангьлийрихь элкьвена, Абдусамад ГЬАМИДОВА лагъана:

- Республикадилай къеце яшамиз жезвай ва жуьреба-жуьре несилрик акатзавай РФ-дин субъектра авай дагъустанвийрин векилри чпин кьвалахда сифте нубатда Дагъустандин твар хьсан патахъай къадай ва яшайишдинни экономикадин месэляяр гьалуник рум кутадай крар тамамаруниз кьилин фикир гана кланда. Дагъустанда куьне жуьреба-жуьре хилерай тухузвай кьвалахдиз, иллаки хайи члар, милли культура, адетар хуьниз, руьгьдин ивирик тухуниз еке кьимет гузва. Республикадилай, адан тарихдилай, халкьдин майишатда къазанмишзавай агалкьунрикай дуьзгьун малуматар гун патални куьне еке алахунар ийизва. Республикадин месэляйрикай хабардар тир чи ватангьлийр гьамиза чна рикел хуьзва, гьавилай Дагъустандин Гьукуматди Россиядин Федерациядин регионра авай векилханайрихь галаз алакьа хуьзвай абуруз алакьдай куьмекар гузва. Чи вилик умуми сад тир везифа акъвазнава: яргъара авай ватандашрин общинаяр сад авун, Россиядин законрихь галаз къадайвал, абурун ихтиярар ва итижар хуьн, хайи маканривай яргъаз акъатнавай дагъустанвийрин милли культура, кьилдинвал хуьн. И месэляяр гьалдайла, культурадин центрайрилай ва общественный организацирилай гзаф крар аслу я. Абуру ватандашриз руьгьдин, ватанперсвилдин тербия гунал, жуван ватандин хь галаз культурадин, гуманитарный рекъай алакьаяр хуьнал фикир желб авун чарасуз я.

А.Гьамидова мадни кьейд авуна хьи, республикадин промышленникрин ва карчийрин форумни къецепата авай ватандашри чпин ватандиз артух фикир гун патал тешкилнавайди я. Ада алай вахтунда хайи республикадиз гзаф хилерай зурба куьмекар гузвай Сулейман Керимован, стхяяр тир Мегьамедоврин, Абдул Магьарамован тварар кьуна. Абурулай чешне къачуниз звер гана ва кар алакьдай жумарт рухвайриз баркалла лагъана.

- Абуру республикада гьалар хьсанаруни кардик еке пай кутаза. Къе республикадин чехибурун вилик акъвазнавай кьилин макъсадни чи региондиз гзаф къадаарда инвестицияр гьун, девлетлу ватандашар хайи республикадиз хкун я. Къе гзафбуруз чизвайвал, дагъустанвийр кар алакьдай, зегьмет члугвадай, четинвилериз таб гудай савадлу инсанар я. Гьавилай абуруз бегьерлу кьвалах ийидай вири жуьредин шартларни тешкилна кланда.

РД-дин Гьукуматдин Председателди шаз ва ци халкьдин майишат вилик тухуниз талукъ са бязи делилар гьана. Дагъларин уьлкведа кардик кутунвай ва мукьвал вахтара кардик кутадай промышленностдин карханайрикай ихтилатна.

Премьер-министрди мукьвал вахтара Крымдин Республикада кьиле фидай Дагъустандин культурадин ийкьарикайни ихтилат кудна. Са рахунни алач, и мярекатди Россиядин Федерациядин цийи субъектдинни Дагъустандин халкьарин арада садвал, дуствал артухарда, амадагвили алакьаяр мягькемарда. Вичин рахунрин эхирдай А.Гьамидова Россиядин Федерациядин регионра авай векилханайрин регъберриз чеб авай областрихь, крайрихь, республикайрихь галаз санал тукьлуьрнавай проектар уьмуьрдиз кечирмишунин кьвалахдик гьерекар кутуниз мад сеферда зверна.

Мярекатдал РД-дин милли политикадин рекъай министр Т.Гамалея регионрин арада авай амадагвили кьвалахдин менфятлувал хкажуниз талукъ яз Дагъустандин векилханайри ийизвай алахуьнрикай доклад авуна.

Ада лагъайвал, алай вахтунда вилик акъвазнавай месэляяр гьалунин ва амадагвили алакьаяр гегеншаруни карда Россиядин Федерациядин субъектра кардик квай векилханайри кьилин роль къугьвазва. Абуру чеб яшамиз жезвай чкайрин гьукмдин органрихь галаз сихдиз алакьаяр хуьзва. Дагъустандиз куьмек гунин месэляяр гьалзава.

Малум хьайивал, хейлин регионра тешкилнавай векилханаяр твар паталди тир. Абуру анжах чпин итижар вилик кутазавай. И крар фикирда кьуна, алай йисуз Ставрополдин, Краснодардин крайра ва Санкт-Петербург шегьерда авай бур квачиз, амай субъектра авай векилханаяр агална. Алай йисан 2-сентябрдиз РД-дин Гьукуматди акъудай къарардалди Россиядин Федерациядин 29 регионда Дагъустан Республикадин Гьукуматдин векилар тайинарна.

Республикадин векилханайрин кьурулуш кардик квай йисара Россиядин Федерациядин субъектрихь галаз 55 икьрар кутунна. Гьилевай йисуз Москвадин, Астрахандин областдин гьукуматрихь галаз икьрарар кутуннава. Санал кьвалахунин, амадагвили алакьаяр Санкт-Петербург шегьердихь, Иркутский областдихь галаз тайинарнава. Брянский областдихь, Крым Республикадихь, Кеферпатан Осетиядихь, Владимирский областдихь галаз кутундай икьрарар гьазурнава. Дагъустан Республикадинни Ставропольский крайдин арада дуствилин ва амадагвили гьакъиндай меморандумдин проектни гьазурнава. РД-дин милли политикадин рекъай министрстводи Россиядин Федерациядин субъектрин руководителрихь галаз датлана алакьа хуьзва ва абуру чи векилханайрин гьакъиндай хуш гафарни талукъ гузва. Чи векилханайри чпел тапшурмишнавай везифаяр тамавилелди кьилиз акъудзава ва чкайрал яшамиз жезвай дагъустанвийриз жуьреба-жуьре рекъерай куьмекар гузва, яшайишдин, экономикадин, культурадин жигьетдай абурун игьтияжар таъминарзава.

Министрдин фикирдалди, уьлкведин регионра кьиле тухузвай Дагъустандин культурадин ийкьари республикадин твар хьсан патахъай къадай гьалар арадал гьизва. Волгограддин, Тюмендин областра чи республикадин культурадин ийкьар ва Дагъустанда, Астрахандин, Ярославдин областрин культурадин ийкьар агалкьунралди кьиле фена. Алуькьдай йисуз чи республикадин искусстводин устадар, писателар кривийриз мугьман жеда. Владимирский областди вичин культурадин ийкьар Дагъларин уьлкведа кьиле тухуда.

Семинар-совещанидал ла-

гъайвал, патарал чи ватандашрив регьимлувилелди эгечизава, абуру, санлай къачурла, обществода лайихлу чка къазва. Амма виридакь икь лугъуз жедач. Бязи ватандашрин гьерекартри вири дагъустанвийрикай члуру фикир арадал гьизва. Чкадин агъалийри дагъустанвийрилай арзаяр ийизва. Абуру себеб яз куклун-чухунар арадал къевезва. Ихьтин татугай гьаларал эхир эцигун патал Россиядин Федерациядин регионра ва шегьерра кьелзавай ва кьвалахзавай, армиядин жергеяра кьуллугъзавай жегьилрихь галаз гьавурдик кутунин серенжемар тешкилу чарасуз я. И кардик регионра авай Дагъустандин культурадин центрайри, общественный тешкилатри чпин пай кутун лазим я. Гьа и кардал республикадилай къеце авай землячествойрин, общинайрин чпихь авторитет авай башчиярни желб авун герек я.

Мярекатдал рахайбуру феий чкайра ватандашар кьвалахдалди таъминаруни карда куьмек гунин месэляни веревирд авуна. Малумаривал, регионра авай векилри Дагъустандай атай бур регистрация ийиз, яшамиз жедай чкаяр жагъуриз ва гьакь абуру кьвалахдалди таъминарунизни куьмекар гузва. Хуьруьн майишатдин карханайрин хейлин руководителри Дагъустандин векилханайриз чарар хьизва ва сезондин вахтара Дагъустандай рабочияр гьун теклифзава.

Россиядин Федерациядин регионрай хтанвай чи векилриз Дербент шегьердин 2000 йисан юбилей лайихлукадаз кьиле тухунин месэлядики виклегьдиз экечлун теклифна. Т.Гамалея лагъайвал, "Юбилей лап къакьан дережада аваз тухун чи везифа я. И кар патал сувариз талукъ мярекатар тухуник, кьейд авунвай вири крар уьмуьрдиз кечирмишуник мумкинвилер авай гьар са ватангьлиди, бизнесдин кьурулушри, карчийри чпин пай кутун чарасуз я. Чна виридан куьмекдалди шегьердин къамат хьсанвиле элкьуьрна кланда. Эгер чна юбилейдин мярекатар дуьзгьун дережада аваз тухвайтла, республикадиз къедай туристрин кьадаар са шумуд сеферда артух жеда.

Семинар-совещанидал веревирд авур месэляйрикай чпин фикирар республикадин министрствойрин ва ведомствойрин руководителри, Дагъустандин векилханайрин руководителри, РД-дин Гьукуматдин векилри лагъана.

Халис сувариз элкьвена

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегь райадминистрациядин, ветеранрин Советдин ва военный комиссариатдин кьуватралди 20-ноябрдиз армиядиз тухудай яшар тахьанвай жегьилринни призывникрин фестивал тухвана. Райондин юкьван мектебрин 10-11-классра кьелзавай жегьилар тебрик авурдалай ва мярекатдин ватанперсвилдин мурад-метлеб ачухарайдалай кьулухъ Ахцегьрин 1-мектебдин гьаятда спортдин акъажунар башламишна. Къе сятда давам хьайи кьизгьин бягьсерин нетижада 100 метрдиз чукурунай 1-чкаяр Кьакарин мектебдин 11-классда кьелзавай М.Ибрагьимова, турникдал чене акъудунай (подтягивание) - Ахцегьрин 2-СОШ-дин ученик

А.ГЬАЖИЕВА, путар хкажунай - Цуругьрин мектебдин 11-классдин ученик Ш.МАГЬМУДОВА ва акъвазай чкадилай хкадарунай Ахцегьрин 1-мектебдин 11-классдин ученик М.МЕЖИДОВА кьуна ва абуру райондин администрациядинни спорткомитетдин гьурметдин грамотайризни кьиметлу пишкешриз лайихлу хьана. Умуми командайрин арада, талукъ тирвал, Ахцегьрин 1, 2 лагъай нумрайрин ва Хуьруьрин юкьван мектебрин дестеяр тафаватлу хьана.

Фестивалдин 2 лагъай пай жегьилар армиядиз рекъе тун - Валентин Эмирован тварунихь галай ял ядай багьда давам хьана. Призывникрилай гьейри, анал абурун диде-бубайрни муаллимар, мукьва-кьилияр ва общественностдин векилар кьватл хьанвай.

- Армиядин жергеяра кьуллугъ авун, хайи Ватан хуьн - им гьар са итимдин ватанперсвилдин пак буржи я. Исятда армиядиз, виликрай хьиз, вуж хьайитлани ваь, анжах хкягъайбуру тухузва. Эхиримжи вахтунда истемешунар кьетленбуру хуьниди (пешекарвилдин кьилин ва я юкьван образование аваз хуьн, ДОСААФ-дин автошкола акьалтларун, чандин хьсан сагьвални руьгьдин мягькемвал кланзава) халис итимвилдин и кьуллугъ, дяведин яракь анжах лайихлубурал ихтибарзава. Куьне куь хивевай везифаяр виклегьвилелди кьиле тухудайдахъ чун умудлу я, - лагъана РВК-дин комиссар, подполковник Рафик МEGЬАМЕДОВА.

Мярекатдал гьакь райондин ветеранрин Советдин председатель Хийруллагъ ВЕЛИЕВ, РВК-дин кьуллугъчи-майор Арсен АСЛАНОВ, райондин жегьилринни спортдин крарин хилеи начальник Назия ИСМАИЛОВА, призывникрин диде-бубайрин патай Чеперин мектебдин директор Зумруд ЗАБИТОВА ва масабур рахана. Абуру армиядин жергеяра кьуллугъиз физвай жегьилриз хуш келимаяр лагъана ва рикел аламуькьдай ядигарар пишкешна.

Призывник, хуьруьги Пирмет МEGЬАМЕДОВА чеб чехибурун ихтибардиз вафалу жеда лагъана гаф гана.

“Самурда зул” сувар

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Культурадин йисан серенжемрин сергъятра аваз 21-ноябрдиз Мегъарамдхуьруьн райондин Культурадин дворецда “Самурда зул” лишандик квазреспубликадин къвед лагъай сувар кьиле фена. Адан лишандик кваз Мегъарамдхуьре Россиядин халкъарин адетдин культурадин центр ачухна.

Чехи мярекат РД-дин культурадин министерстводин Халкъдин яратмишунрин къвали ва Мегъарамдхуьруьн муниципалитетдин культурадин отделди тешкилна ва кьиле тухвана.

Республикадин “Самурда зул” къвед лагъай суварин мярекатда “Мегъарамдхуьруьн район” муниципальный райондин администрациядин къил Гъабибулагъ МУРАДАЛИЕВА, РД-дин культурадин министерстводин Халкъдин яратмишунрин къвалин отделдин начальник Минажат МУРАДОВАДИ, Мегъарамдхуьруьн райондин къилин патав гъай общественный Советдин председатель Агъададаш НАГЪМЕТУЛАЕВА, райондин администрациядин управленийрин ва отделрин къуллугъчийри, хуьрерин КДЦ-дин работникри, райондин хуьрерин администрациядин къилери, общественностди, Сулейман-Стальский, Агъул, Ахцегъ, Докъузпара, Къайтагъ, Рутул, Къизляр, Табасаран, Хив, Хунзах, Дербент районрин культурадин идарайрин милли алатрин ва хордин коллективри, гъевескар ва пешекар артистри иштиракна.

Мярекат башламишдалди вилик адан иштиракчийри тамашачийр гъа и серенжемриз талукуь яз райондин культурадин дворецдин фойеда райондин школайрин аялрин яратмишунрин къвалахрикай гъазурнавай гуьзел выставкайрихъни экспозициярихъ галаз таниш хъана. Тамашачийрин фикир Мегъарамдхуьруьн райондин аялрин яратмишунрин центрадин, искусствойрин школайрин, педагогар тир Л. Саидалиевадин, Д. Гъажиевадин ва масабурун чирвилер къачузвай аялрин гъилин яратмишунрал желб жезвай. Абуру дикъетдалди ва яръалди Россиядин халкъарин адетдин культурадин центрада къватнавай къван лезги халкъдин жуьреба-жуьре хъенчин, цурун ва буьруьнждин къапариз, халкъди майишатда ишлемишзавай алатриз, са шумуд жуьре чешнедингамариз, халичайриз ва маса шейриз килигна.

Фойеда къватл хъанвай Дагъустандин гъар са пипляй атанвай мугъманар тебрикуналди, мярекат кьиле тухузвай “Мегъарамдхуьруьн район” МР-дин “Культурадин отдел” МКУК-дин директор Эседуллагъ Селимова РФ-дин Президент Владимир Путинан Указдалди 2014-йис Культурадин йис яз малумарнавайди рикел хъана ва и серенжемрин сергъятра аваз районда тарихдинни культурадин ирс хуьнин, вилик тухунин ва пропаганда авунин мураддалди хейлин мярекатар тухвайди къейдна. - Къе районда гъаф гуьзел вакъиа кьиле физва: сад лагъайди, “Самурда зул” твар алаз республикадин - 2 сувар тухузва; къвед лагъайди, къе чна Россиядин халкъарин адетдин культурадин центр ачухзава, - давамарна ада. - И гъуьрметдин везифа къилиз акъудун патал за сегънедиз гъуьрметлу Гъабибулагъ Мурадалиеваз, Минажат Мурадовадиз ва Агъададаш Нагъметулаеваз теклифзава.

РХАКЦ ачухна ва ана авай экспонатриз килигайдалай гуьгъуьниз вири залдиз ахмиш хъана.

Алай аямдин къайдайри кьадайвал, пара гуьрчегдиз тукъурнавай, сиве-сивди ацанвай залда суварин концерт Россиядин халкъарин адетдин культурадин Мегъарамдхуьруьн центрадин художественный самодеятельностдин хорди “Мегъарамдхуьр” мани тамамаруналди башламишна.

“Самурда зул” суварин мярекат ачухун патал тамадади сегънедиз Гъабибулагъ Мурадалиеваз ва Минажат Мурадовадиз теклифзава.

Гъабибулагъ МУРАДАЛИЕВ:

- Гъуьрметлу дустар ва мугъманар, Мегъарамдхуьруьн райондин къил Фарид Агъмедован ва зи патай за куьн тебрикзава. Малум тирвал, алатай йисан апрелдин вацралай башламишна, РД-дин Къил Рамазан Абдулатипован теклифдалди, тайин мурадрихъ элкьуьрнавай проектдин сергъятра аваз, районрин культурадин идарайрин бинедал Россиядин халкъарин адетдин культурадин центрай ачухзава. Къе куьн ихътин са центр чи райондани ачухунин шагъидар хъана. И центр акъалтзавай несиладиз итижлудаз, яратмишунрин алакьунар ачухдайдаз ва руьгъдин культура хкаждайдаз элкьуьн лазим я. Им чи виридан умуми ва асул къвалах я ва ида чи уьлкведин диб мягъкемаруниз къуллугъда. Виридан къуватар сад авуналди, чна чи райондиз хас тир лишанрин культура хуьда.

Минажат МУРАДОВА:

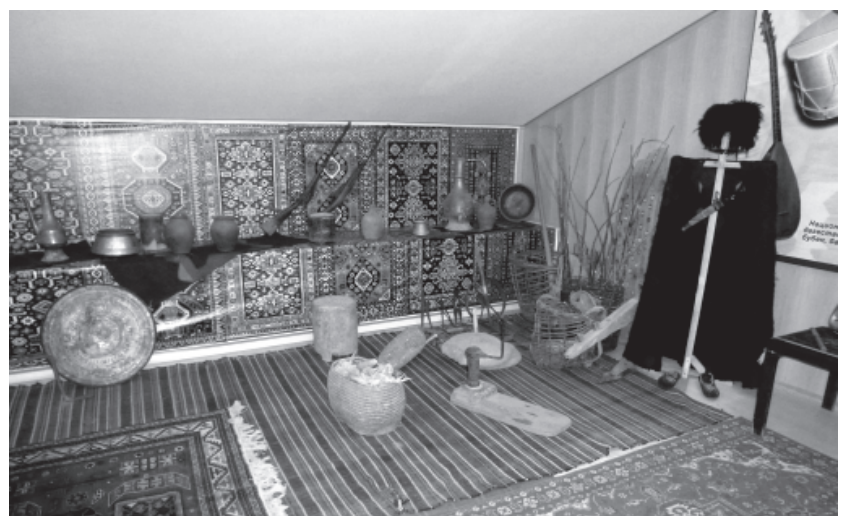
- Гъуьрметлу мегъарамдхуьруьнвиар, къенин мярекатдин иштиракчийр, за кьез рикин сидкъидай къенин сувар мубаракзава. За умудзава, ина активдаказ аялриз Россиядин халкъарин адетдин культурадикай чирвилер гудай кружокар, студияр, объединенийр кардик кутада. Мегъарамдхуьруьн райондин гъевескар артистри гъамиша республикадин мярекатра активдаказ иштиракзава ва абуру а мярекатра лайихлу чкаярни къазва. Къехъ культурадин хиле мадни хъсан агалкъунар жедайдахъ зун инанмиш я.

Ахпа анал Гъабибулагъ Мурадалиева культура хуьник ва вилик тухуник пай кутазвай райондин культурадин ва маса хилера яръгал йисара гъакъисагъ зегъмет члугвазвай Хожа-Къазмайрин КДЦ-дин худрук Муьминат Амахановадив, ЦТКНР-дин директор Рафик Гъусейнован, Ярагъ-Къазмайрин КДЦ-дин директор Музлифат Гъасанбеговадив, ЦТКНР-дин манидарар Билал Эскендерован, Назилия Саидалиевадив, Гъепецегърин КДЦ-дин библиотекадин заведующий Гъани Улубегован, Хожа-Къазмайрин хуьруьн къил Измир Исабегова, Бут-Къазмайрин хуьруьн къил Рафик Урдиханован гъуьрметдин грамотаяр вахкана.

Сегънедиз гъилера гъар жуьре рангарин шарарни аваз аялрин “Солнышко” бахчадин десте экъечзава. Абуру авур къуьлуьниз ва лагъай мандиз залдавайбуру гурлу капар яна. Къуьлердай “Мегъарамдхуьр” ва райондин ДК-дин милли алатрин ансамблри, РД-дин культурадин лайихлу работник ашукъ Айдуьн Мегъамедова, машгъур манидарар Седакъет Саидовади ва Билал Эскендерова, Советский хуьруьн итимрин “Ялцугъ” хордин ва Хожа-Къазмайрин фольклордин ансамблри, далдамчийрин дестеди, милли парталар алаз сегънедиз экъечина, устадвилелди тамамарай нумрайри тамашачийрин риклер шадарна.

Эседуллагъ Селимова суварин нубатдин иштиракчийрин музыкадин нумраяр малумаруналди, сегънедиз Къизляр шегъердин Гьукуматдин терский казакрин манийрин ва Хунзах райондин къуьлерин ансамблияр къевезва. Абуру лагъай частушкайрини авур къуьлери залдик юзун кутуна. Ахпа сегънедиз сад-садан гуьгъуьналлаз Давид Рагъимханов, Рита Абдурагъманова (Хив район), Эрзиман Османов (Сулейман-Стальский район), РД-дин лайихлу артист Вели Шагъбанов, Михаил Гъашимов (Рутул район), Ашукъ Шемшир (Докъузпара район), Аминат Алиева (Агъул район), Рустам Рамазанов (Табасаран район), Абдулмуьмин Гъашумов (Ахцегъ район), Хадиджат Абдулсаламова (Хунзах район), Арзу Керимханова (Дербент район) экъечина. Абурун сад-садаз ухшар авачир ширин сесери залдавайбуру гъейранарна. Тамашачийри сегънедиз экъечай гъар садаз гурлу капар яна.

Суварин мярекат адан вири иштиракчийриз РД-дин минкультурадин РДНТ-дин патай дипломар, райондин администрациядин патай рикел аламукъдай пишкешар гуналди ва мугъманар “Леки” банкетный залда къунагъламишуналди давам хъана.

Дережайрилай дережайрихъди

Илимдинни педагогвилини рекъе 60 йис

Эгер аялри чтин буржи гьиссаватла, ахътин гьурметлу муаллимар диде-бу-байрилайни артух я: сабдуру аялриз анжах уьмуьр сузва, муькуьбуру - лап хъсан уьмуьр.

Н.К.КЪЛИЧАНОВ, биологиядин илимрин доктор, профессор

Агъалар Абутрабович АЛИВЕРДИЕВАН и йикъара 85 йис тамам хъанва. Идакай 60 йис ада чи Дагъларин уьлкведин илимдинни педагогвилини хилер виликди тухуниз багъишнава. Вичин твар кьурвалди, чи рикел адан дережайр лишанламишзавай хейлин чехи яржар къевезва. Ам Дагъустанда биологиядин илимрин докторвилини твар къачунвай сад лагъай кас я (1963). Адалай инихъ илимдин тварчи хъ мад еке лишанлу гафар акал хъанва - профессор (1964), биотехнологийрин рекъай "Холод" твар алай Международной академиядин член-корреспондент (1996), ДАССР-дин илимдин лайихлу деятель (1992), Россиядин Кылин школадин лайихлу работник (1999), Нью-Йоркдин академиядин академик (1997) ва ик мадн маса тварар...

Агъалар Абутрабовича Дагъустандин Госуниверситетда 1955-йисалай инихъ кваллахава, гъавилий адаз биологиядин илимдин патриарх лугъуза. Ам гъаькиьатдани ДГУ-дин биологиядин факультет ва санлай Дагъустанда биологиядин илим арадал гъунин бинеяр кутурбурукай сад я. 1964-йисалай ада зоологиядин ва тлебиат хуьнин рекъай кафедрадин заведующийвал авуна. Адалай кьулухъ, 1968-йисалай къенин йикъаралди инсандин ва гъайванрин физиологиядин кафедради регъбервал гузва. Гъа са вахтунда ам "Чан алай организмяр электромагнитрин нурарихъ галаз вердишарунин механизмар" твар алай илимдинни ахтармишунрин чехи проектдин руководитель ва ам тамарзавайдини я. Ам гъеле алатай асирдин 60-йисара СССР-дин АН-дин Президиумди тестикъарайди тир.

1950-йисуз, Дагъустандин хуьруьн майишатдин институтдин ветеринариядин факультетдин 4-курсунин студент тирла, А.А. Аливердиев студентрин илимдин чехи конференциядал "Пенициллин ва оперативный хирургия ишлемишунин месэлар" темадай доклад гъаз экъечна. Гъа члавуз илимдин руководитель, профессор Г.В.Деятрва ада тамарнавай кваллахиз виниз тир къимет ганай.

1955-йисалай инихъ къенин йикъалдини ада ДГУ-дин биологиядин факультетдин студентриз инсандин ва гъайванрин физиологиядай лекцияр келзава ва лабораториядинни тежрибадин кваллахар бегъемарзава. Гъа са вахтунда студентрихъ галаз инсандин ва гъайванрин физиологиядай, абурун нервий-

АРИСТОТЕЛЬ

рин кваллахдин гъаькиндай, эндокринный кьурулушдай махсус курсни тухузва. И месэлайрай алимди 145-далай виниз илимдин кваллахар гъазурна ва чапдай акъудна, абурукай 29 монографияр ва учебный пособиар я. Абурукай чи уьлкведин вузрин биологиядинни психологиядин факультетрин студентри гегъеншдиз менфят къачузва.

Ибурукай лап чехиди А.Аливердиева гъазурна, 1999, 2000, 2010-йисара чапдай акъуднавай инсандинни гъайванрин физиологиядай пуд томдикай ибарат тир махсус учебник я. Ам алимди вичин вири уьмуьрда яратмишнавай гъаькван надир шей - несилриз багъишнавай ирс яз гъисабиз жеда.

1965-йисалай инихъ ада ДГУ-да биологиядин рекъай илимрин кандидатвилини диссертацияр хуьдай алимрин Советдин председателдин заместитель яз зегъмет члугъзава. И девирда ана 50-далай виниз алимри кандидатвилини диссертацияр хвена.

Адан регъбервилек кваз ДГУ-да, биологиядин факультетда физиологиядин илимдин махсус школа арадал гъанва. Адаз алай вахтунда РФ-дин дережада виридалайни кьуватлу илимдин школадин твар ганва. А.А. Аливердиеван алахъунралди ДГУ-дин биологиядин факультетда кьуд кафедра - инсандин ва гъайванрин физиологиядай, дарвинизмдай ва физиологиядай, биофизикадай ва биохимиядай, физиологиядай ва ихтиологиядай - арадал атанва. Гъа и рекерай лап вини дережада тадаракламишнавай лабораторияри кардик кутунва.

А.А.Аливердиев, алим тирди хъиз, Ватандин Чехи дяведин ва зегъметдин ветеранни я. СССР-дин Яраклу Къуватрин заплата авай офицердихъ Женгинин Яру Пайдахдин ва Ватандин вилик лайихлувилерай II дережадин орденар, 7 медаль ва хейлин гьурметдин грамотаяр, маса наградаяр ава.

РФ-дин Президентдин Указдалди, Россиядин Федерациядин твар-ван авай алим хъуниз килигна, А.А.Аливердиеваз къве сеферда Государстводин илимдин стипендияр (1994-1996-йисар) гана. Ам гъаки Дагъустан Республикадин Госпремиядин лауреатни я (1997). И награда адаз ультрафиолетовый, инфракрасный ва лазерный нурарин кумекдалди гъайванрин ва къушарин бегъерлувал артухарунин рекъай илимдин ахтармишунар кардик кутунай гайиди я.

Профессор А.А.Аливердиевахъ вичин студентрин патай къетлен гьурмет ава. Ада тарс ва тербия гайи цлудралди виликан студентри - гилан твар-ван авай алимри, пешекарри, жуьреба-жуьре ведомствойринни идарайрин регъберри адаз анжах хуш келимайралди алхишзава. А жергеда гилан РФ-дин Кыблепатан федеральный округда ачухнавай университетдин биологический факультетдин декан, доцент Б.А.Фейзулаев, РАЕН-дин член-корреспондент, биологиядин илимрин доктор, профессор Н.К.Къличханов, ДГУ-дин экологиядин факультетдин декан, илимрин доктор, профессор Г.М.Абдурагъманов ва гзаф маса ксар ава.

А.А.Аливердиеван виликан студентри чи республикадилай къеце - РФ-дин гзаф вузра, хейлин къецепатан уьлквейрани (Китайда, Монголияда, Чехияда) ва масанра кваллахзава.

Дагъустандин илимдин общественности Агъалар Абутрабовичан уьмуьрдинни яратмишунрин, алимвилини тербиячидин, чехи бубадинни чехи насигатчидин баркаллу рекъелай чешне къачузва. Чна, адан виликан студентри, алай вахтунда вичихъ галаз санал зегъмет члугъзавай алимрин коллективди Агъалар Абутрабовичаз агакнавай дережайр риклин сидкъидай мубаракзава...

Чи са бязи реформайрикай Студентрин тахсир вуч ятла?..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Эхиримжи вахтунда жуьреба-жуьре чешмейрай Дагъустандин са жерге вузар агалзава, чи анра келзавай студентриз хгъузайбуру эхиримжи дипломар я лугъуз, "муштулухар" тлимил ван жезвач.

Ни чун и чкадал гъанва? Чи республикадин вузар гъаькван герек туширбуру яз кардик кутунайни? Чи алимар, муаллимар гъаькван усалбуру яни? Чи жегъилар гъаькван келлиз таклан, кылик зати квачирбуру яни?..

Зун вири вузрикай рахазвач. Чи республикада сифтебурукай сад яз вични дагъви рушар савадлу авунин, абур обществода вилик кутунин мурад ар аваз ачухай Дишегълийрин институтдикай - гилан Педуниверситетдикай къве гаф лугъуз кланзава.

Эхиримжи къвед-пуд йисуз ана галаз-галаз са шумуд ректор дегишарна. Алапат жедай кар ам я хьи, саки лап эхиримжи йисалди (ректорвиле РФ-дин виликан Гьукуматдин председатель тайинардалди) ДГПУ-дикай пис ванер-серсер икван хъайиди туш.

Адан тарихдал вил вегъейтла, неинки чи республикада, гъаки Кеферпатан Кавказдани адахъ еке машгурвал хъайиди аквада. Гъаки хьи, ина неинки илимдин рекъай, гъаки спортдинни физкультурдин, литературадинни искусстводин, маса хилерайни еке акъажунар (спартакиадаяр), фестивалар, форумар, конференцияр кыиле фейиди я. Гъич тахъайтла, литературадин еке межлисар гъар йисуз тешкилдай.

За ДГУ-да келайди я. Амма яшаммиш гъа вуздин патав гъай общежитида хъанай. И вуздихъ хътин мягъкем база, мумкинвилер а члаван мукъу вузрихъ бажагъат авай (алатай асирдин 70-йисар). Ана виликдай чи уьлкведин сергъят хуьдайбурун махсус школа кардик квайди тир.

Завай вири алимрин тварар къаз жезвач. Амма са лезгийрикай ана цлудралди зурба алимри, педагогри кваллахна. Рагъметдиз фейибурукай Гь.Аликберован, А.Селимован, С.Османован, А.Адилван, И.Пашаеван, И.Асланован, алай вахтундани кваллахзавай Э.Аквердиеван, З.Шагмарданован, М.Юзбегован, Р.Гъуьсейнован, Р.Къадимован, Ш.Мирзоеван, Н.Къараханован, Ф.Эсетован, Р.Кельбиханован мад ва мад ксарин тварар къаз жеда. Хейлинбуру заз патавай чидайбуру я, ахътин муаллимрик-алимрик, абур кваллахиз такланбуру я лагъана, синих кутаз жедач. Бес вучиз вуз усалбурун сиягъда тунва? Вучиз студентриз анаг такланарзава?

Студентри келзамач лугъузвай гафар чаз медакадемиядани, ДГУ-дани, гъатта лап хъсанди я лугъузвай ДГТУ-дани, масанрани ван жезва эхир?

Аял къепина амаз вердишарна кланда лугъуза чи халкъдин мисалда. Чи къенин аялар гъи шартлара яшаммиш жезва? Вуч абуруз аквазва? Вуч уьмуьрдай абуру къачузва?

Телевиденидай къалурзавай мультикарни кваз вагъшивал чирзавай асибуру я эхир?

Муаллимрин дережа гъихътинди я? Чун аялар тирла, хуьре (гъаки чи обществодани) муаллимдилай гьурметлу твар авайди тушир, гъавилий педагогикадин вузриз рушарилайни гзаф гадаяр

гъаьхъзавай. Гила вучиз а пеше итимдинди яз амач? Гъа и члавуз гьукуматдин лап вини дережайрайни муаллимриз ЕГЭ тешкилна кланда, муаллимриз гъузвай мажириз, къезилвилериз килиг хъу-вуна кланда лугъуз, йисаралди абурун яшайишдин гъал, зегъметдай гъузвай къимет хъсанардай серенжемар аквазвач эхир? Рехнеяр жагъуриз вири алахънава...

Амма чахъ виринра хъсан тежрибадин, дерин чирвилерин устадар тлимил авайди туш. Пара вахтара абур - намуслу, гъейратлу, сабурулу ксар хъендик кумукъзава. Са гъаки ятла дипломар къачур чин келибуру вилик кваз аквада. Келлунрин бине школада арадал татанвай аялривай вузда хъсандиз келлиз жеда ни? Парабур анриз гъаки гъаьхъзаватла, гъамни чаз чиди. Пул виридалайни кар алай имтигандиз ва хъсан алимдизни элкъвенвай хъиз я.

Са бязи алимрикайни рахун тавуна жедач. Зи патав (твар къазвач) Стлал Сулейманан яратмишунрай кандидатвилини диссертация хуьзвай сад атана. Адаз лезги члавай урус члапаз авунвай Стлал Сулейманан ширир цларба-цлар таржумаяр кланзавай. Урус члапал хъсандиз рахазвай а лезгидиз за Стлал Сулейманан ширир лезгидалди келлиз жезвачни лагъана, суал гана. Ада вичиз лезгидал я келлиз, я къыз течирди хиве къуна...

Бес амай предметрайни гъа ихътин кандидатри кваллахзавачни?..

Аспирантурайриз гъаки гъаьхъзава? Гъаки абур акъалтарзава? Вуч ахтармишзава чи жегъил аспирантрини алимри? Гзаф илимар гила Интернетда хъанвайбуру хъиз я...

Чи общество "цийикла туькьур хъувуникай", "реформайрикай" рахаз 20-30 йис жезва, амма а дегишвилерин а кыл аквазвач. За ик фикрзава: чи "реформаторар" пара вахтара, гилевай нуьк ахъайиз, цававай дурнадихъ калтугъазвай хъиз я. Гъаькван чахъ жуьреба-жуьре вузар, абурун филиалар артух хуьн, зи фикрдалди, гъаьхътин кьугъун хъиз я. Гагъ-гагъ вуздин филиал ам ачухнавай илимдин са портфелда, са чемодандани гъаьхъзавайди аквазва. Им гъихътин вуз ва келун хуьрай?

Ахътин фашал вузри гъаькиьи вузарни гилъай, вилий вегъезвачни?

Коррупция гъинилай гатлумавай азар ятла? Садазни герек авач лугъузвай вузризни абурун филиалриз сертификатар, лицензияр ни гузвайди ятла? "Липовый", яни фашал, чпихъ бине авачир кандидатвилини докторвилини диссертацияр ни тестикъарзавайди ятла?

Мад са алапат ава: чи гьукумдин лап вини мертебайрилай гатлума, муниципалитетрилай хкечина, саки вири мумкинвилер чпин гъиле авай чиновникар гъа са вахтунда гъа и "усалбуру" лугъузвай вузрани кафедрайрин заведующияр, абурун доцентар, профессорар я. Ибуру гьукумат патал мус, илим патал мус кваллахзавайди ятла? Белки, студентри кел тавунин сеbeb гъа ина авачтла низ чиди?

Курелди, реформа мектебдани вузда твадалди, сифте нубатда, а хилериз руководство гузвай кылин идарайра туна кланзава. Гъа члавуз чал Америкадинни маса уьлквейрин образованидин чешнеяр илитдичир. Чахъ чи - Россиядин - Советрин, дуьньядал виридалайни хъсанди яз тестикъ хъайи школадинни илимдин чешнеяр хъайиди рикел хкевади. Вузриз алверчийрини рамагбанри ваь, алимрини муаллимри руководство гун лазим я. Коррупцияни, белки, квахъдай жеда...

Дагъустандин надир фонд

Гъажибег ЖАМИРЗОЕВ,
“Дагестанский” заповедникдин
директордин илимдин рекъяй
заместитель

Тебиатдин жуьреба-жуьрвилелгьалтайла, Дагъустан Россиядин виридалайни девлетлу регионрикай сад я. Каспий гъулуьн кьерехдилай са шумуд сятдин вахтунда Чехи Кавказдин живедин куклушрив къван агакъариз ва тебиатдин гуьзел шикилриз тамашиз жеда.

Талукъ яз, и мулкара авай гъайванринни набататрин жуьреба-жуьрвални екеди я. Иник 4 агъзур жуьре набататрикай, цуд агъзурралди юкъван тар авачир ва 600 жуьре юкъван тар авай гъайванар акатзава.

Эхиримжибурун арада цудалай артух жуьреяр, мисал яз, Сиридай тир чесночница (къиб), кацерин гъулягъ, гуьрзе, яцу клуф алай зук (къуш), яру къил алай сорокопут (къуш) ва са жерге маса чан алай организмяр ава. Россиядин мулкуна абур анжах Дагъустанда гьалтзава. Дагъустандилай гъейри Россиядин Федерациядин маса чкайра экъечі тийизвай гзаф къадар набататрикай ва юкъван тар авачир гъайванрикай зун гъеле рахазвач.

Гъаниз килигна, чи дагълух чкайриз тебиат ахтармишзавайбуру - географри, ботаникри, зоологри кьетлен дикъет гузва. Дагъустанди чуьлдин тебиатдин вири терефар тамамдиз ахтармишун ва дуьз кьимет гун патал гъеле гзаф йисар лазим жеда. Амма и вахт алуькдалди тебиатдин девлетар хвена кланда.

И кар патал къадагъа алаз хуьзвай чкаяр, къурухар, заказникар, тебиатдин паркар ва памятникар, набататрин багълар тешкилзава. Кьетлендиз хуьдай тебиатдин мулкарин сиягъда тун патал региондин, уьлкведин ва я вири Чилин биологиядин ва ландшафтдин жигъетдай жуьреба-жуьрвал хуьнин карда асул метлеб авай надир, виридалайни хъсан чилер хъзава. Эхиримжибуруз лагъайтла, вири уьлкверя патал важиблур я лагъай дережа гузва.

Тебиат хуьн ва илим патал авай метлебдилай гъейри, и мулкарихъ ял

ягъун ва сагъламвал мягъкемарун патал ишлемишунин, гъакни экологиядин ва марифатдинни эстетикадин жигъетдай авай кьиметлувал екеди хуьн лазим я. Кьетлендиз хуьзвай тебиатдин мулкар (ООПТ) майишатда ишлемишунин кар сергьятламишда, я тахайтла тамамдаказ къадагъа ийида ва и чкаяр авай гьалда хуьн патал кьетлендаказ гуьзчивал авунин къайда кардик кутада. ООПТ-яр гьам федеральныйбуру, гьамни региондинбуру яз хуьн мумкин я. Идалайни гъейри, чкадин ООПТ-яр ава, амма ихътин чилер чара авунин ва тешкилярунин къайда тамамдаказ туклуьрнавач.

Дагъустандин федеральный ООПТ-рик акатзава: государстводин къадагъа алаз хуьзвай “Дагестанский” къурух ва адан идарадик акатзавай пуд заказник - “Аграханский”, “Самурский” ва “Тляртинский”. И жергедик гъакни Гунибдин дуьзендал алай Илимрин Академиядин Дагъустандин илимдин центрадин Дагъдин ботанический багъни кутада жеда.

Республикадин ООПТ-рик акатзава: государстводин тебиатдин 12 заказник

(“Ногайский”, “Тарумовский”, “Янгиюртовский”, “Хамамюртовский”, “Каякентский”, “Дешлагарский”, “Касумкентский”, “Андрейаульский”, “Мелиштинский”, “Кособско-Келебский”, “Бежтинский” ва “Чародинский”), тебиатдин 2 парк (“Вини Гуниб” ва

“Ицари”), тебиатдин 27 памятник (Алмакдин дере, Ассатиндин магъара, “Чвахило” чарчар, Гвадарадин чарчар, “Рычал-Су” дере, Казанишедин там, Къарадагъдин гуьтлуь клам, Кугдин гару арадал гъанвай шегъер, Турагъдин (Кужникдин) тебиатдин муьгъ, Нуьцлуьгърин чинарар, “Ах-Коль”, “Казе-ной-Ам”, “Мочох” ва Шейтан-Къазах вирер, Дюрк магъара, Дербентдин

Жуьмя мискиндин патав гвай чинарар, Салтадин гуьтлуь клам, Салтадин дере, “Кавалер-батарея” раг, “Пушкинан чинин клалуб” раг, тебиі сергьят авай “Сосновка” чка, Талгидин дере, Ташкапурдин ва “Эхо” гуьтлуь кламар, Ханадин чарчар, Цанакдин чинар тар). И жергедик гъакни Дагъустандин государстводин университетдин ботанический багъни кутада жеда.

Чпин къадар тимил туштлани, гъелелиг чпел кьетлендаказ гуьзчивалзавай и мулкаривай Дагъустандин тебиатдин виридалайни итижлу ва багъа вири комплексар хуьн таъминариз жезвач. Арадал атанвай гьалар хъсан патахъ дегишарун патал республикадин иллаки гуьзел ва биологиядин жигъетдай надир мулкара цийи ООПТ-ар тешкилна кланда.

Федеральный ООПТ-риз талукъ яз лагъайтла, “Дагестанский” заповедникдин

майдан гегеншардай ва Дагъустанда сад лагъай милли парк тешкилдай планар ава. Заповедник гегеншарунин виридалайни къулай къайда - им Сарыкумдин участок, адан составдик “Нарат-Тюбе” циргъ кутуналди ва Аграханский заказникдиз заповедникдин дережа гуналди, гегеншарун я.

Милли парк лагъайтла, Самурдин заказникдин бинедаллаз тешкилдайвал я. Мумкин я, адан составдик “Шур-дере” мулкунин дагъдин ценерив гвай ва гару, марфари тухунин нетижада менфятсуз хъанвай чилер, гъакни Шалбуз дагъ ва Базар-Дуьзи куклушрин патарив гвай дагълух чилер кутада.

“Дагестанский” заповедникди гъакни ЮНЕСКО-дин Россияда авай комитетдихъ галаз рахунар тухун давамарзава ва биосферный резерват, яни кьетлендаказ хвена кланзавай чилер я лагъай международный дережа къачун патал цийи арза гъазурун пландик ква.

Дагъустандин тебиатдин ресурсрин ва экологиядин министерствода регионрин цийи ООПТ-яр тешкилун патал активный кьвалах тухузва. Кьилди къачуртла, Хунзах районда тебиатдин парк тешкилунин ва Тарки-Тау дагъдиз тебиатдин памятник я лагъай дережа гунин кьвалахар

эхирдив агакъзава. Гъакни Жалгъан дагъдал тебиатдин парк тешкилиз хуьн мумкин ятла, гьадан патахъай веревирдер ийизва. Гележегда Самур ва Сулак вацларин чешмеяр авай чкайра, Дагъустандин дагъларин ценерив гвай циргъера, Каспий гъуле авай островрал ва гъуьлуьн кьерехда са жерге цийи ООПТ-яр тешкилдайвал я.

И жигъетдай Дагъустандин тебиатдин иллаки кьиметлу объектар (вирер, чарчарар, клунтлар, магъараяр, тамун уьрушар, гзаф яшар хъанвай тарар ва

икл мад), гуьгъуьнлай абуруз республикадин тебиатдин памятник я лагъай дережа гуз жедайвал, гьисабдиз къачунин кьвалах давамарун важиблу я.

Икл хъайила, заповедникар, заказникар, тебиатдин паркар ва памятникар важиблу паяралди сихдаказ алакьалу жеда ва гъа ида Дагъустандин тебиатдин вири ирс ва биологиядин жигъетдай жуьреба-жуьрвал хуьн патал мягъкем бине арадал гьада.

Булвал патал

Рагъидин ЭМИНОВ

Ахцегъ райондин Чеперин хуьруьн Гъейбет Ризаеван хипехъанвилин “Берекаат” твар алай КФХ-дин чубанри, алатай йисара хьиз, цини кьвалахда аквадай хътин нетижаяр къазанмишнава. Алай вахтунда терекмайрин кьвачихъ куьлуь карч алай 1631 гъайван гала. Абурукай 1481 диде хипер я. И майишатда цли 1326 клел къачуна, саламатдиз хуьзва. Чубанри къведай йисуз гьар 100 хипен кьилиз 90 процент клелер къачун, гьар са лапагдилай 1,5 килограмм сар тун, 500 килограмм як маса гун хиве къунва.

Ина гъакл ири карч алай 270 гъайванни ава. Абурукай 162 калер я. Хъсан гелкъуьн тешкилунин нетижада калерикай 1927 центнер нек ацана, маса ганва.

* * *

Ахцегъ райондин Чеперин хуьруьн Умудер Адилханов кьиле авай “Самур” твар алай СПК-дин хипехъанрин кьвачихъ куьлуь карч алай 1364 гъайван гала. Абурукай 1092 диде хипер я. Цли ина терекмайри хиперикай 753 клел къачуна, саламатдиз хуьзва. Абуру лапагрилай 3194 килограмм сар тунва. Чубанри къведай йисуз гьар 100 хипекай 85 процент клелер къачунин, 270 центнер як маса гунин, гьар са лапагдилай 2,5 килограмм сар тунин гаф ганва.

Майишатдихъ гъакл ири карч алай 26 гъайванни ава. Абурукай 14 калер я. Ина калерикай 251 центнер нек ацанва.

* * *

Фиярин хуьруьн Эйнуллагъ Ширинов кьиле авай “Колос” твар алай СПК-дихъ куьлуь карч алай 1125 гъайван ава. Абурукай 810 диде хипер я. Кьвачихъ галай хиперикай терекмайри 644 клел къачунва. Лапагрилай 2250 килограмм сар тунва.

И майишатдихъ гъакл ири карч алай 105 гъайванни ава. Абурукай 41 калер я. Икъван чьавалди малдарри калерикай 783 центнер нек ацанва. Умудлу я хьи, майишатрин чубанри гележегда кьвалахда мадни хъсан агалкъунар къазанмишда.

Жавабдарсузвал себеб яз

С.МАГАДОВ,
Махачкъаладин региональный
къурулушдин дирекциядин начальник

2014-йисан 10 вацран вахтунда Махачкъаладин региондик акатзавай ракъун рекъин переездрил кьилел кас алачиз ахъайнавай малар поездрик акатай 64 дуьшуьш малум хъанва. Виридалайни гзаф ихътин дуьшуьшар Тарумовский, Къизляр, Къумтуркъала, Къизилюрт ва Хасавюрт районрик акатзавай чкайра ракъун рекъин Герменчик-Къуруш, Къуруш-Сулак, 17-разъезд-Къара Багълы, Махачкъала-Шамхал, Шамхал-Къизилюрт участокра арадал атанва. Поезддик мал акатай гьар са дуьшуьшдин нетижада составдин рельсер алатун, мусибатдин гьалар арадал атун, яни инсанар кьиникъ, поездра аваз тухузвай пар терг хуьн мумкин я.

Ракъун рекъерин патарив малар хуьдай къайдаяр чир тахъуни поездрин гьерекатар хаталувилик кутазава ва неинки маларин иесийриз, гъакни ракъун рекъин къурулушдик акатзавай объектриз зарар гузва.

Малар поездрик акатуни идалайни еке мусибатрал - гьам экологиядин, гьамни эменниндин жигъетдай - гъун мумкин я, гьикл лагъайтла, ракъун рекъерай нафтладин продуктар, зегъерлу ва я хъиткьиндай парар цлугъзава.

Малар мукъвал-мукъвал поездрик акатуни себебар гьам кьилдин ксарин, гьамни малдарвиллин вири жуьрейрин майишатрин гъайванрин иесийри жавабдарвал гьисс тавун ва и месъладиз чкайрин администрацийрин кьилери бес къадар фикир тагун я. Кьвалин гъайванар ракъун рекъерин патарив гуьзчивал авачиз ахъаюнай иесийриз ийизвай административный жермейрин (штрафрин) къадар мумкин тир мусибатдин нетижаирив гьич къадаибур туш.

Муаллимринни алимрин сихил

ЧИ ХИЗАНАР

Жамидин ИСМАИЛОВ,
А.Тахо-Годидин Тварунихъ галай
Педагогикадин НИИ-дин илимдин члехи
къуллугъчи

Ахцегь райондин Кьакларин хуьрйя тир Гьуьсейноврин сихилдикай гзафбуруз чиди. **Гьуьсейнов Межид** буба 90 йисалайни гзаф вахтунда яшамаш хьана. А йисар жуьреба-жуьре вакъийарив ацанвайбур тир. Заз ам мукъувай чидай ва адан камаллувилел, келнавайди ликбез яз, веледар дуьздаказ тербияламишиз алакьунал гьейранвалдай. Акьулкамал адаз тебиатдин патай пай яз ганвай. Философдин хьтин кьилихрин а касди веледриз тербия гунир, абурувай чирвилер къачуз хьун патал дуьзгуьн шартлар яратмишунин карда вичин еке жавабдарвал гиссдаи.

Гележег светский образованидинди тирди Межид бубади виридалайни вилик аннамашна. Вич лагьайтла, зегьметда лимим хьунин вири гураррай винелди хкаж хьана. Гьеле 14 йиса авай жаван яз, Бакуда буругьра кваллахна, диде-бубадиз куьмекар гуз хьана. Октябрдин революциядилай гьуьгьуниз хуьруьз хтана, кватталдиз, ахпа колхоздиз гьахьна. Чилел зегьмет члугун, лежбервилер кар-квалах, яшайиш адаз кьеттендаказ кьандай. Веледарни гьа ик тербияламишна.

Межид бубадин усадьбадиз килигай касди гьейранвалдай: гьам тарар, гьамни салан майвар - картуфар, келемар, серг-чичек, газарар-чугьндурар - вири, набататар, сим члугур хьиз, дуьм-дуьз жергейра аваз жедай, на лугьуди, абурухъ гелкьезвайди халис алим-агроном я. Чуру хьач, кьалган вучтинди я. Адан уьмуьрдин юлдаш Гуьлзаманни датлана кваллин кваллахрал машгуул яз аквадай. Абуруз чизвай хьи, гьина члугу хьач-эчел аватла, анай бегьер вахчуз жедач. Веледрини - ругуд хьизни са рушаз - и кар гьечли чавариллай чирна. "Хьсан бегьер вахчуз кланзаватла, чилихъ гелкьуьг!" - тикрардай бубадини дидеди.

Колхоздиз сифте гьахьайбурукай сад Межид Гьуьсейнов тир. Ам ревизкомдин председателвиле, майишатдин правленидин членвиле, колхоздин председателвиле хьанай. Адан гьилериллай вири алакьдай, колхозчийризни ада гзаф крар чирна. Вичин хуси майишатда авай хьтин кьайда - сиришта колхоздин производстводани тваз алахьдай.

Межид бубади гьамиша аялрихъ галаз рахадай вахтни жагьурдай, абурун келунриз итиж ийидай. Хьсан суьгьбетчини тир ада аялриз хкетар ахьайдай, уьмуьрдай таьсирдай мисалар гьидай, зегьмет кланардай.

Межид буба стхадикайни вахакай фад магьрум хьанай, гьавиллай хизанда гьар са велед пайда хьайила, бубади гзаф хвешивалдай. Члехи велед гьечлидиз муаллим хьун - им адан хизанда хьин тавунвай кьайда тир.

Вичин са шиирда профессор Омар Межидовича бубадикай ик хьизва: "**Вич лежбер яз, илим течир ерли, илимдин рекье туна рухваря вири**". Муаллимди гележег туькьурзава. Адан вири зегьметар, яратмишунар аялар клан хьунихъ галаз алакьалу я. Обществодин гележег муаллимдилай аслу", - тикрардай Межид бубади. Белки, веледрин бейнидиз гьа и гафарини гзаф таьсирун дуьшуьшдин кар туш жеди - ругуд хьичкай вада педагогвилер хьун - им адан абурукай кьудакай алимар хьана.

Муаллимвилерин пеше хьагьай члехи хва Кьурбан гьалат хьанач. Хуьруьгрин ирид йисан мектеб акьалтларай ам Дербентдин педучилишедиз гьахьна. Ам куьтягьна, кьунин хуьрера, ахпа Кьакла кваллахна, яргьал йисара ина школадин заведующий хьана. ДГУ-дин истфак заочникаказ акьалтларна, Хуьруьгрин юкьван

школада тарихдин тарсар гана, ахпа Калукрин муьжуьд йисан, гуьгьунлай ана юкьван школадин директор хьана. Хайи хуьруьн школада тарихдинни обществоведенидин тарсар гана. Ам хуьруьн советдин председателвилени хьанай.

Гьуьсейини вичин члехи стхадин гелеваз фена. Дербентдин педучилище куьтягьна, пенсиядиз фидалди хуьре сифтеган классрин муаллим хьана. Адазни бубади-вай гзаф крар чир хьанвай: харат устарвалдай, кьвачин кьапар хьийидай, багьдихъ, калерихъ, хиперихъ, верчерихъ гелкьеведай. Буба хьиз, амни гьуьрчехьан ва куьнуьчи тир.

Муькуь стхайри - Омара, Султана, Ризвана ва Алискера мектеб кьизилдин ва гьмишдин медалралди акьалтларна. Армавирдин пединститут куьтягьай Омаракайни Султанакай тарихдин, урус члаланни литературадин тарсар гудай муаллимар хьана. Ахпа аспирантурада келна,

илимрин кандидатвилерин, докторвилерин диссертацияр агалкьунралди хвена, ДГУ-да кваллахна. Гьайиф хьи, РД-дин илимрин лайихлу деятель, профессор Султан Межидович рагьметдиз фена. Профессор, РД-дин илимрин лайихлу деятель Омар Межидович ДГУ-дин социологиядин кафедрани заведующий я.

Ризван Межидовича ДГУ-дин химиядин факультет, Москвада аспирантура акьалтларна. Амни илимрин доктор, РД-дин ва РФ-дин илимрин лайихлу деятель, профессор я. ДГУ-дин химиядин кафедрада кваллахзава.

Экономикадин илимрин кандидат хьайи гьечли стха Алискера Ленинан тварунихъ галай совхоздин директордин заместителвиле, кьилин бухгалтервиле, директорвиле, гуьгьунлай РД-дин финансин министрстводин патав гвай КРУ-да кваллахна. Гьайиф хьи, ам цли рагьметдиз фена.

Межид бубадин хтулрикайни муаллимар хьана: биологиядин илимрин кандидат Германа ДМА-да, биолог, РД-дин образованидин гьуьрметлу работник Алиюсуфа, ДГУ-дин математикадин факультет акьалтларай Давидани хайи хуьруьн школада кваллахзава. Межид бубадин пуд хтул рушани муаллимвилерин пеше хьанай.

И сихилда юристар, инженерар, экономистар, духтурарни ава. Абуру вирида республикадин, райондин халкьдин майишатдин жуьреба-жуьре хилера намуслувилелди зегьмет члугвазва. Межид бубадиз вичин веледар бахтлугур, сихил екеди хьана кланзавай, и мураддихъ ам вичел чан аламаз агакьна. Акуна хьи, вичинни Гуьлзаман бадедин зегьметар гьавайда фенач. Алай вахтунда и сихилда 11 алим ава. Гьуьсейноврин хьтин хизанар чи хуьрера гзаф хьанайтла, гьикьван хьсан тир.

Алимрин и хизандикай Кьиблепатан Дагьустанда гзафбуруз хьсандиз чизва. Маршруткада аваз Рутул галайвал хьфидайла, Ахцегьрилай кьуд километрдин винидихъ рекьин кьерехда "Кьакларин хуьр" кьхенвай реклама аквада. Ара-бир пассажирри сада-садавай хабар кьада: "Им профессор Гьуьсейнован ватан тушни?" Гьуьсейноврин сихилди, баркаллу алимри хуьруьн авторитет ик хьажунал кьакла-вийри дамахзава.

Вичин маса шиирда профессор Омар Межидовича кьхизва: "**Пудкьад йисалай гзаф хьанватлани яшар, кьени бубадидай за кьачузва тарсар. Буба хьтин камаллу кас гьеле зал гьалтна, акуна чидач заз...**"

Уьмуьр. Ам гзаф гьерекатрикай, крарикай ибарат я. Мурад-метлеб чизва, амма а мураддихъ тухудай рехъ гьамиша акун муьмин туш. Межид бубадиз лагьайтла, мураддихъ тухудай рекьер хьсандиз чидай. Адан рухваря чпин мураддихъ кьекьуьнар авачир дуьз рекьерай фена.

Сад ава акьуллу, камаллу хьун, сад ава а акьул, камал дуьз рекье тун, дуьз ишлемишун. Межид бубади вичин веледрин акьул-камал илимдин рекье туна.

Агьсакьалрин Советдин заседанидал Тал алай месэляяр

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегь райондин агьсакьалрин Советдин нубатдин заседанидал адан кваллахдикай ва вилик акьвазнавай везифайрикай и тешикатдин председател Кьеземет Кьеземетова лагьана ва ада теклифнавайбуруз гзаф гана.

Самур СУЛТАНОВ - Хьсанвилехъ дегишвал хьун патал гьар сад вичелай, вичин квалелай, куьчедиллай эгечна кланда. Чун яшамаш жезвай куьчедая йифен эквер амач, чилени кьар аваз, кьекьвез жезвач. РОВД-дин вилик квай багда пиянискайрини хулиганри ацукьдай куьсруьяр, Ленинан памятник хазва. Больницадиз гьанвай азарлу машиндай авудун патал лацу халат алай кас жагьидач. Властдин органрин патай кьели истемешун, гьуьчивал тахьайла жезва ихьтин тату-гайвилер.

Шерифали ШЕРИФАЛИЕВ - Члехид авачирла, са члехи кьванцел алуьк лугьур мисал ава. Гьич тахьайтла, чун йиса кьведра хьайитлани кватл хьана, чи теклифар райондин руководстводив агакьарун герек я. Район-эглийрин са пай яшамаш жезвай Ахцегьар чи чин-абур я. Х. Тагиран ва В.Эмирован тварарихъ галай багьлариз фикир гузвач: тарар кьуразва, атузвайбурун кьадал цийибур хьазвач, анра са кьав алай далда авач. Ленинан ва Байрамован куьчяр фура-фура хьанва. Виликрай гьар са магьледиз вичин регьв авай. Кье тлач, гьайванриз ярма гьазурун, са чувал кьул регьуьн патал Ахцегь са регьв кьванни кардик кухтунин лазимвал ава. Еке харжияр алачир ихьтин бязи крарал гьалтайла, ша чунни кьулухъ акьваз тийин, гьарда вичелай алакьдай куьмекин.

Гьасанхан АЛИХАНОВ - Герейханован тварунихъ галай чи куьче ЖКХ-дин фьялейри лап вижевайдаказ туькьурзава, сагьрай! Гила тебии газдин патахьай. Жемьатдин куьмекалди турбаряни маса кьачуна, фура-ри эгьуьннава. Бязи магьлейра, проектрай экьечна, гьарда вичиз кланвал газ тухузва.

Абдурашид РАШИДОВ - Заз чидайвал, гьар са идарадив, пешекардив, чиновникдив вичин кьуллугьдин везифаяр дуьздаказ тамамриз туна кланда. Кьачун чна хуьруьн ва райондин депутаттар, участковый полицейский. Бес абуруз чпин участокра акьаш тийизвай хулар, члурзавай ва дарзавай рекьер, ичкибазвилер кьил яна, йифиз инал-анал кватл жез, члугу крарал машгуул жегьилар акьвазачни? Инал чпикай лугьузвай пара крар хуьруьн администрациядизни кьайдаяр хуьзвай органриз талуькьбур я.

Мегьамед ИСМАИЛОВ - Туьквенрал гуьзчивалдай кас авач. Гьа са туьквендай, сад-садан патав эцигна, тьун-хьунни, майишатдин товарарни, гьатта химикатарни маса гузва. Дезгейрал алай хейлин суьрсетар ишлемишдай вахтар алатнавайбур я, шейэрал кьиметар алач, контрольный терезар авач. Бес санэпиднадзордиз и крар акьвазачни?

Айсамудин АГЬАЕВ - Са патахьай, Калун участкада багьлар кухтазва, муькуь патахьай, анра жемьатдин малар ава. Советрин девирда виш тонралди ич-чуьхер хуьз хьайи холодильный цех чклизва, кьуьдди ана хиперин суьруь жедя. Адахъ иеси авайди яни, тушни? Ахцегьрин юкьвай тухванвай члехи кьаналдиз вегьин

тийизвай затл авач, бязибур аник гьамамрин чиркин ятарни кутунва. Ина кьилиз акьудиз тежер хьтин ва пулдин еке харжийрихъ галаз алакьалу четин крар авач хьи.

Жумрид ДАГЬЛАРОВ - Хьсан я, чна виридаз чизвай кими-эксик крар эзберзава. Абуру кьилиз акьудун патал са гьукуматдин хазинадал вил алаз акьвазна виже кьведач, маса рекьер-чешмеяр жагьурна кланда: агьвал квай карчийр желбин, бубайрин мел-бигердин кьайда кардик кухтан, общественный касса яратмишин ва ик мад. Гьар са районэглиди вичин мажибдикай, пенсиядикай вацра-вацра лап 100 манат пул туртла, инал кьарагьарай хьтин месэляяр гьалдай такьатар кватл жедя. Алайди подпискадин жавабдар вахт я, парабуроз хабар авач. Лезги члал, адетар, милли культура хуьн патал ша чна "Лезги газет" кьхьин.

Нуредин ИСМАИЛОВ - Ахцегьа коммерциядин кьве банкдин филиалар аваз, агал хьувуна. Россельхоз-банкадин офисдай налогар гуз тежез (гьакьван "савадлу" я ана кьабулнавай чи пешекарар), жемьат Усугьчайдал физва.

Рамазан МАНАТИЛОВ - Шегьердиз барабар Ахцегьа лап важиблу месэлярикай сад михьивал хуьнинди я. Гьа и мукьвара чи дишегьлири вацалай кьулаваз гьизвай са кварце авай целди чна вири крар ийизвай. Гила цин турбаяр-булахар гьана, саки гьар са квалле кран, гьамам хьана, чиркин ятар куьчейрани хулар твазва.

Мегьди КЬАЗИАГЬМЕДОВ - Вучиз ятлани, чи мягьледа йикьа цудра эквер туьхуьриз, кухтазва. Тоқдин кьуват - напряжение акьван зайиф я хьи, компьютер кутаз жезвач.

Хайируллагь ВЕЛИЕВ - Урусри яшайишдин квал эцигалди вилик туалетни гьамам эцигда. Бес датлана мугьман - итим галай райцентрада общественный туалетар авай гьалдиз фикир гудачни?

Кьардаш МАМАЛИЕВ - Инал кьейд авур татугайвилер эхиримжи 25-30 йисуз кватл хьанва. Месела, хендеда, ялгуз дишегьлидывай кьуд-вад йисуз вичиз квал эцигиз жезва, гьукуматдивай ваь, вучиз лагьайтла кардив рикл гваз эгечизавач, гьиле гьатайди тарашиз алахьнава. Гьам халкьдин ва гьам руководстводин кьайгьусузвилел чна, камаллу агьсакьалри, кьуватар садна, эхир эцигиз туна кланда. Райондин кьилиз атанвай жегьил регьберни гьа и кар патал алахьзава. Адаз чавай, агьсакьалривай, куьмек кланзава. Гьавиллай чи гележег патал, хайи ватандал абуру хьун патал кьулухъ акьваздай ихтияр чаз авач.

Эхирдай Ахцегь райадминистрациядин кьилин заместитель Роберт Гьамзаева агьсакьалриз чухсагуьл малумаруналди кьейдна хьи, нукьсар, гьакьикьатдани, пара ава ва абуру райондин руководстводизни акьвазва. Абуру кьалурин хьсан ва регьят я, амма йисан бюджет йисалай-суз тиммил жезвай муракаб шартлара месэляяр гьалун - иллаки четин. Сир туш хьи, пара вахтара инсанри чпин квалерин гьаят-вилик пад кьайдадиз гьизвач, жемьат гьатта чпиз яд кьезвай хвал михьзавай мелезни эхкьечизавач. Арадал атанвай гьаларин гьакьиндай халкь дуьз гьавурдик кутунин, жегьилар ватанпересвилерин, зегьметкешвилерин руьгьдаллаз тербияламишунин карда, гьелбетда, камаллу агьсакьалрин тежриба, насигьатар галачиз чавай крар вилик тухуз жедач.

3-декабрь Виридуьньядин инвалидрин югъ я

Набутбурун къайгъуда

Алаудин ГЪАМИДОВ

МАЛУМ тирвал, Садхъанвай Миллетрин Организациядин Генеральный Ассамблеядин къарардалди 3-декабрь Виридуьньядин инвалидрин югъ яз малумарна къад йисалай алатнава. И югъ Россияда чи рикел вуж зайиф, азарлу, набут ятла, гъабурун гъакъиндай къайгъударвал авун лазим тирди хкизва. Чун, сагъламбур, къуватлур муьгътежбур уз яшамш жез, клевай экъечиз, абуру обществада чеб вири жуьредин ихтиярар авай инсанар яз гъисс ийидайвал куьмек авуниз мажбур я... Ассамблеядини гъа и кардиз эвер гузва. Идан бинедаллаз уьлкведа, гъак Дагъустандин инвалидрин гъакъиндай гъар йикъан къайгъударвал авуниз талукъарнавай махсус программа тескиьарнава. Аник инвалидар вири акатдайвал къачел ахкъалдарунин планар арадал гъунин, абуру къвалахдалди таъминарун куьмек гунин ва маса месэляяр ква. Набутбурун къайгъуяр, къадар, гъак жуьреярни гъаф я.

И лишанлу йикъан вилик чун зегъметдин ва социальный рекъай вилик тухунин министерстводин пресс-къуллугъдин регъбер Нариман БАЛАГЪМЕДОВАХЪ галаз алакъала хъана ва адан вилик са жерге сулар эцигна.

■ **Нариман, са шакни алач, куь министерстводи яшайишдиз, зегъметдиз, иллаки инвалидрин талукъ яз ара датана къвалах тухузва. Чи суьбгет гъа идалай башламишайтла хъсан я.**

- Гъелбетда, Дагъустан Республикадин зегъметдин ва социальный рекъай вилик тухунин министерстводи, агъалияр яшайишдин рекъай хуьдай органни, муниципальный районра ва шеьеррин округра авай агъалиризи социальный рекъай къуллугъдай идарайри, Россиядин Федерацияда инвалидар социальный рекъай хуьнин гъакъиндай къабулнавай Закондин бинедаллаз тайин къвалах тухузва.

Алай вахтунда Дагъустанда 245 агъзурдав агакъна инвалидар, гъа жергедай яз 34 агъзурдав агакъна инвалид аялар ава. Абуру вирида Россиядин Пенсийрин фондуни тайинарзавай пенсияр ва авай къезилвилерикай менфят къачузва. Идалай гъейри, винидихъ твар къунвай закондин бинедаллаз инвалидрин коммунальный къуллугърай 50 процент къезилвал ава. 2009-йисан 1-январдила ам абуруз гъар вацра нагъд пул яз (ЕДВ) гузва.

■ **Ватандин Чехи дяведин инвалидрин, иштиракчийрин, къенвай инвалидрин хизанрин яшайишдин шартлар хъсанарунин гъакъиндай вуч лугъуз жеда? Гъаваян субсидия къачудай шагъадатнамаяр шумуд касдиз ганва?**

- Лугъун лазим я, 2010-йисалай 2014-йисалди яшайишдин шартлар хъсанарунин игътияр авай винидихъ лагъанвай хътинбурукай 4144 касди гъа жуьредин шагъадатнамаяр къачунва. Абурукай 4014 касди чпин яшайишдин шартлар хъсанарнава, 130 кас, жуьреба-жуьре себебар аваз, учетдай акъуднава.

■ **Алай йисуз ахътин шагъадатнамаяр шумуд касдиз ганва, йиса гъикъванбуруз хъун лазим я?**

- Алай йисан 4-вацра (январь-апрель) яшайишдин къвалер маса къачун патал гъаваян субсидийрин шагъадатнамаяр 177 касдиз ганва.

■ **2013-2015-йисар патал къабулнавай махсус программадин ("Доступная среда") жигъетдай министерстводи вуч авунва ва гъихътин къвалахар пландик кума?**

- Дугъриданни, Дагъустан Республикадин Гъукуматди 2013-йисан 21-ноябрдиз 2013-2015-йисар патал къабулай программа инвалдрин къвалахдай, къуллугъар къачудай, ял ядай ва гъак маса шартлар яратмишун къалурнава. И къвалах къилиз акъудун патал республикадин саки вири министерствойри, гъак шеьеррин цуд округди (Махачкъала, Буйнакск, Дербент, Хасавюрт, Избербаш, Кас-

пийск, Къизляр, Къизилюрт, Дагъустандин Огни, Южно-Сухокумск...) чпин пайни кутазва.

Алай йисуз программадин серенжемар къиле тухун патал кутунвай пулуни 165506,25 агъзур манат тешкилзава. Програмадин мурад ар къилиз акъудун патал чи министерстводи чкайрал нормативно-правовой документар ва методикадин материалар агакъарнава. Республикадин вири районра ва шеьеррин округра кар бажармишдай органни, чкадин самоупраленидин, инвалидрин общественный объединенийрин векиларни кваз комиссияр кардик ква. Муниципальный тешкилатри (шеьеррин округри) инвалидар ва куьмекдихъ муьгътеж къатар патал къвалахдин, клелунрин, къуллугъар къачунин къулай шартлар яратмишун патал серенжемар къабулзава. Абуру патал социальный инфраструктурадин 155 идара (167 объект) тешкилнава. Абуру махсус такъатралди ва герек маса шейэралди тадаракламишун планламишнава. Гъа жергедай яз 98 идара - госуударстводин хуссиятда авайбур, 57 - муниципальный хуссиятда (здравоохраненидин -14, яшайишдин -46, культурадин -30, спортдин -27, образованидин -36, транспортдин -2). Ида инвалидрин са манийвални авачиз къвалахдай, къуллугърикай менфят къачудай, пеше хъядай (ва ик мад) мумкинвал гуда.

■ **Набут, бегъем мумкинвилер авачир аялар ва жаванар патал югъ кечирмишдай шумуд отделение ва реабилитациядин центрай ава?**

- Министерстводин къурулушда набут аялар ва жаванар патал реабилитациядин 13

» Алай вахтунда Дагъустанда 245 агъзурдав агакъна инвалидар, гъа жергедай яз 34 агъзурдав агакъна инвалид аялар ава

центр кардик ква. Абурукай 12-стационардин бур (яни са суткада къиллай-къилиз амуькдаибур), гъакни акъулдиз къери аялар патал "Забота" ("Къайгъударвал") твар алай интернат-къвал. Мадни "Надежда" ("Умуд") твар алай реабилитациядин центр, гъар йисуз 12 агъзурдалай виниз набут аялариз къуллугъ ийизвай 9 отделение ва ик мад.

■ **Дагъустанда санлай инвалидар гъикъван ава, Ватандин Чехи дяведин инвалидар гъаф аманни, абурукай и ва я маса азар себегъ яз инвалид хъайибур гъикъван я?**

- Зегъметдин ва социальный рекъай вилик тухунин министерство инвалидрин учет тухунал машгъл жезвайди туш. И къвалах Федеральный Государственный Учреждение (ФГУ) тир республикадин МСЭ-дин (медико-социальная экспертиза) идарадиз талукъди я.

Муькуь месэладин патлахъай лагъайтла, алай йисан 1-октябрдин делилралди, Дагъустан Республикада яшамш жезва:

- *ВОВ-дин инвалидар - 318 кас;*

- *ВОВ-дин иштиракчийр, гуьгъуьнлай*

умуми азаррик инвалид хъанвайбур - 152;

- *ВОВ-дин инвалид тушир иштирак-*

чийр - 7;

- *ВОВ-дин инвалидрихъ галаз сад авун-*

вай ксар - 1764;

- *ВОВ-дин иштиракчийрихъ галаз сад*

авунвайбур - 258 кас.

■ **Шаз ва алай йисан 10-11 вацра къвалах кванз куь махсус къуллугъдиз шумуд инвалидди арзаяр гана ва шумуд кас кеспидалди таъминари хъана?**

- Дагъустан Республикадин Гъукуматди инвалидар къвалахдалди таъминаруниз талукъ яз алай йисан 20-февралдиз къабулай къарардин бинедаллаз республикадин махсус къуллугъди ("Служба занятости населения") алай йисуз 375 инвалид къвалахдалди таъминарун патал 130 идарадин, карханадин регъберрихъ галаз икярарар кутлунна ва саки вири кеспидалди (бухгалтер, ашпаз, пекаръ, ЭВМ-дин оператор, менеджер...) таъминарна.

■ **Уьлкведин маса регионра къвалахдай чкайр авайвилер ярмаркаяр тешкилзава. Чина и жигъетдай гъалар гъикъ я? Эгер чи республикадини ахътин серенжемар тухванатла, анра шумуд идаради иштиракна ва азад чкайрикай шумуда малумарна?**

- Дугъриданни, къвалахдалди таъминаруниз талукъ ярмаркаяр тешкилунихъ еке метлеб ава. Эхъ, чинани и кардиз къетлен фикир гузва. Ик, 2013-2014-йисара чи республикада къвалахдай азад чкайризи талукъ яз 699

ярмарка тешкилна. Анра 2119 карханадини идаради иштиракна. Лугъун лазим я хъи, и карди нетижани гана. Къилди къачуртла, ярмаркаяр тухуниди къвалахдай азад 19041 чка авайди малум хъана.

■ **Рекъемар писбур туш. Кеспидалди таъминари хъанани?**

- Алай йисан 1-октябрдин делилралди, Дагъустан Республикадин кеспидалди таъминардай къуллугъдиз 175,2 агъзур касди арзаяр гана. Абурукай 77 агъзур - чпиз талукъ кеспи квандайбур. Къабулай серенжемарин нетижата 65 агъзурдалай виниз инсанар къвалахдалди таъминардай мумкинвал хъана. **И жигъетдай Дагъустан Республикади Россиядин субъектрин арада сад лагъай чка къуна.**

Къейд авун лазим я хъи, пеше хъягъунин, кутугай къвалах жагъурунун, маса пеше чирунин мураддалди клел хъувун патал куьмек кванз чи къуллугъдин идарайризи атай 46907 касдиз, пешекарри меслятар къалурна, куьмекар гана.

Сувар я лугъуз жеда тла?

Нурдин РАШИДОВ

ВИРИДУЬНЬЯДИН инвалидрин югъ Россияда сувар яз гъисабзаватлани, ада набутбур уз шадвал, суварин гуьгъуьлар гъизвач. Эхиримжи вахтара федеральный властрин ва чкайрал алай госуударстводин органни и йикъаз къетлен фикир гузва: еке эвер гунар, "пишкешрин къватлалар", гъахъ-гъисабдин концертлар... Талукъ ведомствойри цудралди тухвай суварин серенжемарикай шадвилелди рапортар гузва. Ятлани, йикъан кар алай мураддихъ гъеле агакънава лугъуз жедач.

Вучиз? Гъамиша хъиз, инвалидар тамам тушир, бегъем къиметдик квачир инсанар яз гъисабзама. Шеьеррин куьчейра клекар гъаз, инвалидвилерин коляскайра аваз физвай набут, куьмек кванзавай язухриз рекъелай элячлдай чкайр тукълуьрнавач. Тротуаррай абурувай физ хъун мумкин туш: гуьтуь я, гъакни лекъвер-синер. Анрал шоферри чпин улакъар акъвазарнаваз жезва, полициядин къуллугъчийрини и къвалах таквазвайдай къазва, я гъак фикир гузвач. Гъавиллай инвалидар патал къулай шартлар яратмишун патал миллионар харжнава лугъуз ийизвай эвер гунар хъуьруьнриз элкъезва. Малум тирвал, "Госуударстводи социальный куьмек гунин гъакъиндай" 1999-йисан 17-июлдиз РФ-дин Гъукуматди къабулай закондин бинедаллаз социальный къуллугърай гузвай пулуникай (НСУ-набор социальных услуг) отказнавай инвалидрин гъар ийиз пулсуз дарманар, санаторийризи путевкаяр, рекъин пулар гун лазим я.

Лугъун лазим я хъи, сифте вахтара и къвалах са гъал къайдадик кваз къиле физвай. Вучиз ятлани, эхиримжи вахтара, иллаки алай йисуз, ам тартибдикай хкатнава. Санаторийризи путевкаяр къачун патал инвалидар йисаралди учирра акъвазна кванзава. Дарманар лагъайтла, абуру ерли амач ва я ваз заминда какатай маса дарманар гузва. Духтуривай, складра авачирвилей, рецептар кхъиз жезвач. Складра абуру авач лугъузва. Чара атлай нахуш инсанар, чпин гъаклани тимил тир пенсиядин пулар гана, герек дарманар маса къачуниз мажбур жезва.

Аптеки-министерстводал, министерстводи Россиядин гъукуматдал вегъезва. Арадилай кузвайбур инвалидар жезва. **Яраб и ва маса татугайвилер гъикъван гагъда давам жеда тла?**

Инал инвалидар акъван ажуз инсанар я лугъуз жедач. Абуру мягкем руьгъдин, акъулдин, алакунризи виниз тир бажарагъ авай инсанар я. Абуру, Интернетдикай менфят къачуна, маса рекъералди чпин савадлувал хкажзава, пешекарвилер къачузва, дипломар, диссертацияр кхъизва, абуру агалкъунралди хуьнни ийизва, гъа са вахтунда общественный гьерекартрани иштиракзава.

Къуй набутрин гуьгъуьлар ачухардай крар гъаф хъурай!

понеделник, 1 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 Профессионал от бога
18:55 «Акценты».
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
07:30 Мультфильм
08:10 Х/ф «Волшебное зерно»
09:50 Д/с «Севастопольские рассказы» Крымская война
10:50 Х/ф «Бесприданница»
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестан»
13:10 «Служа Родине»
13:30 «Все грани»
14:00 «Рустам Сахаватов - Много маленьких пространств»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Т/с «Защитник»
15:45 Д/ф «Историческая среда. Салават Юлаев»
16:30 Время новостей Дагестана
17:00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17:35 Д/ф «Мир природы»
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 Х/ф «Тучи покидают небо»
22:30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 Х/ф «Звуки музыки»
04.45 Д/ф «Мир природы»
05.35 Х/ф «Дикая собака Динго»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!» (16+).

19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Соблазн». (16+).
23.30 «Вечерний Ургант».
0.00 «Познер». (16+).
1.00 Новости.
1.15 Т/с «Измена». (16+).
2.05 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское».
4.00 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Пропавшая субмарина. Трагедия К-129».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).

17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Красивая жизнь».
23.50 «Дежурный по стране». М. Жванецкий.
0.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.50 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.30 «Прокурорская проверка». (16+).
9.40 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Кодекс чести».
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Ковбой». (16+).
1.45 «ДНК». (16+).
2.40 Т/с «Дело темное».
3.30 Т/с «Тончие». (16+).
5.05 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Матрос с «Кометы». (12+).
10.05 Д/ф «Николай Рыбников. Зима на Заречной улице». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Тропические болезни». (16+).
11.30 «События».
11.55 «Постскриптум».
16+).

12.50 «В центре событий».
13.55 «Линия защиты».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Городское собрание». (12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство».
19.45 «Без обмана». «Море специй». (16+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Департамент».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Человек цвета хаки». Спецрепортаж. (16+).
23.05 «Без обмана». «Море специй». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Футбольный центр».
1.00 «Мозговой штурм. Что такое феромоны?» (12+).
1.25 «Петровка, 38». (16+).
1.45 Х/ф «Искушение». (16+).
3.45 «Тайны нашего кино». «Москва слезам не верит». (12+).
4.05 Х/ф «Пахотопатка». (16+).

СТС

6.00 М/ф: «Дорожная сказка», «Дом, который построил Джек», «Желтик».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
9.30 Шоу «Уральских пельменей». Вось апрель - никому. (16+).
11.00 Х/ф «Топ 2. Царство тьмы». (США). (16+).
13.00 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Все будет хорошо! (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые». (12+).
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка».

22.00 Комедия «Одноклассники.ru: НаСЦКай удачу».
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Кино в деталях с Ф. Бондарчуком. (16+).
1.30 6 кадров. (16+).
2.45 Животный смех.
3.45 6 кадров. (16+).
4.10 М/ф: «Сказка о царе Салтане», «Золотая антилопа».
5.45 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званный ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Пища богов». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Т/с «Мушкетеры». (Великобритания). (16+).
22.10 «На 10 лет моложе». (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 «Смотреть всем!» (16+).
0.00 Т/с «Мушкетеры». (Великобритания). (16+).
2.10 Х/ф «Кострома». (16+).
4.00 «Следаки». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-11.50 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+).
12.00 «Сейчас».

12.30-14.55 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+).
16.55 Х/ф «Место встречи изменить нельзя» (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «ОСА. Другая жизнь». (16+).
19.45 Т/с «ОСА. Противостояние». (16+).
20.30 Т/с «ОСА. Убить нельзя помиловать». (16+).
21.15 Т/с «ОСА. Денежки где-то рядом». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Приятный вечер». (16+).
23.20 «Момент истины». (16+).
0.15 «Место происшествия. О главном». (16+).
1.15 «Большой папа».
1.45 «День ангела».
2.10 Т/с «Детективы. Приворотный кулон». (16+).
2.45 Т/с «Детективы. Тетя знает лучше». (16+).
3.20 Т/с «Детективы. Тот, кто тебя бережет». (16+).
3.50 Т/с «Детективы. Хочу блондинку». (16+).
4.20 Т/с «Детективы. Миссис Евдокия Марпл». (16+).
4.55 Т/с «Детективы. Добрый ангел». (16+).
5.30 Т/с «Детективы. Игра втемную». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 «Джейми: обед за 15 минут».
7.00 «Пир на весь мир с Джейми Оливером». (16+).
7.30 «Пир на весь мир с Джейми Оливером». (16+).
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.15 «Давай разведемся!» (16+).
11.15 Д/ф «Окно». (16+).
12.15 «Домашняя кухня». (16+).

13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
15.15 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Красавица». (16+).
21.00 Т/с «Вангелия». (Россия - Украина). (12+).
23.05 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Т/с «Россия». (16+).
2.00 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.00 «Домашняя кухня». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Д/ф «Загадки истории. Под толщей земли». (12+).
10.30 Д/ф «Загадки истории. Происхождение ангелов». (12+).
11.30 Д/ф «Загадки истории. Необъяснимые постройки». (12+).
12.30 Д/ф «Загадки истории. Инопланетяне и Дикий Запад». (12+).
13.30 Д/ф «Городские легенды. Тунгусская катастрофа. Загадка длиною в век». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража». (16+).
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
20.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Почтальон». (США). (16+).

вторник, 2 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Турчидаг» (на лакском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 К 70 летию Победы. «Токс ведет поиск»
18:50 Дорожный патруль
19:05 Альма матер (Молодежная программа)
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07:55 Мультфильмы
08:30 Время новостей Дагестана
08:45 Д/с «Гречия глазами гурмана с Нардой»
09:25 Концерт в Колледже культуры к 100-летию Бариат Мурадовой
10:30 Х/ф «Тучи покидают небо»
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 «Вдохновение»
13:30 Ко всемирному Дню инвалидов. Д/ф «Второе дыхание»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Спорт на канале
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 Х/ф «Гостья из будущего» 5 с.

18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.10 Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Агуль»
22.00 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 «Бизнес Дагестана»
02.20 Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Агуль»
02.50 Х/ф «Кровавый пират»
04.35 Ко всемирному Дню инвалидов. Д/ф «Второе дыхание»
05.30 Х/ф «Прощай»)

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Соблазн». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Соблазн». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.

0.25 «Структура момента».
1.25 Т/с «Измена». (16+).
2.15 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
3.15 «Мужское/Женское».
4.10 «Контрольная закупка».
5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Когда наступит голод».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Красивая жизнь». (12+).
23.50 «Мертвые души. Дело Холостякова». (12+).
0.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.55 «Комната смеха». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Когда наступит голод».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Красивая жизнь». (12+).
23.50 «Мертвые души. Дело Холостякова». (12+).
0.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
3.55 «Комната смеха». (12+).

14.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Кодекс чести».
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Ковбой». (16+).
1.45 «Главная дорога». (16+).
2.15 Т/с «Дело темное». (16+).
3.10 «Дикий мир».
3.35 Т/с «Тончие». (16+).
5.10 Т/с «Супруги». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Детектив «Испытательный срок».
10.05 Д/ф «Семен Морозов. Судьба, с которой я не боролся». (12+).
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Только не отпускай меня!» (16+).
13.40 «Простые сложности».
14.10 «Наша Москва». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».

15.15 «Без обмана». «Море специй». (16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство».
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Департамент».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» «Таблетка от жира». (16+).
23.05 «Удар властью. Юлия Тимошенко». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Стиция». «Глухарь», читающий «Пьеро». (12+).
1.00 «Петровка, 38». (16+).
1.15 Х/ф «Последний герой». (16+).
2.50 Х/ф «Матрос с «Кометы». (12+).
4.25 Д/ф «Николай Рыбников. Зима на Заречной улице». (12+).
5.05 Д/с «Тиганты из глубин». (Великобритания). (12+).

6.00 М/ф: «Жижорка», «Заветная мечта», «Дереза».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Т/с «Восьмидесятые». (12+).
11.30 Комедия «Одноклассники.ru: НаСЦКай удачу». (12+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Все будет хорошо! (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Т/с «Молодежка». (12+).
22.00 Комедия «Свадьба по обмену». (16+).
23.50 6 кадров. (16+).
1.30 Животный смех.
3.30 6 кадров. (16+).
4.20 М/ф: «Человечка наризовал я», «Каникулы Бонифация».
5.45 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званный ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Мужские истории»: «Уберите эту кикимору».
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).

20.00 Т/с «Мушкетеры». (Великобритания). (16+).
22.10 «На 10 лет моложе».
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 «Смотреть всем!» (16+).
0.00 Т/с «Мушкетеры». (Великобритания). (16+).
2.10 Х/ф «Шизо». (Россия - Казахстан - Франция - Германия). (16+).
4.00 «Следаки». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
11.40 Т/с «Вечный зов» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
13.10 Т/с «Вечный зов» (12+).
14.20 Т/с «Вечный зов» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Комедия «Свадьба по обмену». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Двойная ошибка». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. На тропе войны». (16+).
20.00 Т/с «Детективы. Загадка». (16+).
20.30 Т/с «След. Сестренка». (16+).
21.15 Т/с «След. Мамина дочь». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Смерть пельменя». (16+).
23.15 Т/с «След. Берегись автомобиля». (16+).
0.00 Мелодрама «Разные судьбы». (12+).
2.00 Т/с «Вечный зов» (12+).
6.00-7.30 «Пир на весь мир с Джейми Оливером». (16+).
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
10.15 «Давай разведемся!» (16+).
11.15 Д/ф «Окно». (16+).
12.15 «Домашняя кухня».

13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
15.15 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Красавица». (16+).
21.00 Т/с «Вангелия». (12+).
23.05 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Киноповесть «Это мы не проходили». (16+).
2.25 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.00 «Домашняя кухня». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
11.30 Д/ф «Загадки истории. Секреты пирамид». (12+).
12.30 Д/ф «Загадки истории. Конечная цель - Орион». (12+).
13.30 X-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
20.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Ослепленный желанием». (США).
1.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
1.30 Х/ф «Стюарт Литтл».
3.15 Х/ф «Русалочка».
5.00 Кто обманет Пенна и Теллера? (12+).

среда, 3 декабря

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:35 Народный фронт «За Россию» (Китогам второго всероссийского форума действий)
19:00 Брей-ринг с участием команд Дагестана, Татарстана, Чеченской республики, Томска и Азербайджана
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:15 Передача на лезгинском языке «Аьрши ва аглу»
07:55 Мультфильм
08:30 Время новостей Дагестана
08:45 Д/с «Греция глазами гурмана с Нардой»
09:25 Х/ф «Приключения Буратино»
12:00 Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Агуль»
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Д/ф «В горах мое сердце»
13:20 «Бизнес Дагестана»
14:00 «Правое поле»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Т/с «Защитник»
15:45 Д/ф «Рожденный дважды»
16:10 Мультфильм
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 Ко Всемирному Дню инвалидов. Д/ф «Чувства ограниченных возможностей»

18.20 «Тарарам»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замано»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду»
21.05 «Час размышлений»
21.35 «Природа и общество»
22.00 «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 «Час размышлений»
02.15 Х/ф «Рев мыши»
03.50 Т/с «Защитник»
04.40 Ко Всемирному Дню инвалидов. Д/ф «Чувства ограниченных возможностей»
05.30 Х/ф «Осторожно, бабушка!»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Соблазн». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Соблазн». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Новости.
0.25 «Политика». (16+).
1.25 Т/с «Измена». (16+).
2.15 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.

3.05 «Наедине со всеми».
(16+).
3.15 «Мужское/Женское».
(16+).
4.10 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Шифры нашего тела. Кожа». (12+).
9.55 «О самом главном».
(12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
(12+).
12.55 «Особый случай».
(12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
(12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам».
(12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Красивая жизнь».
(12+).
23.50 «Управление климатом. Оружие будущего».
(12+).
0.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
(16+).
3.40 «Комната смеха». (12+).
4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.30 «Прокурорская проверка».
(16+).
9.40 Т/с «Возвращение Мухтара».
(16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
(16+).
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
(16+).
12.00 «Суд присяжных».
(16+).
13.00 «Сегодня».

13.30 «Суд присяжных».
Окончательный вердикт. (16+).
14.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Кодекс чести».
(16+).
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Ковбой».
(16+).
1.45 «Квартирный вопрос».
2.50 Т/с «Дело темное».
(16+).
3.35 Т/с «Гончие».
(16+).
5.10 Т/с «Супруги».
(16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Дети Дон-Кихота».
9.40 Д/ф «Нина Дорошина. Пожертвовать любовью».
(12+).
10.35 Концерт «Белая трость».
(16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Только не отпускай меня».
(16+).
13.35 «Простые сложности».
14.05 «Тайны нашего кино».
«Москва слезам не верит».
(12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Удар властью. Юлия Тимошенко».
(16+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство».
«Скромность».
(12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство».
«Скромность».
(12+).
18.20 «Право голоса».
(16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Департамент».
(16+).
21.45 «Петровка, 38».
(16+).
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
(16+).
23.05 «Хроники московского быта. Диагноз для вождя».
(12+).
0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос».
(12+).
1.05 «Петровка, 38».
(16+).

1.20 Комедия «Пришельцы: Коридоры времени».
3.15 Д/ф «Бен Ладен. Убить невидимку». (12+).
4.40 «Осторожно, мошенники!» (16+).
5.05 Д/с «Гиганты из глубин».
(Великобритания). (12+).

СТС

6.00 М/ф: «Илья Муромец и Соловей-Разбойник», «Зеркальце», «Ивашка из двorca пионеров».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка».
(12+).
10.30 Т/с «Воронины».
(16+).
11.00 Т/с «Восьмидесятые».
11.30 Комедия «Свадьба по обмену».
(16+).
12.30 6 кадров. (16+).
13.30 Т/с «Воронины».
(16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Все будет хорошо! (16+).
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
(12+).
17.00 Т/с «Последний из Магикян».
(12+).

19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян».
(12+).
21.00 Т/с «Молодежка».
(12+).
22.00 Комедия «Скорый Москва-Россия».
(12+).
23.40 6 кадров. (16+).
1.30 Животный смех.
3.30 6 кадров. (16+).
4.20 М/ф: «Законданный мальчик», «Каштанка».
5.45 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Следаки».
(16+).
6.00 «Верное средство».
(16+).
7.00 «Информационная программа 112».
(16+).
7.30 «Званный ужин».
(16+).
8.30 «Новости 24».
(16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко».
(16+).
11.00 «Мужские истины».
«Все бабы дуры».
(16+).
12.00 «Информационная программа 112».
(16+).
12.30 «Новости 24».
(16+).
13.00 «Званный ужин».
(16+).
14.00 «Засуди меня».
(16+).
15.00 «Семейные драмы».
(16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00 «Пир на весь мир с Джейми Оливером».
8.00 «Полезное утро».
(16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних».
(16+).
10.15 «Давай разведемся!»
11.15 Д/ф «Окна».
(16+).
12.15 «Домашняя кухня».
13.15 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
15.15 Т/с «Женский доктор 2».
(16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство».
(16+).
18.55 «Одна за всех».
(16+).
19.00 Т/с «Красавица».
(16+).
21.00 Т/с «Вангелия».
(12+).
23.05 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
0.00 «Одна за всех».
(16+).
0.30 Т/с «Россия».
(16+).
2.00 Д/с «Звездные истории».
5.00 «Домашняя кухня».
(16+).
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
(12+).
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
11.30 Д/ф «Загадки истории. Фактор Эйнштейна».
12.30 Д/ф «Загадки истории. Инопланетяне. Совершенно секретно».
(12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости.
(12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
(16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка».
(12+).
17.00 Д/ф «Годалка».
(12+).
17.30 Т/с «Слепая».
(12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости.
(12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
(12+).
20.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
(12+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Уж кто бы говорил».
1.15 Х-Версии. Другие новости.
(12+).
4.15 Кто обманет Пенна и Теллера? (12+).

1.40 Т/с «Вечный зов» (12+).
2.50 Т/с «Вечный зов» (12+).
3.55 Т/с «Вечный зов» (12+).
4.55 Т/с «Вечный зов» (12+).

четверг, 4 декабря

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18:35 «Территория общения»- Ток-шоу, посвященное 2000 летию Дербента
19:30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
07:55 Мультфильм
08:10 «Тарарам»
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Д/с «Греция глазами гурмана с Нардой»
09:25 Х/ф «Конек света»
12.00 Д/ф «Рутульское подворье»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 «Все грани»
14.05 «Природа и общество»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Защитник»
15.45 Д/ф «Русская классика. Лермонтов»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана

16.50 Д/ф «Сильные духом»
18.30 Обзор газеты «Хакыкят»
18.45 Передача на аварском языке «Гаданги галамги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.05 К 95-летию Шахбаса Исмаилова Д/ф «Жизнь, ошеломленная войной»
21.50 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Т/с «Оранжевые ерши»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01.50 Д/с «Операция «Анти-террор»»
02.15 Х/ф «Ясон и аргонавты»
04.00 Т/с «Защитник»
04.45 Д/ф «Сильные духом»
05.30 Х/ф «Армия «Трясу-гузки»»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Ежегодное послание Президента РФ В.В. Путина Федеральному Собранию. По окончании - Новости.
13.25 «Время покажет».
(16+).
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
(16+).
16.00 «Мужское/Женское».
(16+).
17.00 «Наедине со всеми».
(16+).
18.00 Новости.

18.45 «Давай поженемся!» (19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
(16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Соблазн». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
(16+).
0.10 Новости.
0.25 «На ночь глядя».
(16+).
1.20 Т/с «Измена».
(16+).
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское».
(16+).
4.00 «В наше время».
(12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Шум земли». (12+).
9.55 «О самом главном».
(12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
12.00 Ежегодное послание Президента РФ В.В. Путина Федеральному Собранию. (12+).
13.10 «Особый случай».
(12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть».
(12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
(12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит».
(12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва».
(12+).
17.30 Т/с «По горячим следам».
(12+).
18.30 «Прямой эфир».
(12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
(12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Красивая жизнь».
(12+).
22.50 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
(12+).
0.30 «Эрмитаж. Сокровища нации».
(12+).
1.40 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
(16+).
3.30 «Комната смеха».
(12+).
4.45 «Вести. Дежурная часть».
(12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.30 «Прокурорская проверка».
(16+).
9.40 Т/с «Возвращение Мухтара».
(16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара».
(16+).
12.00 «Суд присяжных».
(16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных».
Окончательный вердикт. (16+).
14.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник».
(16+).
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник».
(16+).
18.00 «Говорим и показываем».
(16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Кодекс чести».
23.00 «Анатомия дня».
23.55 Т/с «Ковбой».
(16+).
1.45 «Дачный ответ».
2.50 «Дикий мир».
3.35 Т/с «Петля».
(16+).
5.10 Т/с «Супруги».
(16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 «Великие праздники. Введение во храм Пресвятой Богородицы».
8.35 Х/ф «Схватка в пурге».
(12+).
10.10 Д/ф «Равняется одному Гафу».
(12+).
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Эффект домино».
(16+).
13.30 «Простые сложности».
14.00 «Тайны нашего кино».
«Интердевочка».
(16+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Хроники московского быта. Диагноз для вождя».
(12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство».
«Ночной вор».
(12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство».
«Ночной вор».
(12+).
18.20 «Право голоса».
(16+).
19.30 «Город новостей».

23.55 Т/с «Ковбой».
(16+).

19.45 Т/с «Департамент» (16+).
13.30 Т/с «Воронины».
(16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Все будет хорошо!
16.00 Т/с «Восьмидесятые».
17.00 Т/с «Последний из Магикян».
(12+).
18.00 Т/с «Воронины».
(16+).
20.00 Т/с «Последний из Магикян».
(12+).
21.00 Т/с «Молодежка».
22.00 МастерШеф. (16+).
23.30 Т/с «Восьмидесятые».
0.00 6 кадров. (16+).
1.30 Животный смех.
3.30 6 кадров. (16+).
4.20 М/ф: «Чиполлино».
«Сказка сказок».
5.40 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Следаки».
(16+).
6.00 «Верное средство».
(16+).
7.00 «Информационная программа 112».
(16+).
7.30 «Званный ужин».
(16+).
8.30 «Новости 24».
(16+).
9.00 «Документальный спецпроект: Следы богов».
(16+).
10.00 «Документальный спецпроект: Оружие богов».
(16+).
11.00 «Документальный спецпроект: Последние боги».
(16+).
12.00 «Информационная программа 112».
(16+).
12.30 «Новости 24».
(16+).
13.00 «Званный ужин».
(16+).
14.00 «Засуди меня».
(16+).

15.00 «Семейные драмы».
(16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
(16+).
20.00 Т/с «Мушкетеры».
(Великобритания). (16+).
22.10 «На 10 лет моложе».
23.00 «Новости 24».
(16+).
23.30 «Смотреть всем!»
0.00 Т/с «Мушкетеры».
(Великобритания). (16+).
2.10 «Чистая работа».
(12+).
3.00 Х/ф «Ехали два шофера».
(12+).
4.30 «Следаки».
(16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5».
(6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
14.20 Т/с «Вечный зов» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Комедия «Ты - мне, я - тебе!» (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Фиктивный отец».
(16+).
19.30 Т/с «Детективы. Не говори гол».
(16+).
20.00 Т/с «Детективы. Домовой».
(16+).
20.30 Т/с «След. Мороз».
21.15 Т/с «След. Кардинальное лечение».
(16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Лучшая школа города».
(16+).
23.15 Т/с «След. Осколки».
(16+).
0.00 Комедия «Зигзаг удачи».
(12+).
1.40 Т/с «Вечный зов» (12+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
(12+).
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
11.30 Д/ф «Загадки истории. Электростанция пришельцев».
(12+).
12.30 Д/ф «Загадки истории. Пришельцы и сверхкастросы».
(12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости.
(12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
(16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка».
(12+).
16.30 Д/ф «Годалка».
(12+).
17.00 Д/ф «Годалка».
(12+).
17.30 Т/с «Слепая».
(12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости.
(12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
(16+).
19.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
(12+).
20.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время».
(12+).
21.30 Т/с «Элементарно».
23.15 Х/ф «Уж кто бы говорил».
1.00 Х-Версии. Другие новости.
(12+).
1.30 Х/ф «Уж кто бы говорил».
3.30 Х/ф «Потустороннее».

ДОМАШНИЙ

6.00 «Джейми у себя дома».
(16+).
7.30 «Джейми у себя дома».
(16+).
8.00 «Полезное утро».
(16+).
8.40 «По делам несовершеннолетних».
(16+).

пятница, 5 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

- 8:05-8:08 Местное время Вести Дагестан
8:36-8:41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:35 Мир вашему дому
18:55 Сказки моего детства из галереи «Вагидат»
19:10 Дагестан спортивный
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:15 Передача на аварском языке «Поданги памалги заманги»
08:00 Обзор газеты «Хакьякат»
08:10 Мультфильм
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Д/с «Гречия лазами гурмана с Нардой»
09:25 Х/ф «Лев зимой»
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Ф/к «Мелодии Дагестана»
13:20 «Агросектор»
13:55 К 95-летию Шахбаса Исмаилова Д/ф «Жизнь, опаленная войной»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Т/с «Защитник»
15:50 Д/ф «Яблоко нартов»
16:10 Мультфильм
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 Х/ф «Майская ночь, или утопленница»
18:20 «Наши дети»
18:45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»

- 19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей Махачкала
20:20 Специальный репортаж
20:30 «Здоровье» в прямом эфире
21:25 Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Цахуры»
22:00 «Все грани»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей Махачкала
23:20 Т/с «Оранжевые ерши»
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Т/с «Воскрешая мертвых»
01:50 Д/ф «Операция «Анти-террор»
02:15 Х/ф «Завтрак у Тиффани»
04:05 Т/с «Защитник»
04:55 Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Цахуры»
05:20 Х/ф «Живет такой парень»
ПЕРВЫЙ
5:00 «Доброе утро».
9:00 Новости.
9:15 «Контрольная закупка».
9:45 «Жить здорово!» (12+).
10:55 «Модный приговор».
12:00 Новости.
12:20 Т/с «Соблазн». (16+).
14:25 «Время покажет». (16+).
15:00 Новости.
15:15 «Время покажет». (16+).
16:00 «Мужское/Женское». (16+).
17:00 «Жди меня».
18:00 Новости.
18:45 «Человек и закон с Алексеем Пимановым». (16+).
19:50 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21:00 «Время».
21:35 «Голос». (12+).
23:50 «Вечерний Ургант».

- 0.45 Д/ф «История двух воров». (16+).
2.10 Х/ф «Секреты государства». (16+).
4.05 «Наедине со всеми».
4.55 «В наше время». (12+).
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России». (12+).
8.55 «Мусульмане». (12+).
9.10 «Жить на войне. Фронт и тыл». (12+).
10.05 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «По горячим следам». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Х/ф «Другой берег». (12+).
23.00 «Специальный корреспондент». (16+).
03.35 Х/ф «Вторжение». (12+).
2.40 «Горячая десятка». (12+).
3.45 «Комната смеха». (12+).
НТВ
6.00 «НТВ утроем».
8.30 «Прокурорская проверка». (16+).
9.40 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
12.00 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.30 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.20 Т/с «Лесник». (16+).

- 16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Лесник». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Кодекс чести». (16+).
23.40 «Список Норкина». (16+).
0.40 Х/ф «Черный город». (16+).
2.30 Т/с «Дело темное». (16+).
3.20 «Дикий мир».
3.30 Т/с «Петля». (16+).
5.05 Т/с «Супруги». (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Добровольцы».
10.05 Д/ф «Элина Быстрицкая. Железная леди». (12+).
10.55 «Доктор И...». (16+).
11.30 «События».
11.50 Детектив «Пять минут страха».
13.25 «Простые сложности». (12+).
14.00 «Тайны нашего кино». «Джентльмены удачи». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 Д/ф «Родственные узы. От любви до ненависти». (12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Великий и щедрый». (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Великий и щедрый». (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 Х/ф «Женская логика 3». (12+).
22.00 «События».
22.30 «Временно доступен». С. Говорухин. (12+).
23.40 Х/ф «Пять невест». (16+).
2.55 «Петровка, 38». (16+).
3.10 «Истории спасения». (16+).
3.40 Х/ф «Эффект домино». (16+).
5.05 «Петровка, 38». (16+).

- СТС
6.00 М/ф: «Доверчивый дракон», «Дядя Миша», «Как утенок-музыкант стал футболистом».
6.35 М/с «Смешарики».
6.40 М/с «Миа и я». (6+).
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров. (16+).
9.00 Т/с «Воронины». (16+).
9.30 Т/с «Молодежка». (12+).
10.30 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Т/с «Восьмидесятые».
11.30 МастерШеф. (16+).
13.00 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Все будет хорошо!
16.00 Шоу «Уральских пельменей». Из грязи в стразы. (16+).
17.30 Шоу «Уральских пельменей». Женское: - щас я! (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
21.00 Шоу «Уральских пельменей». Женское: - щас я! (16+).
0.00 Большой вопрос. (16+).
1.00 6 кадров. (16+).
2.00 Животный смех.
3.30 6 кадров. (16+).
4.20 М/ф: «Сказка о золотом петушке», «Необыкновенный матч», «Кот, который гулял сам по себе».
5.45 Музыка на СТС. (16+).
REN TV
5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Званый ужин». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Документальный спецпроект: "Проклятые Монтесумы"». (16+).
10.00 «Документальный спецпроект: "Планета хочет любить"». (16+).
11.00 «Документальный спецпроект: "Секретный план богов"». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).

- 12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Т/с «Мухоморы». (Великобритания). (16+).
22.10 «Смотреть всем!» (16+).
0.10 Т/с «Мухоморы». (Великобритания). (16+).
2.15 Х/ф «Невеста любой ценой». (16+).
4.15 Х/ф «Ночной продавец». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины». (16+).
7.00 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
11.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
13.00 Т/с «Вечный зов» (12+).
14.00 Т/с «Вечный зов» (12+).
15.00 Т/с «Вечный зов» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Вечный зов» (12+).
16.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
17.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «След. Похищение строптивой». (16+).
19.40 Т/с «След. Трест». (16+).
20.30 Т/с «След. Хочу домой». (16+).
21.15 Т/с «След. Любимые и любящие». (16+).
22.00 Т/с «След. Сдача». (16+).
22.45 Т/с «След. Вторая жизнь». (16+).
23.35 Т/с «След. Неповинная». (16+).
0.15 Т/с «След. Отцовство». (16+).
1.00 Т/с «Детективы. Двойная ошибка». (16+).
1.35 Т/с «Детективы. На тропе войны». (16+).

- 2.05 Т/с «Детективы. Заки-галка». (16+).
2.35 Т/с «Детективы. Мышеловка». (16+).
3.10 Т/с «Детективы. Зазывало». (16+).
3.40 Т/с «Детективы. Свадьба стриптизерши». (16+).
4.15-5.45 Т/с «Детективы. Фиктивный отец». (16+).
6.00-7.30 «Джейми у себя дома». (16+).
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.40 «Одна за всех». (16+).
9.00 Д/с «Звездная жизнь». (16+).
10.00 Т/с «Маша в законе!». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Детектив «Седьмое небо». (16+).
23.15 Д/с «Звездная жизнь». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Мелодрама «Маленькая Веро». (16+).
3.00 Д/с «Звездные истории». (16+).

- ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
10.30 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время». (12+).
11.30 Д/ф «Загадки истории. Пророчества о Судном дне». (12+).
12.30 Д/ф «Загадки истории. Замысел майя». (12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 Х-Версии. Колдунья мира. (12+).
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф «Подземелье драконов». (США). (12+).
22.15 Х/ф «Во имя короля».
0.45 Европейский покерный тур. (18+).
1.45 Х/ф «Пауки 2». (США).
3.45 Х/ф «Уж кто бы говорил 2».
5.30 М/ф.

суббота, 6 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

- 10:05 Реклама
10:10 Гала - концерт для участников форума соотечественников
11:25 Местное время Вести Дагестан
14:20 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
07:40 Мультфильм
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 «Здоровье»
09:45 Х/ф «Небесный тиход»
11:20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12:00 «Галерея вкусов»
12:50 «Порт-Петровские ассамблеи» 2014. Дирижер Рамиро Ариста
15:00 Х/ф «Золотые рога»
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 «Круглый стол»
17:35 Д/ф «Искусство без границ. Наследие Раисы Гамзатовой»
18:10 «Вдохновение»
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 «Чистое сердце»
20:20 «Молодежный микс»
20:50 Концерт «Музыкальный майдан»
21:50 «Разумный взгляд»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Х/ф «За двумя зайцами»
00:30 Время новостей Дагестана

- 01.00 Х/ф «Аэропорт»
03.10 «Разумный взгляд»
03.45 Х/ф «Моя прекрасная леди»
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Зубная фея». (12+).
8.00 «Играй, гармонь любимая!» (16+).
8.45 М/ф.
9.00 «Умницы и умники». (12+).
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 Д/ф «Вячеслав Невинный. Смех сквозь слезы». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «В наше время». (12+).
14.10 «Голос». (12+).
15.00 Новости.
15.15 «Голос». (12+).
16.55 «Кто хочет стать миллионером?»
18.00 Новости.
18.15 «Ледниковый период».
21.00 «Время».

- 21.30 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым». (16+).
23.10 «Что? Где? Когда?»
0.20 Х/ф «Превосходство Борна». (12+).
2.15 Х/ф «Вся правда о Чарли». (16+).
4.10 «В наше время». (12+).
5.10 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.05 Х/ф «Алмазы для Марии». (12+).
6.35 «Сельское утро». (12+).
7.05 «Диалоги о животных». (12+).
8.00 «Вести». (12+).
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
8.20 «Военная программа». (12+).
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
10.05 «Моя планета» представляет. «Одна на планете. Китай. На вершине счастья». «Румыния. Земля Дракулы». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.25 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.35 «Честный детектив». (16+).
12.05 Х/ф «Отель для Золушки». (12+).

- 14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.30 Х/ф «Отель для Золушки». (12+).
14.55 «Это смешно». (12+).
17.40 «В жизни раз бывает 60!» Юбилейный концерт Игоря Крутого.
20.00 «Вести в субботу».
20.45 Х/ф «Братские узы».
0.40 Х/ф «Срочно ищу мужа». (12+).
2.45 Х/ф «Он, она и я». (12+).
4.40 «Комната смеха». (12+).
НТВ
5.55 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
7.30 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 Золотой ключ.
9.45 «Медицинские тайны».
9.20 «Готовим с Алексеем Зиминым».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога». (16+).
10.55 «Кулинарный поединок».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Поедем, поедим!».
13.55 Д/ф «Сталин с нами». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.15 «Профессия - репортер». (16+).
17.00 «Контрольный звонок». (16+).
18.00 «Следствие вели». (16+).
19.00 «Центральное телевидение с Владимиром Табменевым».
20.00 «Новые русские сенсации». (16+).
21.00 «Ты не поверишь!»
22.00 Д/ф «ГМО. Еда раздора». (12+).
23.05 Д/ф «Тайны любви: Обнаженная душа Багиры». (16+).
0.00 «Мужское достоинство». (18+).
0.35 Т/с «Дознатель».
2.25 Т/с «Дело темное». (16+).
3.15 «Дикий мир».
3.55 Т/с «Петля». (16+).
5.30 Т/с «Супруги». (16+).

- ТВЦ
5.20 «Марш-бросок». (12+).
5.50 «АБВГДейка». «Азбука движений».
6.15 М/с «Приключения капитана Врунгеля».
7.40 Х/ф «Сверстники».
9.20 «Православная энциклопедия».
9.50 Х/ф «Садко».
11.15 «Петровка, 38». (16+).
11.30 «События».
11.45 Х/ф «Пираты XX века».
13.25 Х/ф «Молодая жена». (12+).
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Молодая жена». (12+).
15.35 Комедия «Укрощение строптивых». (16+).
17.30 Х/ф «Тест на любовь».
21.00 «Постскриптум».
22.00 «Провоз знати!» (16+).
23.05 «События».
23.15 «Право голоса». (16+).
1.20 «Человек цвета хаки». Спецрепортаж. (16+).
1.45 Детектив «Убийство на 100 миллионов». (12+).
3.40 «Петровка, 38». (16+).
3.55 Д/ф «Нас голыми ногами не возьмешь». (16+).
4.35 Д/ф «Далида. Прощай, любовь, прощай...» (12+).
СТС
6.00 М/ф: «Кентервильское привидение», «Крокодил Гена», «Чебурашка».
7.10 М/с «Пингвиненок Пороро».
7.30 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+).
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Флиппер и Лапка».
9.00 М/с «Смешарики».
9.05 М/ф «Винни-Пух и день забот».
9.30 Открой! К Вам гости. (16+).
10.00 Т/с «Молодежка». (12+).
14.00 Шоу «Уральских пельменей». Женское: - щас я! (16+).

- 16.00 6 кадров. (16+).
16.30 Шоу «Уральских пельменей». Вялые паруса. (16+).
17.30 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.30 Анимационный фильм «Монстры против пришельцев». (США). (12+).
21.15 Мелодрама «Ангелика, маркиза ангелов». (Франция). (16+).
23.25 Шоу «Уральских пельменей». От томата до заката. (16+).
0.55 6 кадров. (16+).
1.55 Животный смех.
3.25 6 кадров. (16+).
4.15 М/ф: «Приключения Буратино», «Жу-жу-жу», «Кем быть?».
5.50 Музыка на СТС. (16+).
REN TV
5.00 Х/ф «Ночной продавец». (16+).
6.00 Т/с «Туристы». (16+).
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.30 «Это - мой дом!» (16+).
11.00 «Обед по расписанию». (16+).
11.30 «Смотреть всем!» (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Чистая работа». (12+).
17.00 «Территория обслуживания с Игорем Прокопенко». (16+).
19.00 Концерт «Закрыватель Америки». (16+).
21.00 Х/ф «Запрещенная реальность». (16+).
23.00 Х/ф «Капкан для киллера». (16+).
0.40 Х/ф «Слушатель». (16+).
2.30 Т/с «Последняя минута». (16+).
3.30 Х/ф «Капкан для киллера»
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.20 М/ф: «Незнайка встречается с друзьями», «Приключение пингвиненка Лоло», «Таежная сказка», «Мешок яблок», «Рикки-Тикки-Тави», «Мореплавание Солнышкина», «Ивашка из двора пионеров», «Волк и теленок».

- 9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10 Т/с «След. Вторая жизнь». (16+).
10.55 Т/с «След. Кардинальное лечение». (16+).
11.40 Т/с «След. Мороз». (16+).
12.25 Т/с «След. Замкнутый круг». (16+).
13.10 Т/с «След. Бедная Нина». (16+).
13.55 Т/с «След. Мамина дочь». (16+).
14.35 Т/с «След. Сестренка». (16+).
15.20 Т/с «След. Лучшая школа города». (16+).
16.10 Т/с «След. Милосердие». (16+).
16.55 Т/с «След. Смерть пельменям». (16+).
17.40 Т/с «След. Приятный вечер». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00-0.20 Х/ф «Станица». (16+).
1.20-5.00 Т/с «Вечный зов»
ДОМАШНИЙ
6.00 «Джейми у себя дома». (16+).
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.30 «Одна за всех». (16+).
9.00 «Спросите повара».
10.00 Детектив «Седьмое небо». (16+).
14.15 Т/с «Великолепный век». (12+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (12+).
22.50 Д/с «Звездная жизнь».
23.50 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
0.30 Комедия «Белый паровоз». (16+).
2.05 Д/с «Звездные истории». (16+).

- РАДИО
ИСЛЕН, 1-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хаббарр.
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 2-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хаббарр.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 3-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хаббарр.
12.30 «Вахт ва жегилор».
ДЕВИРАР.
ХЕМИС, 4-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хаббарр. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегилор».
ЖУЬМЯ, 5-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хаббарр.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 6-ДЕКАБРЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаря».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 7-ДЕКАБРЬ
10.43 «Кард». Аялар палта программа
14.15 Х/ф «Подземелье драконов». (США). (12+).
16.30 Х/ф «Во имя короля». (США). (12+).
19.00 Х/ф «Царь скорпионов». (США). (12+).
20.45 Х/ф «Мумия: Гробница императора драконов». (США). (12+).
23.00 Х/ф «Коронадо». (США - Германия). (16+).
0.45 Х/ф «Техасская резня бензопилой: Начало». (США). (16+).
2.30 Х/ф «Пауки 2». (США). (16+).
4.30 Кто обманет Пенна и Теллера? (12+).
5.30 М/ф.

воскресенье, 7 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

- 10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «За двумя зайцами»
10.25 Тележурнал для детей «Хочу все знать»
10.40 Концерт «Музыкальный майдан»
11.40 «Молодежный микс»
12.10 «Разумный взгляд»
12.50 «Дело вкуса» Дагестан
13.15 «Красота 05. ru»
14.15 Х/ф «Айвенго»
16.30 «Прогулки по музею»
17.20 «Галерея вкусов»
18.05 Мультфильм
18.20 «Тарарам»
18.40 «Бариат Мурадова»
19.00 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 Д/с «Севастопольские рассказы» Оборона Севастополя
21.10 Д/ф «Дикая дивизия» промышленников и предпринимателей. Итоги

РОССИЯ

- 22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 Концерт Зайнаб Махавей «Мечта»
02.30 Д/с «Севастопольские рассказы» Оборона Севастополя
03.15 Х/ф «Снега Килиманджаро»
05.10 Х/ф «Дорогой мой человек»
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Гараж». (12+).
8.05 «Служу Отчизне!»
8.40 М/ф.
8.55 «Здоровье». (16+).
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.
12.15 «Теория заговора».
13.10 «Достояние Республики: Михаил Танич».
15.00 Новости.
15.20 «Черно-белое». (16+).
16.25 «Большие гонки». Финал. (12+).
18.00 Новости.
18.10 Х/ф «У Бога свои планы». (16+).
20.00 «Толстой. Воскресенье». (16+).
21.00 Воскресное «Время».
22.30 Д/с «Нерасказанная история США». (16+).
23.40 Х/ф «Великое ограбление поезда». (16+).
1.25 Х/ф «Охотники за головами». (18+).
3.20 «В наше время». (12+).
4.30 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

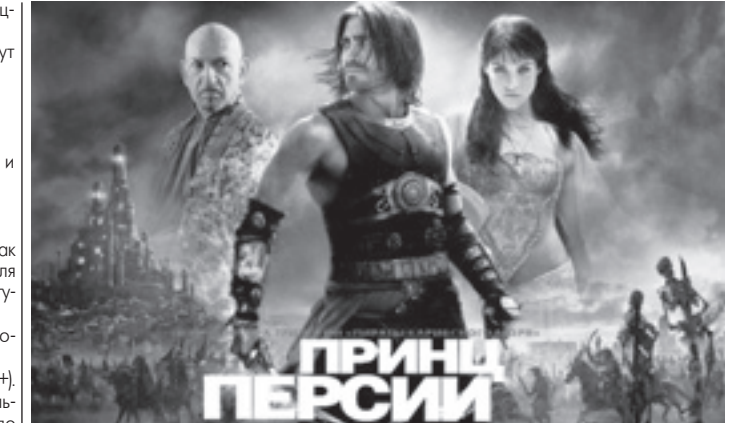
- 5.40 Комедия «Где находится нофелет?» (12+).
7.20 «Вся Россия». (12+).
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта». (12+).
9.30 «Сто к одному». (12+).
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе. (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.10 «Кулинарная звезда».
12.10 Х/ф «Карусель». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.30 «Смеяться разрешается».
16.25 Х/ф «Я буду ждать тебя всегда». (12+).
20.00 «Вести недели». (12+).
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
23.50 Х/ф «Вальс-Бостон».
1.55 Х/ф «Моя улица». (12+).
3.20 «Моя планета» представляет. «Одна на планете. Китай. На вершине счастья». «Румыния. Земля Дракулы».
4.20 «Комната смеха». (12+).

СТС

- 5.50 Д/ф «Элина Быстрицкая. Железная леди».
4.30 Детектив «Пять минут страха».
6.00 М/ф.
7.30 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+).
8.05 М/с «Макс Стил».
8.30 М/с «Смешарики».
9.10 М/ф «Птичка Тари», «Так сойдет», «Подарок для самого слабого», «Летучий корабль».
10.05 Комедия «Новые Робинзоны».
12.00 Успеть за 24 часа. (16+).
13.00 Шоу «Уральских пельменей». От томата до заката. (16+).
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 Анимационный фильм «Монстры против пришельцев». (США). (12+).
18.15 Мелодрама «Анжелика, моркиза ангелов». (Франция). (16+).
20.25 Х/ф «Принц Персии. Пески времени».
22.35 Шоу «Уральских пельменей». Вальс паруса.
23.35 Большой вопрос.
0.35 Комедия «Новые Робинзоны».
2.30 Животный смех.
4.00 М/ф.
5.40 Музыка на СТС. (16+).

ТВЦ

- 5.15 Х/ф «Фея дождя».
6.50 М/с «Приключения капитана Врунгеля».
7.40 «Фактор жизни». Степан Полянский. (12+).
8.15 Х/ф «Вокзал для двоих».
10.55 «Барышня и кулинар».
11.30 «События».
11.45 «Смех с доставкой на дом». (12+).
12.35 Х/ф «Курьер».
14.15 «Приглашает Б. Ноткин». И. Чурикова.
14.50 «Московская неделя».
15.20 «Петровка, 38». (16+).
15.35 Х/ф «Черное платье».
17.25 Х/ф «Половинки невозможного». (12+).
21.00 «В центре событий».
22.10 Т/с «Глуаро Агаты Кристи». «Убийство на поле для гольфа». (12+).
0.10 «События».
0.30 Х/ф «Женская логика 3». (12+).
2.15 Комедия «Укрощение строптивых». (16+).

- 4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.10 М/ф: «Вершки и корешки», «Как один мужик двух генералов прокорчил», «Валидуб», «Остров сокровищ», «Карта капитана Флинта», «По дороге с облаками», «Золотое перышко», «Наследство волшебника Бахрама», «Верните Рекса», «Грибок-теремок», «Путешествие мурavyя».
9.30 «Большой папа».
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего».
11.00-0.40 Х/ф «Станица». (16+).
17.00 «Место происхождения. О главном».
18.00 «Главное».
1.45 Т/с «Вечный зов» (12+).
3.00 Т/с «Вечный зов» (12+).
4.30 Т/с «Вечный зов» (12+).
ДОМАШНИЙ
6.00-7.30 «Джейми у себя дома». (16+).
8.00 «Полезное утро». (16+).
8.30 Х/ф «Старик Хоттабыч».
10.00 Мелодрама «Граф Монте-Кристо». (Германия - Франция - Италия). (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 «Одна за всех». (16+).
19.00 Мелодрама «Минус один». (16+).
22.40 Д/с «Звездная жизнь».
23.40 «Одна за всех». (16+).
0.00 «Одна за всех». (16+).
2.20 Д/с «Звездные истории». (16+).

- 6.00 М/ф.
7.30 Школа доктора Комаровского. (12+).
8.00 М/ф.
9.00 Х/ф «Огонь, вода и медные трубы».
10.45 Х/ф «Сердце дракона».
12.30 Х/ф «Сфинкс». (США).
15.00 Х/ф «Царь скорпионов». (США). (16+).
16.45 Х/ф «Мумия: Гробница императора драконов». (США). (12+).
19.00 Х/ф «Последний самурай». (США). (16+).
22.00 Х/ф «Железный рыцарь». (США). (16+).
0.30 Х/ф «Сфинкс». (США). (12+).
3.00 Х/ф «Коронадо». (США - Германия). (16+).
4.45 Кто обманет Пенна и Теллера? (12+).
5.45 М/ф.

- 6.00 М/ф.
7.30 Школа доктора Комаровского. (12+).
8.00 М/ф.
9.00 Х/ф «Огонь, вода и медные трубы».
10.45 Х/ф «Сердце дракона».
12.30 Х/ф «Сфинкс». (США).
15.00 Х/ф «Царь скорпионов». (США). (16+).
16.45 Х/ф «Мумия: Гробница императора драконов». (США). (12+).
19.00 Х/ф «Последний самурай». (США). (16+).
22.00 Х/ф «Железный рыцарь». (США). (16+).
0.30 Х/ф «Сфинкс». (США). (12+).
3.00 Х/ф «Коронадо». (США - Германия). (16+).
4.45 Кто обманет Пенна и Теллера? (12+).
5.45 М/ф.

СПОРТ с 1 ПО 7 ДЕКАБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 Х/ф «ДМБ». (16+).
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Биатлон. Кубок мира. Смешанная эстафета. Трансляция из Швеции.
13.40 «24 кадра». (16+).
14.10 «Трон».
14.40 «Освободители». Морская пехота.
15.30 Х/ф «Охота на пираний». (16+).
18.45 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
19.15 «Большой спорт».
19.25 Хоккей. КХЛ. «Динамо» (Москва) - «Торпедо» (Н. Новгород). Прямая трансляция.
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». Владимир Мономах.
22.55 «Эволюция».
23.55 Х/ф «ДМБ». (16+).
1.25 «24 кадра». (16+).
1.55 «Трон».
2.25 «Наука на колесах».
2.55 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
3.25 Хоккей. КХЛ. «Салават Юлаев» (Уфа) - «Барыс» (Астана).
5.25 Х/ф «Тайная стража». (16+).
ВТОРНИК
7.00 «Панорама дня. Live».
8.55 Х/ф «ДМБ 002». (16+).
10.15 «Эволюция». (16+).
11.45 «Большой футбол».
12.05 Т/с «В зоне риска». (16+).
15.35 «Освободители». Танкисты.
16.30 Профессиональный бокс. Руслан Проводников (Россия) против Хосе Луиса Кастильо (Мексика).
18.20 Х/ф «След пираний». (16+).
21.45 «Большой спорт».
22.05 «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». Дмитрий Донской.
22.55 «Эволюция».
23.55 Х/ф «ДМБ 002». (16+).
1.15 «Диалоги о рыбалке».
1.45 «Моя рыбалка».
2.25 «Дуэль».
3.25 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Амур» (Хабаровск).
5.25 Х/ф «Тайная стража». (16+).

СРЕДА

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.55 Х/ф «ДМБ 003». (16+).
10.15 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Т/с «В зоне риска».
15.35 «Освободители». Пехота
16.30 Х/ф «Ключ саламандры».
18.25 «Большой спорт».
18.35 Биатлон с Дмитрием Губерниевым.
19.05 Биатлон. Кубок мира. Индивидуальная гонка. Мужчины. Прямая трансляция из Швеции.
21.05 «Освободители». Штурмовики.
21.55 «Освободители». Истребители.
22.50 «Большой спорт».
23.10 Плавание. ЧМ. Трансляция из Катар.
23.40 «Эволюция».
0.10 Х/ф «ДМБ 003». (16+).
0.30 Профессиональный бокс
3.25 Хоккей. КХЛ. «Трактор» (Челябинск) - «Ак Барс» (Казань).
5.25 Х/ф «Тайная стража».
ЧЕТВЕРГ
7.00 «Панорама дня. Live».
8.55 Х/ф «ДМБ 004». (16+).
10.05 «Эволюция».
11.45 «Большой футбол».
12.05 Т/с «В зоне риска».
15.40 «Освободители». Флот
16.35 Х/ф «Горячие новости».
18.40 «Большой спорт».
19.05 Биатлон. Кубок мира. Индивидуальная гонка. Женщины. Прямая трансляция из Швеции.
21.05 «Освободители». Воздушный десант.
21.55 «Освободители». Танкисты
22.50 «Большой спорт».
23.15 Плавание. ЧМ. Трансляция из Катар.
23.40 «Эволюция». (16+).
0.10 Х/ф «ДМБ 004». (16+).
1.25 Профессиональный бокс.

ПЯТНИЦА

- 3.30 «Полигон». Ангора.
4.30 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
4.55 «Моя рыбалка».
5.25 Х/ф «Тайная стража».
7.00 «Панорама дня. Live».
8.45 Х/ф «Горячие новости».
10.45 «Эволюция». (16+).
11.45 «Большой футбол».
12.05 Т/с «В зоне риска».
15.35 «Освободители». Кавалеристы.
16.30 «Освободители». Горные стрелки.
17.20 Х/ф «Позывной «Стая». Экспедиция».
19.15 Х/ф «Позывной «Стая». Возвращение в прошлое». (16+).
21.10 «Полководцы России. От Древней Руси до XX века». Александр Невский.
21.55 «Большой спорт».
22.15 Плавание. ЧМ. Трансляция из Катар.
22.45 IX Церемония награждения премией Паралимпийского комитета России «Возвращение в жизнь».
0.00 Х/ф «Ключ саламандры». (16+).
1.50 «Эксперименты». Экстремальный холод.
2.20 «Эксперименты». Лазеры
2.50 Хоккей. КХЛ. «К Сочи» - «Медвешак» (Загреб).
4.50 Профессиональный бокс
7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 «Диалоги о рыбалке».
8.35 «В мире животных».
9.05 «Непростые вещи». Шина.
9.35 «Наука на колесах».
10.05 Х/ф «Ключ саламандры».
12.00 «Большой спорт».
12.20 «24 кадра». (16+).
12.50 «Трон».
13.20 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины.
14.55 «Полигон». Зенитно-ракетный комплекс «Тор»

СУББОТА

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.35 «Диалоги о рыбалке».
8.35 «В мире животных».
9.05 «Непростые вещи». Шина.
9.35 «Наука на колесах».
10.05 Х/ф «Ключ саламандры».
12.00 «Большой спорт».
12.20 «24 кадра». (16+).
12.50 «Трон».
13.20 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины.
14.55 «Полигон». Зенитно-ракетный комплекс «Тор»

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00 «Панорама дня. Live».
8.05 «Моя рыбалка».
8.35 «Язь против ед».
9.05 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
9.35 Х/ф «Горячие новости».
11.35 «Армия. Естественный отбор».
12.05 «Большой спорт».
12.20 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
12.50 Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Мужчины.
13.45 Х/ф «Slove. Прямо в сердце». (16+).
15.25 Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Женщины.
16.15 «Большой спорт».
16.55 Хоккей. КХЛ. «Динамо» (Москва) - СКА (Санкт-Петербург).
19.15 Х/ф «Позывной «Стая». Обмен». (16+).
21.05 Х/ф «Позывной «Стая». Охота на миллиард». (16+).
22.50 Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Швеции.
0.25 «Большой футбол».
1.10 Плавание. ЧМ. Трансляция из Катар.
1.40 «Основной элемент». Зверская зона Чернобыля.

ТНТ с 1 ПО 7 ДЕКАБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «СуперМегафорс» (6+).
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Лучшие пизанги. Курс руководителей» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Мелодрама «Привычка расставаться». (16+).
13.05 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
13.30-19.30 Т/с «Универ». «История игрушек»
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Жизнь, как она есть». (США). (12+).
23.15 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.10 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+).
1.00 Драма «Гран Торино». (США - Германия). (16+).
3.05 «СуперИнтуиция». (16+).
3.55-6.00 «Без следа 2». «Доверие» (16+).
6.45 «Саша+Маша. Лучшее». (16+).
ВТОРНИК
7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «Ответный удар Земли»
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+).
11.30 Мелодрама «Жизнь, как она есть». (США). (12+).
14.00 Т/с «Универ». «Лысий нянька» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Интерны»
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Немного беременна». (США). (16+).
23.25 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.25 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+).
1.20 Мюзикл «Подарок ангелов». (США). (12+).
3.10-6.00 «Без следа 2». «Иммигранты» (16+).
6.45 Т/с «Саша+Маша».

СРЕДА

- 7.00 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.30 «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «Сага о Синей Сабле»
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Туннель любви. Идеальный день шкипера» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Мелодрама «Немного беременна» (США).
14.00 Т/с «Универ». «Господин Никто» (16+).
14.30-19.30 Т/с «Реальные пацаны». «ДМБ 11» (16+).
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Любовь повзрослому». (США). (16+).
23.40 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.40 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+).
1.35 Драма «Симона». (США). (16+).
3.30 «Без следа 2». «Отличать сокола от цапли» (16+).
4.10 «Без следа 2». «Правила жизни» (16+).
4.55 «Без следа 2». «Линия» (16+).
5.30 «Без следа 2» (16+).
6.20 Т/с «Саша+Маша» (16+).
ЧЕТВЕРГ
7.00 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
7.30 «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «Альянс Льва» (6+).
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Пингвин, который меня любил» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Комедия «Любовь повзрослому». (США). (16+).
14.00 Т/с «Универ». «Миссия невыполнима» (12+).
14.30-19.30 Т/с «Деффчонки». «Я тебя люблю»
20.00 Т/с «Физрук» (16+).
20.30 Т/с «Физрук» (16+).
21.00 Комедия «Эта дурацкая любовь». (США). (16+).
23.40 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+).
1.00 «Не спать!» (18+).
1.50 Х/ф «Ловец снов». (Австралия - США). (16+).
4.00 Д/ф «Хаббл 3D». (Канада). (12+).
4.45 «Без следа 2» (16+).

ПЯТНИЦА

- 7.00 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды» (12+).
7.30 «Могучие Рейнджеры Супер Мегафорс». «Сюрприз» (6+).
7.55 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды» (12+).
8.25 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Шаржи за ролики. Добрый вечер! Добрый Чок!» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов». «Дом с привидениями. Девушка, облитая кислотой» (16+).
11.30 «Танцы». (16+).
13.30-19.30 Т/с «Универ». «Миссия невыполнима» (16+).
20.00 «Comedy Woman».
21.00 «Комеди Клуб». (16+).
22.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+).
1.00 «Не спать!» (18+).
1.50 Х/ф «Ловец снов». (Австралия - США). (16+).
4.00 Д/ф «Хаббл 3D». (Канада). (12+).
4.45 «Без следа 2» (16+).
7.00 «Comedy Club. Exclusive» (16+).
7.40 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды» (12+).
8.05 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды» (12+).
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Мастер Отаку» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.00 «Два с половиной повара. Открытая кухня». (12+).
10.30 «Фэшн терапия» (16+).
11.00 «Школа ремонта».
12.00 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
12.30 «Такое Кино!» (16+).
13.00 «Битва экстрасенсов».
14.30 «Comedy Woman».
15.30 «Комеди Клуб». (16+).
16.30 Х/ф «Гарри Поттер и философский камень». (Великобритания - США). (12+).
19.30 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
20.00 «Битва экстрасенсов».
21.30 «Танцы». (16+).
23.10 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.15 «Дом 2. После заката». Спецвключение. (16+).
0.45 «Такое Кино!» (16+).
1.10 Триллер «Подший». (США). (16+).
3.15 Боевик «Мистер Няня». (США). (12+).
4.40 «Без следа 2» (16+).
5.20 «Без следа 2» (16+).
6.10 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).
7.00 «ТНТ.Мик» (16+).
7.40 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.05 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мелкогонг. Душающая любовь»
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Врата Януса» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.00 «Comedy Woman».
11.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+).
12.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+).
13.00 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
13.30 Х/ф «Гарри Поттер и философский камень». (Великобритания - США). (12+).
16.25 Х/ф «Гарри Поттер и тайная комната». (Великобритания - Германия - США). (12+).
19.30 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
20.00 «Comedy Клуб». (16+).
21.00 «Однажды в России» «Stand up» (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Х/ф «Пункт назначения 5». (Канада - США). (16+).
2.30 Комедия «Вышибалы». (США). (16+).
4.00 «Без следа 3» (16+).
4.45 «Без следа 3» (16+).
5.25 «Без следа 3» (16+).
6.10 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00 «ТНТ.Мик» (16+).
7.40 М/с «Кунг-Фу панда: Удивительные легенды»
8.05 М/с «Пингвины из «Мадагаскара». «Мелкогонг. Душающая любовь»
8.30 М/с «LBX - битвы маленьких гигантов». «Врата Януса» (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.00 «Comedy Woman».
11.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+).
12.00 «Comedy Баттл. Суперсезон» (16+).
13.00 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
13.30 Х/ф «Гарри Поттер и философский камень». (Великобритания - США). (12+).
16.25 Х/ф «Гарри Поттер и тайная комната». (Великобритания - Германия - США). (12+).
19.30 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
20.00 «Comedy Клуб». (16+).
21.00 «Однажды в России» «Stand up» (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Х/ф «Пункт назначения 5». (Канада - США). (16+).
2.30 Комедия «Вышибалы». (США). (16+).
4.00 «Без следа 3» (16+).
4.45 «Без следа 3» (16+).
5.25 «Без следа 3» (16+).
6.10 М/с «Турбо-Агент Дадли» (12+).

Фияви уьлкведин майданра

ИСКУССТВО

Дагъви ШЕРИФ

Алай йисан сифте килерилай башламишна, Кавказдин республикайра Кавказдин атлуйрин дивизиядин виш йисан юбилейдиз талукь мярекатар тешкилнавай. И мукьвара РАН-дин концертрин “Академический” чехи залда киле фейи Кавказдин халкьарин медениятдин фестивални атлуйрин дивизиядин юбилейдиз талукьарнавай. Фестиваль Кавказдин халкьарин Россиядин Конгрессди (РКНК) ингъе къуд лагъай сеферда тешкилна.

Суварин гьалара киле фейи фестиваль Москвадин гьукуматдин, Ингушетия Республикадин гьукуматдин куьмекалди “Россиядин офицерар” общественный тешкилатдихъ ва “Эльбрусид” фондунихъ галаз санал киле тухвана. Фестивальдик РКНК-дик квай гзаф халкьарин ва диаспорайрин векилри чпин пай кутуна. Мярекатра ФЛНКА-

дини (Федеральная лезгинская национально-культурная автономия) активилелди иштиракна - Кавказдин халкьарин гьилин-туплун шейэрин выставка тешкилна ва концертда иштиракун патал мандар Алиядиз теклифнавай. Чи халкьдин машгьур заргар Гуьлугьлан Мамедьярован гьилин-туплун шейэрин выставка тешкилнавай.

Фестивальда Ингушетия Республикадин Кьил Юнус-Бег Евкурова, РФ-дин Президентдин Администрациядин, РФ-дин Госдумадин, Федерациядин Советдин, Москвадин Гьукуматдин, Кеферпатан Кавказдин республикайрин векилри ва РФ-дин Президентдин патав гвай абурун гьамишалу гьуькьилханайрин къуллугьчийри, машгьур кавказвийри иштиракна.

ФЛНКА-ди тешкилнавай выставкада фияви, заргар Гуьлугьлан Мамедьярова авунвай гапурри, стакан твадай гимишдин къапар ва адан гьилин гьар жуьре шейэри фестивалдин вири иштиракчийрин фикир желбна. Ада арадал гьанвай жавагьиррай иштиракчийриз лезгийрин къадим нехисар, халкьдин меденият, тарих аквазвай. Дагъвийрин парталарни алукина, къвалал гапурни алаз акьвазнавай Гуьлугьлана тамашачийриз гьар са шейиникай, а шейэр ва абурал алай нехисар арадал атай тегьеррикай суьгьбетзавай. Устлардин гьилин-туплун шейэри Ингушетия Республикадин

Кьил Юнус-Бег Евкурован фикир иллаки желбна. Ю.Евкурова чи ватангьлидиз рикел аламукьдай диплом, Гуьлугьлана адаз хайи Фиярин хуьрукьай вичи тукьурнавай ктаб багьишна.

Кьунши республикадин регьберди кьейдайвал, чна, кавказвийри, чи Кавказ, чи ата-бубаяр, чи къакьан дагьлар Россиядин вири регионра лайихлу-даказ къалурун лазим я.

Суварин концертдин сегьнедал чи машгьур мандар Алияди лезги чалалди лагъай “Хайи ерияр” манди виридаз таъсирна.

Гьа и йикъара лезгийри москвавияр мад са мярекатдал гьейранарна. Москвадин государстводин фольклордин музыкадин “Урусрин мани” театрда киле фейи “Гзаф миллетрин Россия” форумдани чи ватангьлийри, ФЛНКА-дин векилри ва заргар Гуьлугьлан Мамедьярова иштиракна.

И мярекат РФ-дин культурадин министрстводи “Россиядин миллетдин садвал мягькемарин ва Россиядин халкьарин этнокультура вилик тухун (2014-2020-й.)” федеральный кар алай программадин сергьятра аваз тешкилнавайди тир.

Йисан вахтунда РФ-дин культурадин министрстводин къаюмвилек кваз киле тухванвай мярекатрин нетижаярни къур и форумда кылдин экспозицияр яз “Кавказ - секинвилек квал”, “Казакрин станица”, “Крым Республика ва Севастополь”, “Татарин региональный милли ва культурадин Москвадин автономия” авай.

Выставка ачухунин шад мярекатда РФ-дин культурадин министрдин заместитель Владимир Аристархова, Россиядин халкьдин артистка, “Урусрин мани” театрдин регьбер Надежда Бабкинади, Россиядин регионар вилик тухунин министрстводин халкьарин арада алакьайрин рекьяй политикадин гьукуматдин Департаментдин директор Сергей Журавскийди, Федерациядин Советдин председателдин сад лагъай заместитель Александр Торшина ва гзаф масабур иштиракна.

“Кавказ - секинвилек квал” экспозиция арадал гьунин кардик, кьейд авун лазим я, ФЛНКА-ди еке пай кутуна. Абурун теклифдалди выставкада чи халкьдин сейли заргар Гуьлугьлан Мамедьярова ва даргиви сенят-

кар Сакинат Исмаиловади иштиракна. Гуьлугьлана вичи тукьурнавай, къадим нехисарлди безетмишнавай крчар, гапурар ва маса затлар, Сакината гьили тукьурнавай нинияр, абурал алай халкьарин милли ва Дагьустандин кылдин хуьерин агьалийрин парталар къалурузай.

Дагьустанви кьве устлардин гьиликай хкатнавай шейэри вири тамашачийрин фикир чпел желбзавай.

Кавказдиз талукь выставкадин тешкилатчийриз ва иштиракчийриз Сергей Журавскийди, Александр Торшина ва Надежда Бабкинади хьсан кьимет гана. С. Журавскийди фияви устлардиз рикел аламукьдай диплом гана. Тварцин дипломдиз Сакинат Исмаиловани лайихлу хьана.

Форумдин кваллахда РФ-дин культурадин министр Владимир Мединскийдини иштиракна.

Жафа члугурда сафа кьачуда

ИЛИМ

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Хци зигин ва кьатлунар авай ЮСФАФИНАТА 2001-йисуз юкьван школа кьизилдин медалдалди акьалтарна. Гьеле чехи классра кьелзавай йисара руша гележегда вичи гьи рекьяй чирвилер кьачудатла тайинарнавай. Рикле экуь къастар авай жегьилдин фикирар иллаки экономистдин пешеди желбзавай. Нетижада адакай Дагьустандин гостехуниверситетдин инженерно-экономический факультетдин студентка хьана. “Жафа члугурда сафа кьачуда” лугьудайвал, Сафинат университетдиз гьахьай сифте йикъалай тарсарив жавабдарвилелди эгечина. Ругьдиз мукьва пешедин сирер чируни адан гьевес мадни хкажзавай. Гьа ик йисар кьвез алаззавай. Сафинатан студентвилеин вахтарни акваз-такваз акьатна. Ада университет агалкьунралди куьтягьна. Им 2006-йис тир. Жегьил пешекарди илимдин алемдани вичин кьуватар ахтармишун кьетна. Клуни энгел тавуна, ада аспирантурадиз документар вугана ва илимдин кваллах киле тухун патал “Регионда яшайишдин сиясат арадал гьунин рекьяй методикадин дибар” темани хьана.

Гьеле студентвилеин йисара Сафинатани адахъ галаз са группада кьелзавай Мурадран арада дуствилин алакьаяр арадал атана. Кьве жегьилдин дуствал, са къадар вахтар алаатайла, кьивилеин гьиссериз элкьвена. Абуру чпин кьисметар садна. 2009-йисуз жегьил хизанда Бисен твар алай руша кьеплиник ван кутуна. Инженерно-экономический факультетдин менеджментдин кафедрада ассистент яз кваллахунихъ галаз сад хьиз, гила Сафинатан хиве дидевилин пак везифаярни гьатнавай. Муькуь патакьхай, илимдин кваллахдини рушан кьуьнерал алай пар мадни артухарзавай. Гьикьван эцинган хьанатлани, адалай вилик эцигнавай макьсадар уьмуьрдиз кечирмишиз алакьна. Четин легьзейра адаз датлана уьмуьрдин юлдашди, диде-бубайрини куьмекар гана.

Гаф кьатай чкадал кьейд ийин хьи, Сафинатан диде-буба Мегьарамдхуьруьн районда сейли, гьуьрметлу инсанар я. Кьазиев Вячеслава хейлин йисара Азербайжан-

дин сергьятдал алай районда советрин, партиядин органра ва майишатдин карханайра зегьмет члугуна. Алай вахтунда Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядин крар идара ийидай управлюющийдин везифаяр тамамарзава. Диде Раисат Мирзегьасановнади Мегьарамдхуьруьн 1-нумрадин юкьван школада кьечепатан члаларин муаллим яз кваллахзава. Сафинаталай гьейри абурун хизанда мад са руш тербияламиш хьана. Ракьужатани, вичин ваха хьиз, школа кьизилдин медалдалди акьалтарна, ДГПУ-дин сифтегьан классрин факультетдик эгечина. Целегьунрин юкьван школада акьалтзавай несилриз чирвилер гунихъ галаз сад хьиз, ада вичин хайи пуд веледдизни тербия гузва.

2013-йисан июндин вацра РФ-дин образованидин ва илимдин министрстводин ва ДГТУ-дин диссертационный советдин кьарардалди Аллагьвердиева Сафинат Вячеславовнади экономикадин илимдин кандидатвилеин твар гана. Адан кваллахдин илимдин руководитель хьайи РФ-дин илимдин лайихлу деятель, экономикадин илимдин кандидат, профессор Виктор Петросянцаз Сафината сагьрай лугьузва. Ада рушаз четин хьайи гьар са декьикада гьам муаллимди хьиз, гьамни бубади хьиз куьмекар гана.

Алай вахтунда Сафинат Вячеславовнади ДГТУ-да кваллахзава. Ада “Менеджмент”, “Менеджментдин теория”, “Финансрин менеджмент” ва маса дисциплинайрай тарсар тухузва. Жегьил алимдин гьиликай са монография, илимдин 22 макьала хьатнава. Ада датлана илимдин конференцияра иштиракзава, адан макьалаяр Россиядин илимдин кьилин журналриз акьатзава. Россиядин халкьдин майишат вилик тухунин рекьяй Вирироссиядин олимпиадада Сафинат Аллагьвердиевадин илимдин кваллахрикай сад махсус пишкешдиз, кьвед лагьайди “Россияда уьмуьрдин ери хьсанарун” номинациядай 1-чкадиз лайихлу хьана. Адан уьмуьрдин юлдаш Мурад Алимегьамедович Аллагьвердиева РД-дин зегьметдин ва социальный рекьяй вилик тухунин министрствода кьилин тухунин рекьяй Вирироссиядин олимпиадада зегьмет члугьузва. Бегьерлу тарциз ухшар авай лезги хизанда берекатар мадни артух хьун чи мурад я.

Зульфигар КЪАФЛАНОВ

Мес квахънавай ахвар зи...

(Шиурин цикл)

Гъвечи-чѐхи лугъудач за,
А гунагъ гъич къачудач за.

Жув шаирдай къадачир за,
Халкъдин умуд,
Халкъдин мурад,
Рагъ,
Варз
Хъана,
КузвачиртIа зи хер алай

Са манидин ван ава -
Зулун къайи гарарин.

ИкI туширтIа,
Пеш тагъанмаз тарари,
ЧIурари -
Цуьквер,
ХъуьтIуьн перем алукидачир
Зи уьмуьрдин гатфари...

Сурун къванер.
Виликдай хъиз, ксузмач къе
Сурун къванер:

Кичѐ хъанва язухриз,
Гьалч жез къилел
Астероидар -
Цавун къванер.

Инсан.
Са вахт къведа,
Инсанди,
Къаст кѐви тир гьулдан

Чан алай гъед жагъурна,
Аниз дуьнья галчIурда.

Ахпа ада,
Са мус ятIа вичин бине - юрд

Чилин гъенел
Спутникар ракъурда...

Югъ-къандавай артух жезва
къуватар -

Ният чIулав суфатар,
Михъивилел,
Экуьвилел гъужумдай.
ЯтIани заз кичѐзвач:

Кичѐ хъун заз айиб я,
Лигим хъанвай ракъинин дегъ
тухумда...

Малаикар.
Цигел хъунни малаикрин
суьретрихъ,
Ички хъвазва за текдиз:

Хъвадачир за,
Уьмуьрда
АвачиртIа мунафикъар,
Иблисар...

Рагъдан.
Рагъданди -
Яшар хъанвай сегъерди,
Вичин жегъре жунадив,
КутIунзава гъиссер зи,
Ухшар хъанвай женгера
Иштиракай аскерриз...

За ваз - чим,
Вуна заз къай багъишна:

Зи чимивал себѐб яз,
Вун элкъвена ракъиниз.
Ви къайивал себѐб яз,
Зун элкъвена живедиз,
Са алахъай юкъуз, яр,
Ви нурари чан къачудай -
асмишдай...

Зун.
Зун санани амуькдач тек:

Лап гъурбатда къейитIани,
Вафалу паб, аял хъиз,
Къвез-хъфида сурал зи
Вацран ишигъ,
Ракъинин экв...

МичIи хъунни,
За ви шикил чIугуна, руш,
Гафарив,
Ухшар авай марфариз
Гатфарин:

Са акъван вахт тефенмаз,
Экуь хъана куьчеда,
ЭкъечIай хъиз яргъируш...

* * *

Марсдин сала,
Дарман патал цадаивал я
газарар.

* * *

Вуж ятIа рахазва:
"Уьлкве физва
абадвилехъ".

Зун агъадач,
ГъайитIани Аллагъ вилик:

Заз гъеле аквазма
КIул вегъей инсанар -
Суалрин лишанар...

* * *

Муьгъуьббат.
Муьгъуьббатди дадзава:
"На закайни дагъ ая,
Къилихъ лацу шал галай".

Адаз чизвач,
Дагълари
Твазвайди яд муркIада,
Йикъаризни рагъ авай...

* * *

Девир.
Галатнава,
Дамахдивай къакъатнава
Девир зи:

Къекъвезва ам шегъерда,
Къарачидин тегъерда...

* * *

Къвал.
Къе эхирни акъвазна къвал,
Пуд югъ вилик акаатай,
ЧIулав перем,
Шал алаз,
Зи гуьгъуьлдив -
Къизилгуьлдив
Агатай.

Къе эхирни акъвазна къвал:

Килигзава къибледиз
Зунни зи къайи кIвал...

* * *

АлкIиз чандал,
Къуьзуьвили вегъезвай
Къуркъушумдин пиришар,
ЧIур жезва зи еришар:

Гъалсуз жезвай,
КIвалсуз жезвай
Акваз зун,
Зи къадамрин маниди
Алукизава шуьткъвей

пекер -

Биришар...

* * *

Женг.
Женгинава зун,
Михъи женгина,
Незуьр алай
Чѐхи женгина -

Хирел хер жез,
Хуьзва Намус,
Виждан за:

Заз кичѐ я,
Квахъна абур уьлкведай,
Зи халкъ гъатиз гъижранда.

* * *

Плузарар.
Чи плузаррин арада,
Етимар хъиз чарадан,
Юхсулни я,
Сефилни я
Теменар.

Ша чна -
Минет я -
Чи теменрин гъуьрметдай,
Гила къванни агудин,
Сад-садал сих алчудин,
Гатфар амай беденар...

* * *

Гъа къе-пака
Чилин ири,
Цавун куьлуб
Руг ацукъда зал:

Зи уьмуьр - къуш амачир
Муг амуькда ваз...

* * *

Аяз.
Аяздин
РикIиз къайи авазди,
Гъахъиз кIвалин дакIардиз,
Элкъуьрзава муркуцIдиз,
Мес квахънавай ахвар зи...

* * *

Дуьнья.
ТIазва дуьнья,
Къазва дуьнья
МуркIади.

Куьмек жезвач завай адаз,
Рагъ хъана,
Зи рикI-жигер кузватIани.

АкунайтIа вилериз,
Дуьнья живи сагъ хъана,
Агатдай зун чилерив,
Лаз циферин,
Саз циферин
Нагъ хъана.

* * *

Вири квахъна,
ЧIарар рехи
Са вахт тир захъ амайди.

Гила амни начагъ я.

Садакни кичI акатмир:
Акизвайди,
Акизвайди зи рагъ я...

* * *

Къене патай
Чарх хана,
Яру уьлкве,
Варлу уьлкве
Ярх хана,
Мани лагъай садвилекай
чилерин:

Ярх жечир ам,
ФикирнайтIа садвилекай
рикIерин...

* * *

Рушакай -
Бах,
Гададикай
Дах ийир
Аквазмач чаз муьгъуьббат,
Аквазва къай-мусибат,
Инсаният къах ийир...

* * *

Тар.
Тар -
Уьмуьр,
Зул пешерин ажал я.
ГъакI ятIани
Пешериз
Зул багъа я, муьквал я:

Тарци пешер,
Пайиз къилди хилериз,
Чѐб-чпивай къакъудзава,
Зулу абур,
Зулу абур агудзава...

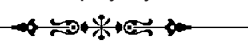
* * *

Аял чIавуз -
РикIеллама -
Гагъ за перем,
Гагъ за шалвар
КукIвардай,
Пайдай абур клусариз,
Гъич фикирни гун тийиз,
Раб акъахиз,
ТIекв-тIекв жезвай зи дидедин
тупIариз...

* * *

Гъа гила - маз
Хуьруьн чѐхи туьквендаз,
Са запунни амуькдач:

Зи къуншиди,
КъацIанвайди рикI-руьгъ
тирди тийижиз,
Къе пакамлай запундай
Вичин гъилер чуьхуьзва...

Дагъустандин писателрин Союздин 80 йис “Самур” - юбилейдин нумра

Цийи антология

Жамиля ГЪАСАНОВА,
филологиядин илимрин кандидат

И мукъвара келзавайбурал, алай йисан “Самур” журналдин 4-5-нумраяр санал агудна, чапдай акъуднавай литературадин антология агакнава. Ам Дагъустандин писателрин Союздин 80 йисаз талукъарнавайди я. Махсус нумрада, алатай виш йисарин классикрин яратмишунрилай гатумна, алай вахтунин гьикаятчийринни шаиррин яратмишунар ганва: Къуьхуьр Саидан, Етим Эминан, Стлал Сулейманан, Хуьруьг Тагъиран, Зияудин Эфендиеван, Алибег Фатахован, Къияс Межидован, Шагь-Эмир Мурадован, Алирза Саидован, Ибрагьим Гъуьсейнован, Азиз Алеман, Ханбиче Хаметовадин, Пакизат Фатуллаевадин, Абдуселим Исмаилован, Фейруз Бедалахтулан, Арбен Къардашан, Зульфигъар Къафланован ва масабурун.

Дагъустандин халкъарин милли литературайрикай гзаф кхьенва ва кхьизва. Амма гьи кхьинар къачуртлани, гъар са миллетдихъ вичин дегъ девиррин литературадин бинеяр, чешмеяр авайди литературадин критики, тарихчийри кьейдзава. Идан гьакьиндай и кватлалдин сифте гафунани кхьенва. Авторди, мисал патал, “Шарвили” эпос, адан тарих гьизва ва, кьейдзава хьи, гьи халкъ къачуртлани, адахъ вич хусуи члалан, яшайишдинни руьгьдин, медениятдин ирс-сагьиб тирди текстикарзавай ва ихьтин чешнеяр гьуьгъунин несилдални агакьарзавай чешмеяр авачиз жедач.

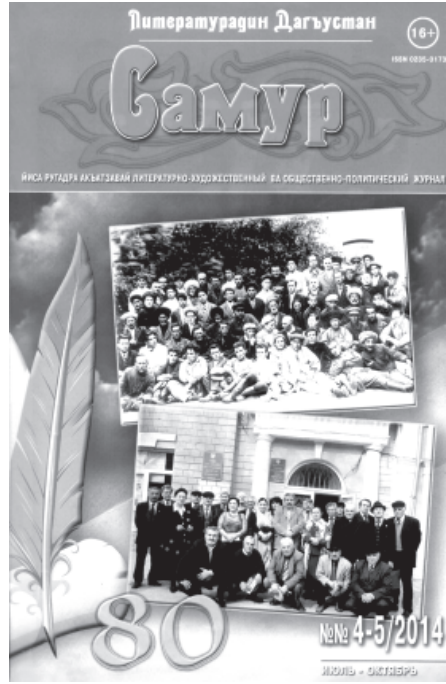
Лезги литературадин тарихдихъ дерин дувулар ава ва ам гьелелигъ кьенин ийкьалдин ахтармишна куьтягнавач. Милли литература ахтармишнал машгьулбуруз лагьайтла, анай гзаф къадар итижлу делилар, цийи тиварар, ядигарар жагьидай. “Самур” журналдин и нумрайрани гьатнавай тиварари и кардин патахъай шагьидвалзава. Етим Эминанни Къуьхуьр Саидан ялавлу, камаллу цларарай чаз абурун девирдин тарих, яшайиш, гьал-агьвал аквазва.

Абурулай къулухъ милли литературадин маса кьисметар кьезва - Стлал Сулейман, Алибег Фатахов, Зияудин Эфендиев... И къуватар инкьилабдин йисарал расалмиш хьана ва Советрин девирдин шартлара, шаиррин, писателрин кьелем “цийи уьмуьрдин” таблгьат тухунин карда хци жиде хьиз герек тирди фикирда къуна, ихьтин бажарагьлу къуватар тупламышзавай махсус кватлалсоюз тешкилуни ният арадал атанай.

ИкI, 1934-йисуз чкадин писателрин Союз тешкилзава. Дагъустандин писателрин Союздин правленидин сад лагьай председателвиле Багъаудин Астемиров ва секретарвилени Эфенди Каглиев тайинарзава. Гьа и йисуз Москвада Вирисоюздин писателрин сад лагьай съезд кьиле тухузва ва аниз Дагъустандай делегатрин дестедик Стлал Сулейманни куьтазва. Сулейманан сес Москвадин трибунадихъай вири уьлкведиз чклизва.

Гьелбетда, алатай асирдин 30-йисар лезгийрин литература патал циф алайбурни хьана. 1937-йисан репрессийрик халкъдин кьайгьу члугвазвай Нажмудин Самурский ва лезги члалан, литературадин месляяр вилик тухуник зурба пай куьтазвай Гьажибег Гьажибеговни акатнай. Денбеден жегьил шаир, писатель, бажарагьлу журналист, публицист, таржумачи, лезгийрин эдебиятдиз хейлин цийи жанрияр гьайи Алибег Фатаховни рагьметдиз физва. Ибур лезгийрин литературада бедбахт йисар хьана лагьайтлани жеда.

Амма, уьмуьр давам жезвай хьиз, литературани са кьатда вилик физвай. Шагь-Эмир Мурадова, Хуьруьг Тагъира, Зияудин Эфендиева, Къияс Межидова, хейлин масабурни милли литература генани вилик финин карда зегьмет члугвазва. Абу-

рун тиварарихъ галаз санал неинки цийи темаяр, гьакьни жанриярни пайда жезва. Гьардахъ вичин кьилдинвал, кьетленвал авай хатI арадал кьезва. Лезгийрин яшайишдиз, ацукьун-къарагьуниз, тлебиатдиз и писателар, шаирар литературадин кхьинар цийи жигъири кутуналди килигзава.

Йисар кьез алатзава, и писателри, шаирри, драматурги, публицистри гегьенш авур рекьер давамарзавай маса несил кьезва. 1960-1970-йисарин писателринни шаиррин дестеди - Алирза Саидова, Ибрагьим Гъуьсейнова, Межид Гьажиева, Жамидина, Азиз Алеман, Ханбиче Хаметовади, Расим Гьажиди ва мсб. лезгийрин литературада тамам са инкьилаб тухвана лагьайтлани жеда. Абуру дуьньядин литературадай чешнеяр кьачузва ва чпиз гъар садан хатIуниз хас тир кьетленвилерикай менфят кьачуна, цийи темаяр, образар, чешнеяр, клалубар гьизва. Лезгийрин литературада адет хьанвай хуьруьн шиклирилай алатайла, яваш-яваш шегьердин лезги интеллигенциядин уьмуьр, яшайиш кьалурзавай эсерарни пайда жезва. Жамидина лагьайтла, и дестедикай кьилди вичин кьетлен рехъ къуна - сатира. Ам гьуьгъунлай вирисоюздиз машгьур сатирикрин жергеда гьатзава.

Яратмишдай къуватар адалай къулухъни пайда хьана: Пакизат Фатуллаева, Абдуселим Исмаилов, Мердали Жалилов, Арбен Къардаш, Фейзудин Нагьиев, Зульфигъар Къафланов, Мегьамед Садикъ, Мегьамед Ведих, Шагьбала Шагьбалаев, Майрудин Бабаханов ва гзаф масабур. Абуруни милли литература вилик фин патал зегьмет члугуна ва члугвазма. ИкI тирди юбилейдин антология ачухайлани аквазва.

Гьелбетда, антологиядик са къадар писателрин ва шаиррин тиварар акатнавач. Им чи литература вилик фенвай гъар са девир кьачуртлани, вилериз гадар жезва. Месела, лезги цийи девирдин литературадин бинейрив Нуредин Шерифов, Назир Агьмедов, Насруллагъ Эфендиев хьин авторарни гьай. Антологияда Ватандин Чехи дяведин йисарин чи литературадин векилрин (Стлал Мусаиб, Мемей Эфендиев, Балакьардаш Султанов, Агьалар Гьажиев) яратмишунар гьатнавач.

Адалай гьуьгъунин девирдани хайи эдебиятдиз чпин кьетлен хатIуналди къулугъай авторрин - Абдул Муталибован, Лезги Няметан, гьикаятчийрикай Къязи Къазиеван, Абдулла Искендерован, Искендер Къазиеван, Казим Казимован ва масабурун са-сад хьайитлани эсерар кьайтла, гьелбетда, цуд йисарилай садра акъудзавай антологиядин метлеб екеди жедай. Литературадин критикадикайни, публицистикадикайни гьакI лугъуз жеда.

Ятлани гьа акъатнавай кватлалдини чи литературадин 80 йисан рехъ адлуди тирди субутзава.

ИкIни жеда кьван!

Квахъай бизнес

Гъасан ГЪУЬСЕЙНОВ

Суалдин ишара хьиз акъвазна, багъа телефондай рахазвай Къулини Московдин базардай Белиждиз кьубур куьтаз хтанвай адан кьунши куьчеда чеб-чпел гьалтна. Хваш-бешдилай гьуьгъуниз кьуншиди Къулидиз:

- Яда, кIвалахдик квачирдаз багъа телефон гьикI гьатна?

- Ваз чи кIеретIдин кьил чIехи фекьидив гьай смартфондин кьиметдикай хабар авани? 26000...

- Валлагъ, Къули, а кардикай заз хабар я. Амма са галкIанвай кIвалах ава захъ. СакIани мажал тежез, вилик куьтаз жезвач.

- Регъуь жемир, лагъ!

- Вазни чизва: дах рагьметдиз фена варз хьанва, кьванни гъазур я, акIурдай мажал жезвач.

- Яда, сад лагъайди, рагьметлудан руьгьдиз куьне чIехи азабар ганва. Кьвед лагъайди, мевлид обезателна герек я! Вуна фикирмир, за куьмекдач! - лагъана. Ваъ, е вахт хьайила, за ваз зенгда. Мевлиддиз са цIуд жуван итими гъазурда...

Дишегьлийриз зверайла, чун такIанбуру чиркин негъилар ахъайзава...

Са вацралай серкер маса гузвай кьунши, вичи кирида кьунвай кIвалин иесидив мал туна, Къулидин хабардалди Белиждиз хтана.

- Чун гъазур я, нярихъ мевлид жеда, пака кьван акIурда. Тавакьу я ваз: кьачузвай як жегьил малдинди хъурай, тахъайтла, са сеферда ашпазди, кьуьзуь малдин як геждалди рган тийиз акурла, хуьрекдиз сода вегьена, зикирзавайбур туалетдин рекье хьана. И карни бес тахъана, са гьарамзадади чивинриз кудай истивутни хъивегьена. Зегьметар бадгъавая фена. Мевлид кьилиз акъатнач...

Къуншиди Къулидин вири шартIар дуьз тухвана, пулдин пишкешарни гана, ам тадиз Московдиз вичин малдин гьуьгъуниз хъфена.

Ина лагъайтла, кIвалин иесиди базар вичинди я лугъуз, белижви тунач. Бизнес квахъай базарчи тади гьалда иниз хтуниз мажбур хьана. Поездда, суьт хъайила, адан вилерикай базар, тимили уькIуь афнияр, серкер, истивутар... карагъвай. Къарсур хьана, вилер ахъа хъайила, ада вичивичик “гьарамздаяр”, - тикрарзавай.

Фендигар Агьмед

Саид-Агьмед АБДУРАШИДОВ

Келемар маса гуз физвай юдаширхъ галаз вичин парни машиндиз яна, Агьмедни Бакудиз фиде. Хъунал гзаф рикI алай Агьмеда юкьуз савда авур пул нянихъ хъваз хьана. Келемар куьтягна, Агьмедахъ кIвализ хъфидай рекин пулни хъхьанач. Эхир ада са фенд акъудда. Базарда вичин патав гьай ципицIар маса гузвай азербайжанвидиз лугъуда: - Хванахва, за и ящикда (ящикни гзаф екеди тир) авай кьван ципицIар вири тIуьртIа, вуна заз вуч гуда? Нез тахъайтла, за ваз кьве ящик ципицIарин пул гуда, тIуьртIа - вуна заз?..

Хванахва рази жеда, гьикI лагъайтла, ящикда лап лугъур къадар гзаф авай. Агьмеда са-са твар кьачуз ваъ, са-са кул кьачуз сивиз вири санлай ракурзавай тегьер акур хванахвади лугъуда: - Я кас, ципицIар са-сад кхудиз сивиз вегьедай затIар я.

- Са-сад сивиз вегьез, абуру ичер яни?

- Ичер чукулдалди атIана недай затIар я.

- Чукулдалди атIана недайди къарпуз я, хванахва, - лугъуда Агьмеда. Идан гафарин ван галукъай хванахвади фикирда: и касди зи ципицIарин тIуьна куьтягда, акI хъайила, ящикда ципицIарин са пай амаз, им жувалай алуьдайтIа хьсан я. Хванахва рази

хьана, меслят хъайивал, кьве ящикдин пулни вахчуна, Агьмед вичин юлдаширхъ галаз ватандиз рекье гьат хъуьуна.

Кьве паб

Са итимдихъ кьве паб жеда: сад - кьуьзуь, садни - жегьил. Итимдин кьилни рехи хьанвай. Яшлу папа вичиз тангъах хьун патал, гъар юкьуз итимдин кьилел алай чIулав чIарар са-сад акъудиз, жегьил папани итимдин кьилел алай лацу чIарар акъудиз хьана. Сада лацу, сада чIулав чIарар акъуддай кьван итимдин кьил кьабах хьтин лацуди хьанай.

Виниз экъечI

Азарди тади гузвай жегьил итим пакам кьилляй райондин больницадин сад лагъай мертебада столдихъ, вилерал айнаряни алаз, ацукьнавай яшлу духтурди къабулда.

- Чан духтур, зи кIвачер тIазва.
- Виниз экъечI.
- Далуну тIазва.
- Виниз экъечI.
- Гагъ-гагъ кьилни тIа жезва, - лагъана итимди.

- Виниз экъечI.
- Виниз гьиниз экъечIда, мад чка амач, - лагъана азарлуда.
- Я хва, вини мертебадиз экъечI, ви азардин духтур гьана ава, - лагъана яшлу духтурди.

Куьруь агъвалатар

Мукаил АГЪМЕДОВ

ДуцIан тухумдин лакIаб “Север” тир, ПлетIан - “Псияр”.

Северин тухумдикай тир Нуфела, начагъ хьана, вичивай совхоздин директорвиле везифаяр тамамар тежжезвайла, райондин чIехиди тир Пашадиз вичин чкадал гьа вичин тухумдикай тир жегьил ампа Гьажитайинарун теклифна. Паша адан меслятдал рази хьана. Гьажитайинарун кьиле акур ПлетIа ДуцIан стха Мегьамедаз лагъана:

- Я чан Мегьамед, куь стхади, вичихъ галаз санал 30 йисуз агрономвиле кIвалахай зи стха директорвиле эцигиз тун тавуна, совхоз галай падни течидай са ампа эцигиз тунва?..

- Я чан ПлетI, мегер ада, вичин “сев” аламаз, ви “пси” къуллугъдал эцигиз тадайни? “Псидивай” и чалкечир макъамда хуьруьн жематдиз жаваб гуз жеда ни?

- Вуна тарс ахъайзавай вьедда бирбицIдикай вучиз менфят кьачузва, я ПлетI? - лагъана муаллимди.

- Райондин чIехидаз халкъдин вилик

бирбицI гваз экъечлиз регъуь тахъайла, вад гаф рахун патал заз аялрин вилик бирбицI гваз экъечлиз регъуь жеда ни?

ЧIехи вах Селмиди гьевечи вах Пери-диз лугъуда: - Ви тIвар кьаз, кIвализ илчи атун аламатдин кар я.

Периди адаз: - Зазни на мецин вар нубат алачиз ахъа авун хажалатдин кар я.

Келле ичи яз, гурмагъ хьана, цIарцIар гудалди, яхун яз, кьили дуьз кIвалахун хьсан кар я.

Муьдуьр: - Гайи тапшуругъ вахтунда кьилиз акъуд тавунай за вун тагькимарзава, ДуцI!

ДуцI: - Чан чIехиди, тагькимарни ая, туьнбуьгьни ая, анжах мажибдикай атIуз тахъуй...

Сунади уьмуьрдин юлдаш Мерденаз лугъуда: - Я кужа, 30 йис я чун санал яшаммиш же, ша чна кьведа санал шикил ягьин.

- Герек туш, кьари.
- Вучиз, я кужа?
- За ви шикил рикIин кьене уьмуьрлук чIугунва.

Чи муаллимар

Гъахьтин кас я Айвар

Бубади къалурай меслят веледрин рикел бубадал рагъмет гъидайла къведа.

Демир БЕГ

Шагъабудин ШАБАТОВ

- Рагъмет гайи дахди чаз гъа-миша лугъудай: "Чан балаяр, диде-бубадин, къуни-къуншидин, жувалай яшдиз чехидан гъурмет хуьх. Аял яз хъайитлани, ам кваз къун тавуна тамир, адан рикел вири аламукъдайди фикирдай акъудмир. Гъурмет авун берекатдин бине я. Берекат тахъайтла, девлетни жедач", - рикел хъизва Цийи Макъарин юкъван школадин муаллим - социальный педагог **Айвар КАМИЛОВА**.

Айвар муаллимдин буба Камилан бине Агъа Макъай я. 1948-йисуз армиядай хтай адал Къурагъ райондин милицияда паспортдин столдин начальниквилдин везифаяр тапшурмишна. Айвар адан хизанда 1955-йисуз Къурагъа, дидедиз пуд лагъай аял яз, хъана. Ам машгъур манидар Керим Камилван пуд лагъай стха я. Камил халудихъ 8 аялни 25-дахъ агакъна хтуларни птулар ава. Вири чпин къвал-югъ хъана, кеспийрин иесияр я, жемятдин арада хатур-гъурметдивди яшамаш жезва.

Камил халу гзаф хъсан инсан тир. "Яраб, - лугъудай адаз хуьрунбуру, - вуна вечрен къванни кефи хайиди ятла?" Ада саки 30 йисуз милициядин органра гъакъсагъвилелди зегъмет члугуна. Адаз "Милициядин отличник" знак, Ватандин дяведин къвед лагъай дережадин орден, цувад медаль, министерстводин пишкеш яз твар кхъенвай гъилин сят, радиопримник, премияр ва са шумуд Гъурметдин грамота гана. Ам хъсан шаир язни халкъдин арада машгъур я.

Чи макъалада вичикай суьгъбет физвай Айвар муаллимди 1973-йисуз Цийи Макъарин юкъван школа лап хъсан къиметар аваз куьтягъна. Школада клелдай йисара ам художественный самодетельностдин активный иштиракчини тир, къуьлдердайбурун кружокдин хореографдин везифаярни адан хиве тунвай.

Ада вичин вах Гуьзелахъ галаз ийиз хъайи куьулер къенин юкъузни жемятдин рикелдай фенвач. Шикилар члугунални адан рикл пара алай. Гъеле школада амаз ада Дагъустандин халкъдин шаирин портретар карандашдалди члугуна, дегълизда цлал алкпурнай, абур къени ама. Ада гъакни вичин чехи буба Агъмедан, халу Абдулбари Магъмудован еке портретарни парчадал, рангаралди янай. Абур хизанри багъа ядигарар яз хуьзва. Школа куьтягъай йисуз а члаван ДГПИ-дин художественно-графический факультетдик экечина, анаг агалкъунралди акъалтарни авуна. Черченидинни рисованидин муаллимвилдин диплом къачур ам Саратовский областдиз рекъе туна. Ина ада Турковский, Аркадакский, Романовский района муаллимвиле

А.Камилов

къвалахна, вичин алакьунар къалурна, района гъар са сувариз, мярекатриз адал лозунгар кхъинни тапшурмишзавай. Муаллимрин, аялрин, абурун дидебубайрин арада еке гъурмет къазанмишна.

Ам Романовский райондин Памятское хуьруьн юкъван школадин директорвиле эцигна. Ина ада и куьллуьгъдал цлусад йисуз зегъмет члугуна. 1988-йисуз партиядин жергейриз къабулна. Гъурметдин грамотайрин, пишкешрин сагъиб хъана.

- За гъаиша фикирзавайди тир, - лугъузва Айвара, - урус муаллимри школада, институтда чаз чирвилер, тербия гана. Гила за, абуроз гъурмет авунин лишан

редин, хас тир шикилралди бетемитшна. Къудратлу гъукумат чклайла, ам хуьруьз хтуниз мажбур хъана. 1995-йисалай къенин йикъалди ада Цийи Макъарин юкъван школада социальный педагог яз къвалахзава.

Айвар муаллимди къвалах авур Памятское хуьруьн юкъван школада 8 касдиз вичин пеше ширинарна, абуруну вузар куьтягъна, чпин пешедай зегъмет члугузава. Ученикри чпин муаллимдихъ галаз гилани сих алакьаяр хуьзва. Айваран руша - Светланади бубадин пеше хъана. Адани 2011-йисуз ДГПУ-дин художественно-графический факультетдин, магистратура куьтягъна. Махачкъалада къиле феи жегъил художникрин выставкада 2-чкадиз лайихлу хъана. Алай вахтунда Дербент шегъерда дизайнервиле къвалахзава. Ам урус члалалди акъатнавай ширирдин къве ктабдин авторни я.

Са клусни дамах авун чидай кар тушир, коллективдин, яр-дустарин арадани вич лайихлувилелди тухуз алакьдай, вичикай масад бейкеф тийидай, дерди гъалтай касдиз ваъ лугъун тийидай гъахьтин кас я Айвар. Адан гъиле, хиве, вичи лагъайвал, гзаф къвалахар ама, чебни Гъалибвилдин Чехи суварин вилик. Ада Чухъверхурел Ватандин Чехи дяведин ветеранриз гуьрчег чехи

Бугъдатепада эцигнавай Къуьчхур Саидан гуьмбет (стелла)

яз, урусрин аялриз чирвилерни тербия гузва. Зи дамах гъа кар тир. А девирар лап хъсанбур тир. Зун вири чкайра урусрин хизанри чпин хайи велед хъиз къабулна. Зал граждандяведин иштиракчийриз къакъанвилел 5 метр алай чехи памятник эцигун тапшурмишна. За ам гатун каникулрин вахтунда варзни 20 юкъуз эцигна куьтягънай. Гъа памятник акур КПСС-дин Курганский областдин Макушино шегъердин комитетдин секретарди заз чпин шегъердиз теклифна ва завай кларасдикай, 2,5 метр алаз, урусрин милли парталар алай къве дишегълидиз памятник эцигун тлалабна. Ам гзаф гуьрчегди хъана, ам къенин юкъузни шегъердин ярж хъиз акъвазнава.

Айвар Камилова гзаф ресторана, кафеяр, ял ядай къвалер, культурадин дворецар гъар жуь-

обелиск, Бугъдатепада Къуьчхур Саидаз чгай стелла эцигна.

*Гъилерикай къизилар
къвахъзавай кас датлана,
Урусатдай вун хуьруьз хъсан
хъана хтана.*

*Гъикл лагъайтла, чи лезги
къегъалризни гуьмбетар
Хкажиз на къазанмиш ийизва
бул гъурметар.*

*Тади квачиз мукъуфдив еридин
кар ийизвай.*

*Пара крар авур хъиз, тлимил
амач хъийизмай.*

*Ваз къе халкъди лугъузва,
сагърай, Айвар Камилан,
Ви гъунарни тлимил туш,
гъунаррилай Шамилан.*

*Члал чидай хъиз рахазвай
мармардивни ракъарие.*

*Вун уьткъем хва тирвилей
наз-дамах гъа Макъарие.*

Чаз кхъизва

“Лайихсузбурун”
жергеда?

Абдул АШУРАГЪАЕВ, муаллим

“ЕГЭ” гаф чи лексикадиз (члалаз) атана са вахт алатнаватлани, ам гъеле вичин экв, хушвал гваз халкъдин риклера гъатнавач. Адан себепни ам я хъи, ЕГЭ-ди вич вуч ятла гъеле тамамвилелди къалурнавач. Гъавилей халкъди адакай ийизвай фикирарни гъар жуьрединбур я: садбуруз ам жанавурдин хам алай хъб хъиз, масадбуруз хипен хам алай жанавур хъиз акъвазва. Вуж гъахъ, вуж батлуп ятла, чаз уьмуьрдин тежрибади лугъуда.

11-классар куьтягъзавай жаванар ЕГЭ вахкуниз кланзни-такланз мажбур жезва: уьмуьрдиз веъезвай сифте камунилай жележегдин къисмет аслу я эхир. И мураддалди жезвай инжиклувилер, харжияр, бязи вахтара гъатта риклерин тларвилерни фикир тагана тазва. А члавуз, мумкин я, халкъ ЕГЭ-дин гъавурда са гъалда акъунни, ама муаллимар патал ЕГЭ фагъумунин гъавурда зун саклани акъвазвач. Ам уьмуьрдиз къачузвай я сифте кам, я сифтегъан тежриба туш эхир.

“Лезги газетдин” 30-ноябрдиз акъатай 44-нумрадин 4-чина гъа и газетдин литотделдин отделдин редактор Мердали Жалилован “Ни къил акъудда?” рубрикадик кваз “Лайихллубур?” “Лайихсузбурун?” твар алай веревирдрин макъала чапнава. Макъала къилей-къилди виниз тир фикиррин, куьпда тунвай чуьнгурдин симер хъиз члугунавай гъиссерин аваздалди кхъенва. Виридалайни заз макъаладин 4-абзацди таъсирна. Ана кхъенва: “Лайихсузбурун” - школадин муаллимар, абурухъ галаз са суфрадихъ ацукънавай журналист зунни чиновникдиз хуш тушир”. “Яраб, уьмуьрдин сифте кам къачуз, илимдин сирлу къапуяр ахъайиз чирай муаллим икк къачерик акатнава жал? - суал гана за жува-жуваз. - Акк ятла, зунни “лайихсузрин” жергеда ава ман”. Заз, дугъриданни, регъуь хъана. Жуван пешедихъай регъуь хъана. А регъуьвални “Лезги газетдин” 6-ноябрдиз акъатай 45-нумрадин 19-чина чапнавай “Муаллимрин ЕГЭ” корреспонденцияди артухарна. Анай малум хъайивал, а ЕГЭ-ди муаллимриз са затни гузвач. Ам образованидин идарайра къвалахзавайбурун чирвилерин дережа ахтармишун я. Тимил иштиракзавайн муаллимди райондин, республикадин совещанийра, семинарра, секцийра, пешекарвал хкажзавай курсара, вахкузвачни категорияр къачун патал имтигъанар, кхъизвачни докладар, рефератар, рецензияр, къазвачни абуроз гъазурай аялри олимпиадайра виниз тир чкаяр? Акъвазайвал, муаллимдин къвалах санлай вири ЕГЭ я. За къатлузайвал, жележегдин план патал ийизвай ихътин харжияр гъакни бес тежезвай учебникар акъудуниз, образованидин хиле къвалахзавай бязи “муаллимрин” къалп дипломар тайинариз, аялрин бахчайра, яслийра чкаяр артухар авуниз харжнайтла, хъсан жедай.

Гила мад Мердали Жалилован винидихъ твар къунвай макъаладал хквен. Ада эхирдай кхъизва: “Бес! “Лайихллубурни” “лайихсузур” чир хъана кланда... Чка чирна ацукъин! Чка чирна рахан!” Бязи вахтара кисна акъвазунни хийирлу туширди зи уьмуьрдин тежрибади тести-къарнава.

2000-йисарин сифте къилер тир. Уьлкведин Президентди лап хъсандиз, менфятлуздаказ къвалахзавай тежрибалу муаллимриз 100 000 манатдин къадарда аваз грантар къачудай мумкинвал ганвай. Кланзавайди, лазим тир документар туьклуьрна, райондиз ракъурун тир. Анайни абур министерстводиз рекъе твазвай, меркездани абуроз махсус комиссия килигзавай. Зав и хабар са тлимил геж агакъна. Гъавилей завай сифте йисуз гъазурвал акъваз хъанач. Гуьгъунин йисуз мектебдин коллективди зун а грант къачуниз лайихлу тирди мад сеферда тестиьарна. Къве гъафтедин къене мукъуфдивди туьклуьрнавай лазим документар за райондин образованидин управленидин агакъарна.

Мартдин эхиримжи йикъар тир. Зун мектебдин аялар гваз Дагъустандин члалариз талукъарнавай олимпиададиз Махачкъаладиз фенвай. А члавуз олимпиадада туьркверин колледждин дараматда физвай. Сиве-сивди инсанрай ацанвай анин гъаят са арадилай къери хъана: аялар чпин группайриз-классриз фенвай. Амайбур аялрихъ галаз атанвай муаллимар тир. Гъикл ятлани, зун анал Докъузпара райондин образованидин управленидин начальник Шагъевеледов Гъвейибег Улубеговичехъ галаз таниш хъана. Зун Хив райондай тирди чир хъайила, завай ада чи РУО-дин начальник Къачмаз Гъайвазович Мелликовакай хабарар къуна ва чеб гъеле фадлай хъсан дустар тирда-кайни лагъана.

Гъвейибег Улубеговича, зи фамилия Ашурагъаев тирди чир хъанмазди, сифте заз мубаракна, ахла зи къвалах министерствода грантдиз лайихлуди яз малумарнавай адакай хабар гана. И кар гъа пакад юкъуз Къачмаз Гъайвазовичани тестиьар хъуваунай. Хиве къан, заз гзаф хвеш хъанвай, белки, зун а члавуз авайдалай са чипинин хкаж хъанвай жеди.

Зак са и карди лувар кутунвачир. Дагъустандин члаларин олимпиадада зи са ученикди сад лагъай чка къуниқди зун мадни ашкъиламиш хъанвай. За и къве гъалибвилекайни мектебдин директор Райфудин Жабраилович Исламоваз хабар гана ва грантдин пулуникай мектебда аялриз къвачер чуьхъудай чкани галай пуд гунгунин булах туьклуьруниз харжда лагъана.

Грантдин патахъай гуьзлемишай хабар яргъалди фена. Зун чка чирна ацукъна, чка чирна раханач. Мад чаз са хабар хгай касни хъхъанач, ...я райондиз хтай сиягъда зи фамилияни авачир. Белки, зун “лайихсузбурун” жергедик куктунвай жеди. Хуш тахъайвилей. Гила лагъайтла, “лайихллубурун” “лайихсузбурунавай” ЕГЭ-ярни вахкун истемешзава, чпин “лайихлувилер” хуьн патал. Няй ва къвай къил акъудда? Регъуьн члутхварар чпин гъиле авай “лайихллубур” я ман!

30-ноябрь - Россиядин дидейрин югъ

Диде к'валин экв я

Тариф ийин дишегълидин - Дидедин, кланивилез сергъятар мечир, хурун нек'ледалди вири алем ч'ехи авунвай! Инсандин гуьзелвал ракъинин нураилайни дидедин нек'ледалай я - ида чаз уьмуьр клан хьун тагминарзава.

М.ГОРЬКИЙ

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Лезгистан шаирралди, алимралди, жуьреба-жуьре пешейрин устадралди, намуслу, камаллу, ватанперес, инсанперес рухвайралдини рушаралди машгъур я. Гъар са чкада абуру баркалла алаз зегъметни ч'лугъзава. Агъадихъ чун ихътинбурукай сад тир **ЗАКИЕВА Цийиварз Шамиловна**ди рахада.

Заз и гуьзел дишегъли ада республикадин статистикадин управленида экономиствиле к'валахзавайла, гъар йисуз "Лезги газет" кхьин тешкилдай, халкъдин хъсан крарик вичин пай кутаз алахъдай мергъяматлу кас яз чидай. Амма Цийиварз зи хуьруьнвидин уьмуьрдин юлдаш тирди заз чизвачир.

Ингъе зун Цийивацра хъ илифна. Абурун хизан шегъердин патав гвай дачадин участкада хкажнавай кьве мертебадин к'валера яшамеш жезва. Таниш тушир касдиз рехъ яргал аквазватлани, кьве тередфихъай маршуткаяр физвай ина шегъердиз физ-хтунин четинвал авач. Секин, гъавадиз миъи, геъенш ана вири к'улайвилер ава.

Цийиварз, хуьрерин агъалийри яр-емиш к'ватна, хъуьт'уьз гъазурвилер аквазвай ноябрдин вацра Мегъарамдхуьруьн райондин Советский хуьре 4 лагъай велед яз дидедиз хъана.

Ери-бине Къурагъ райондай тир адан буба (дах) Шамил Абдулхаликович хуьре, районда, республикадани т'вар-ван авай, гъукуматдин къуллугъгар, иллаки Советский хуьруьн "Фрунзенский" совхоздин директор яз (15 йисуз) намуслувилелди, вини дережада жавабдарвал гъиссна к'валах авур, совхоздин рабочийрин яшайишдин дережа хкажиз, майишат вилик жергейриз акъудиз алакъай бажарагълу кас тир. Кеве гъатай касдиз гъил яргъи авур, дустарал, мугъманрал, къуни-къуншидал рик' алай мергъяматлу, инсанперес и касдин т'вар чидайбуру гъуьрметдивди къазва. 91 йисан яшда аваз ам ц'и кечмиш хъана. Рагъмет хуьй вичиз!

- Дахдикай ихтилат кватайла, са кар рик'ел хиз кланзава, - башламишна Цийивацра. - Са сеферда дахди Налчыкдай къачур шамагъаждин къелемар авай машин чун яшамеш жезвай к'валерин патав акъвазарна, дахдини шоферди йиф чина акъуднай. Экуьнахъ дакардай килигай заз къелемар ахуна ва абурал темягъ фена. Абуру акъван гуьрчегдиз аквазвай хъи! За дахдивай чи дакардин патав ак'урун патал 2 къелем т'лаабна. "Ваз чидани, Махачкъаладин горзеленхозда гъихътин гуьрчегъ къелемар ават'ла! Гана пул, къачу гъанай. Пул гвач'ла, за гуда ваз. Ибуру хуьре гъар сад патал ат'лана гъазурнавай фураи гуьзлемишзава, чан дахдин", - жаваб ганай ада. Гъа ч'авуз ада кутур паркуна къени хуьруьн агъалийри ял язава.

Вичикай ихтилат авун т'лаабайла, Цийивацра чпин хизандин векилрилай башламишна. Ч'ехи вах Санят муаллим, Жевгъерат, военный тир гъуьлуьхъ галаз гзаф чкайра кьекъвена, гила карчи, Тамара, стха Абулхалик, къветхверар тир Розани Фироза гъукуматдин жуьреба-жуьре идарайра къуллугъчяр я. Эльмира вах рагъметдиз фена.

Шамил Абдулхаликович ва Гуьлпери Меликовна Абдулхаликоври чпин 7 рушни са хва, гъак'ни рагъметдиз феи стхадин 4 рушни, арада са тафаватни тун тавуна, са дидедин балаяр хъиз хвена, халис инсанпересар яз тербияламишна, шегъре рекъел акъудна.

Хъсан буй-бухах, чина мили хъвер авай, сабурулу къилихрин, дирибаш и дишегълидиз килигайла, садани ам, 33 йисуз са чкада къуллугъна, пенсиядин вахт агакъайвалди вичин хушуналди арза кхъена к'валахдила эляч'на, карчивилел машгъул жезва лагъана фикирдач.

Хуьре 10-класс акъалт'арна, Цийиварз 1973-йисуз Махачкъаладин хуьруьн майишатдин институтдик эк'ч'на. 1978-йисуз экономист-илимлу бухгалтервилин пеше къачуналди вуз куьтягъна. Гъа йисалай та пенсиядиз экъеч'далди республикадин статистикадин управленида экономиствиле зегъмет ч'лугуна.

Цийиварз гъеле вузда клелзамаз гъуьлуьз фена. Адан уьмуьрдин юлдаш Закиев Мирзекъади агъаст'алвиар тир Мажлум ва Шекерхалум Закиеврин хва я. Ам ч'ехи хизандин, къени, гзаф мергъяматлу диде-бубадин веледрикай сад я. Мирзекъади Г.М.Кржижановскийдин т'варунихъ галай энергетикадин институтда чирвилер къачуна. Яргал йисара ада Дагъустандин Педагогикадин НИИ-да к'валахзава. Адан стхаяр тир Закиди, Жигера, вах Айзаната, к'вал-югъ, веледар хъана, чпин кеспияр намуслувилелди тамамарзава.

- Зи къари, апай хъсан инсанар тир. Чна сада-садан кефи хайиди туш. Чи вахар, стхаяр, арайра хуш рафтарвал аваз, гъурметлу яз яшамеш жезва, - луьгуьза Цийивацра.

Марифатлу и хизанди чпин

пуд веледни милли ацукъун-къарагъун, гъвечли-ч'ехи чидайбуру, намуслуьр яз тербияламишнава. Ч'ехи руш Замиради Махачкъаладин 11-нумрадин юкъван школа медалдалди, ДГУ-дин экономический факультетдин финансар ва кредит отделение вадралди акъалт'арна. Республикадин статуправленида к'валахзава. Хва Рамиза халкъдин майишатдин институтда ва Даггоспедуниверситетда чирвилер къачуна, статуправленида дидедин пеше-к'валах давамарзава. Къисмет хъайи к'вал гуьрчегардай гъвечли руш Заи-

ра, Даггоспедуниверситетдин экономический факультетдин налогрин управленидин отделение куьтягъна, банкарин хиле кеспидик к'ва.

Чи веледар диде-бубадиз вафалубур я, - давамарзава Цийивацра. - К'елдайла, гъак' к'валахзавайлани, абурулай наразивал авур дуьшуьш хъайиди туш. Чи свас Салигъатни гзаф къени, маляк хътин акъулуу бала я. Баркалла адаз тербия гайи диде-бубадиз. Чахъ гуьзел кьве хтулни ава.

Ч'ехи хизанда тербия къачур Цийиварз мегърибан кайвани, хъсан дуст, хизандиз вафалу вах, свас, истеклу диде, баде я. Ч'ехи коллективда яргал йисара, гила машгъул жезвай карчи юлдашрин арадани ада гъуьрмет, авторитет къазанмишна, ам Вирироссиядин агъалийрин 2012-йисан перепись тухунин карда тафаватлу хъунай медалдиз лайихлу хъана. Ам к'валахда къазанмишай агалкъунрай статуправленидин патай ганвай гъуьрметдин грамотайрин, гзаф къадар чухсагуьлрин чарарин сагъибни я.

Аялар школайриз рекъе тун, гъукуматдин жавабдар к'валах, к'валихъ мугъман-итим пара хъун - вири и краихъ вун гъик' агакъзавай? - хабар къуна за.

- Гъвечли ч'авалай чун зегъметдихъай кич'е тушиз, бубадин к'валихъ галай мугъманрин къуллугъда акъвазиз, сифтени-сифте чун-чахъ гелкъвез вердишарна. За чи веледризни гъахътин тербия гана. К'елзавай, к'валахзавай йисара зун ксун тавур йифер гзаф хъайиди я. Къачузвай мажиб бес жезвачир. К'валахдила хтайла, тади гъалда хизандин дердияр агудна, заказдин пек-партал цваз машиндихъ ацукъдай. Ик'л, чна аялриз, атай-

хъфейдаз четинвилер авайди чирнач.

Зи рик'елай садрани алатдач, аялриз гудай т'уьн къачуз кухнядиз феиила, са бязибуру банкайралди къаймах маса къачуз аквадай. Ибуруз икъван пулар гъинай къвезвайди ят'ла луьгуьз фикирдай за.

Цийиварз, гъукуматдин идарада столдихъ ацукъна, гзаф йисара къуллугъай касдиз, карчивилел эляч'на, яргал шегъерриз фин-хтун, базарра муштерийри истемешзавай шейэр чир хъун асант кар туш. Вуна вуч лугъуда?

- Гъелбетда, ибуру регъят крап туш. Абурухъай кич'е хъайит'ла, сарубугъда къуьлуьн фуну нез алакъдач. Зун гъеле къуллугъзавай йисара т'имил-шимил къачуник-гуник квай. Ик'л заз и кардин "дад" чизвай. Алахъна физвач'т'ани, дуланажагъ пис туш. Гила ингъе къаймах къачуз жезва.

Алай девирдикай вуч лугъуз жеда?

- Девир кар алакъдай касдиз писди туш. Амма рик'ин секинвал, шадвал ийидай хътин зурба крап авач. Бандитрин, террористрин дестейрин акъалт' тийизвай вагъшивилери, рик'ер къарсурдай мусибатри, дуьньядин майданда кыле физвай ч'лугъерекатри дидейрин, папарин, вахарин агъузардин накъвар артухарзава. А вагъшивилерин ц'ай зи хизандихъни галукъна. К'валахал феи езне, ч'ехи руш Замирадин итим, къегъал хва Камал Махачкъаладин майдандал рагъ алай юк'уз миллицайрин дестедиз бандитди гуьлле гайи вакъиадин къурбанд хъана. Жегъил дишегъли са аял галаз ялгуьздиз амукъна.

Хизанда дишегълидин везифайрикай вуна вуч лугъудай?

- Дишегълидин-дидедин везифаяр хизанда лап ч'ехибуру я. Адан руьгъдин камаллувилехъ еке метлеб ава. Дишегъли диде, кайвани, къул хуьзвай кас я. Хизанда авай гъавадила, аялриз гузвай тербиядила, ана яратмишнавай шарт'арилай гзаф крап аслу жезва. Гъар са диде-бубади гъвечли ч'авалай аялриз дуьз тербия гуз, къуни-къуншидал пехилвал тийиз вердишарайт'ла, абуру, ч'ехи хъайила, дуьз рекъер хкъада, чпин зегъметдалди фудеда. Ч'лугу, хаталу рекъера гъатдач.

Дидеяр пак ксар я. Сифтени-сифте дидейриз гъуьрметна кланда. Абурун рик'ер т'лар жедай краивай вири яргъа хъун лазим я.

Эхъ, Цийивацразни рик'ин ч'ехивални регъимлувал, къана жагълувал ам хайи хизанда ганва. Заз адан дамах гвачирвал, рахазвай касдихъ дикъетдалди яб акалун, зенг авур касдиз сабурулувилелди фагъум-фикирна жавабар гун - халис инсанвилер ерияр бегенмиш хъана.

Цийивацраз, Замирадиз, Салигъатаз, вири дишегълийриз - дидейриз Дидейрин югъ сувар тебрикзава. Гъар са хизанда чи хъсан адетар, ата-бубайрилай амай девлетлу ирс, марифат, баркаллу крап чирунив, хуьнив, абуру къвезмай несипрални агакъарунив къет'ендиз эгеч'лун важибу я.

Шад сувар

Дидейрин югъ абурун гъуьрметдай виридуьньяда къейдзавай сувар я. И юк'уз, дишегълийрин Международной йикъалай тафаватлу яз, анжах дидеяр ва к'вачел залан дишегълияр тебрикзава. Дуьньядин гзаф уьлквейра Дидейрин югъ майдин къвед лагъай гъяд юк'уз, Россияда лагъайт'ла, ноябрдин эхиримжи гъяддиз къейдзава. Россияда и сувар лап жегъилди я. Гъелбетда, дидедин зегъметдиз, къайгъударвилез дуьзгуьн къимет гун, адан тариф авун чи уьлкведин гъар са дишегъли патал важибу я.

И юк'уз дидейриз пишкешар гуда, абурун алакунрин тарифарда. Зериф, хушвилер гафар луьгунлайихлу я чи дидеяр! Дидейрин сувар вири уьлквейра, гъар санани чпин адетар, тарих ава. Амма, са кар виринра сад я - дишегълидиз-дидедиз гъуьрмет авун. Виридуьньяда гуж, зулум винел акъалт'завай алай девирда хизандиз къет'ен фикир гузла. Гъар гъи хизанда хъайит'лани, къулан иесияр, къул хуьзвайбуру дидеяр я. Анжах дидедалай алакъда вич

» Дуьньядин гзаф уьлквейра Дидейрин югъ майдин къвед лагъай гъяд юк'уз, Россияда лагъайт'ла, ноябрдин эхиримжи гъяддиз къейдзава

аялрин рекъе къурбанд ийиз. Адан къайгъударвал луьгуьз тежер къван ч'ехиди я. Дидеяри веледри фикир тавуна авур гъихътин хъайит'лани кар гъахъариз, абуруз багъишламишиз алахъда. Дидеяри балайриз сергъят авачир къван кланивал, къайгъударвал багъишзава. Дидеди гъвечли ч'авуз аялдиз гъикъван хъсанвилер къалурайт'ла, ч'ехи уьмуьрда ада инсанриз, вичин веледризни гъакъван гъуьрметар ийида.

Эхиримжи йисара бязи жегъилриз ч'ехи несилдин инсанар, абурун крап бегенмиш жезмач. Дидебубадихъ, дидедихъ галаз векъивилер гзаф хъанва.

Гъуьрметлуьр, Дидейрин юк'уз уьмуьрда куьне гзаф гъуьрмет низ авун, еке къимет низ гун лазим ят'ла садрани рик'елай алудмир. Яшамешрай дидеяр! Къуй абуруз чпин веледар, ислягъ дуьньяда яшамеш жез, бахтлу хъана акурай.

Грипп хаталу азар я Мукъаят хьухь, ИГЪТИЯТ КВАДАРМИР!

Адет яз, гъаваяр къунихь, чимел хьунихь галаз алакълу аз инсандин бедендик квай азарри кьил хкажда. Кпулри, нервийри, мекь хьайила галукъдай ва маса хаталу азарри чпикай хабар гуда.

Малум тирвал, гъеле къуьдни алуьдалди гзаф уьлквейра, гъа жергедай яз Россиядин хейлин регионра ва Дагъустандани, инсанрихь, гъа мишекъат хьуьгуьз хьиз, хумаяр галукъзава.

Гъаваяр мишекъат хьунихь галаз алакълу аз чи республикадин шеьгерра ва районрани грипидик ва вирусар себеп яз садахъай масадахъ галукъдай азаррик (ОРВИ) агъзурралди инсанар начагъ жезва. Къвалахрал, къвалера, куьчейра ва общественный маса чкайра уьгуьяр язавай, илриззавай, тумавар хъанвай инсанар къвердавай гзаф гьалтзава. Поликлиникайрин дегълизарни яшлубурувни аялрив, гъакъ гъегилрив ацанва. Духтурри гъикъван тагъки марзаватани, азар галукъзавайбуру са артух кваз къазвач. Абуру гъакъан хумаяр я лугъуз, грипидик гъакъ алуьдиз алахъзава. И азардин вилик пад къадай ва ам сагъардай серенжемрикай суьгъбет авун чи махсус корреспондентди Махачкъалада авай РЦИБдин (республиканская центральная инфекционная больница) инфекционист, Дагъустан Республикадин лайихлу духтур А.ВАГЪАБОВАДИВАЙ талабна.

■ **Айшат Османовна, инсанри грипидик са артух кваз къазвач, гъатта, лугъуьгуьгъ къачуна, ифналар алаз, къвалахрални физва...**

- Ерли виже къведай кар туш.

Грипп - им садахъай масадахъ галукъдай гзаф хаталу ва фад къидай азар я. Гриппидик, яшарилай аслу тушиз, инсанрин вири къатар начагъ жезва. Гъа са вахтунда аялрихь, яшлубурухъ ва чеб гъакъни нахуш хъанвайбурухъ (шекердин азардик, риклинни дамаррин ва маса азаррик начагъбурухъ) грипидик фад-фад галукъда. Нетихада ада жигерар, рикл, нервияр, руфун, дуркунар ва маса органар лап харапъи жедай гьалдиз гъун мумкин я.

■ **Адан къилин хаталувал квейкай ибарат я?**

- Къилин хаталувал адакай ибарат я хьби, вучиз ятлани, чи инсанри и азар са артух кваз къадач: "тумавар хъанва", "хумаяр галукънавай хъинди я" (ва икъл мад) лугъуз, къвалахрал, куьчейриз ва общественный маса чкайриз фида. Гъа икъл, и хаталу азар зарафатрай къуналди, вични квева твазва (ахътинбур лап рикливай месиз аватзавай дуьшуьшар тлимил туш), ам масадбурухъни галукъдай рекъер ачухзава. Гъа икъл, чи республикада ада гъеле цийи ийс алуькдалди кьил хкажна. Чир хьун лазим я, грипидик вирусри къайи чкайра, гъатта живера, муркларани дурум гуда. Ргайла, дезинфекция авурла, абуру фад терг жедат.

■ **Ам са сеферда галукъна ала-тун мумкин яни, тахъайтла?..**

- Агъалийрин сагъламвиллиз ва уьлкведин экономикадиз еке зиянар гузвай грипидик ва гъакъ маса хумайрин вилик пад гъеле беъем къаз жезвач. Гриппидик гъеншандакъл чкай вахтунда 15-20 процент инсанар азарлу жезва. Лугъун лазим я, абурун са пай, адет яз, аялар я. Вирусин жуьреяр (А, В, С ва

масабуру) гзаф хьун себеп яз грипидик кьил хкажнавай вахтунда инсандихъ ам са шумуд сеферда галукъда. Гриппидик къивачин кьилел алуьдзавай инсанар ам садахъай масадахъ галукъунин карда иллаки хаталу я, вучиз лагъайтла ахътинбур маса инсанрихь галаз алакълда жезва. Абуру рахадайла, илриздайла (гъакъ уьгуьгъ ягъайла) ва я абуру ишлемишзавай къаб-къажахдикай менфят къачурла, грипидик маса инсанрихъни галукъзава.

■ **Бес ам галукъзавайла гъикъл чир жедат?**

- Гриппидик галукъдайла, сифтегъан 1-3 юкъуз акъван хабар тахъун мумкин я. Гуьгуьнлай садлагъана 38-40 градусив агакъна ифин акъалтда, мекь фул акатда, кьиле ва вири беденда тлал гъатда, гатайда хъиз гьисс ийида, туьтер (каци чухъазвайди хъиз) тла жедат. Сифтедай нерар "къада", ахпа тумавар акатда. Адет яз, азарлудаз 6-7 юкъуз гзаф тади гуда. Эгер вахтунда ва дуьзгуьндаказ сагъар хъувуртла, инсан 7-10 йикълалай клубан хъжеда.

■ **Гзаф квевера гъат тавун патал вуч авун лазим я?**

- Сифтени-сифте мукъаят хьун, "хумадик" лишанар малум хъанмазди духтурдиз эвер гун чарасуз я. Жув поликлиникадиз фена виже къведач (хума чукълур тавун патал). Жува-жува сагъар хъувун ерлини меслят къалурзавач. Духтур къведалди, азарлуди кьилдин къвалекъаткурун лазим я. Дарманар анжах гъада лагъай къайдада ишлемишун чарасуз я.

■ **Рикъл хуьх:** вахтунда духтурди лагъай къайдада сагъар хъувунив гъечкай касдилай азар, са артух тади тагана, регъятдиз алатда: сагъар хъувунив гъечкай касди тади гуда ва ам къиникъни мумкин я.

Азарлу хъанвайдаз чими хъвадай шейэр (лимон, вирт... квай чай, емишрин ва салан майвайрин ширеяр) жезмай къван гзаф гун меслят къалурзава. Азарлудахъ гелкъезвай касди вичин сив ва нер къуд къат авунвай жунадалди къевун ва маскадиз мукъвал-мукъвал уьгуьгъ ягъун чарасуз я. Начагъди къатканвай къвалин гъава мукъвал-мукъвал дегишарна (рак-даклар ахъаюналди), йикъа са сефердилай тлимил тушиз анаг къежей пекиналди (дезинфекция ийидай шейэр - хлоромин, хлордин киреж ишлемишуналди) къакъажна къанда. И вахтунда къазан запун ишлемишайтлани жедат. Духтурдин меслятрал квеверай амал авуни ва гъакъл винидихъ къалурнавай серенжемри азарлуди сагъар хъувун таъминарда.

Агъалийрин арада хумаяр чукълун тавун патал грипидиз акси рапар ягъунихъ (прививкаяр авунихъ) къетлен метлеб ава. Витаминри (АВС) куьмек гуда.

Гзаф уьлквейрин, гъа жергедай яз Россиядин алмирини кьиле тухвай серенжемрин нетихада грипидиз акси вакцина арадал гъиз хъанва. Адет яз, адакай и хума къидалди менфят къачун лазим я. Гриппидик галукъдайла гъуьгуьнлизни вакцина ишлемишун хийирлу я. Ида азар регъятдиз, артух тади тагана алатуниз куьмекада.

■ **Мекъивилин азаррин вилик пад къун патал мад гъихътин серенжемар къабулун лазим я?**

- За мад сеферда тикрарзава грипидик ва гъакъл мекъивал себеп яз галукъзавай маса азарри тади тагун патал агъадихъ галай серенжемар къабулун чарасуз я:

- *къвалекъат мукъвал-мукъвал гъава дегишарна;*

- *мекъи жедайвал ийимир;*

- *къвал лап хъсандиз михъи жедайвал къакъажа;*

- *вахт ва мумкинвал аваз хъайитла, общественный транспортда акъадалди къвачи-къвачи фин хъсан я;*

- *киноаттрис, концертрис ва инсанар гзаф къватл жезвай мярекатрис жезмай къван фимир;*

- *муьмамандиз къериз-цларуз алад ва жуван къвализни са артух эвермир;*

- *къфетлу шейэр, иллаки жезмай къван яр-емиш неъ. Чичекни серг, кичле тахъана, ишлемиша;*

- *бирдан куь къвалай са кас азарлу хъайитла, мумкинвилериз килигна, жезмай къван ам кьилдин къвале (чкада) къаткура;*

- *азар галукънавайбурувай (илриззавайбурувай, балгъан гадарзавайбурувай) саки 3 метрдин яргъа хуьхь.*

■ **Айшат Османовна, грипидик мекъивилелай галукъзава лугъудай гафар дуьзбуру яни?**

- Ваъ, грипидик анжах вирусар себеп яз чкъизва.

■ **Бязибуру, грипидик азарлу хъайила, ички ишлемишда, гуя эрекъди куьмек гуда лугъуьза.**

- Таб я! Ичкиди дамарар ачухарзава, ифинар алатайди, регъят жезвайди хъиз гьиссзава. Гъакъикъатда, гуьгуьнлай беден рекъизва. Гъа икъл къиникъл гъун мумкин я.

■ **Метлебулу суьгъбетдай чухъ сагълуп!**

Цийи отделение ачухна

Дагъви ШЕРИФ

Дагъустан Республикадин клинический больницада и мукъвара, ремонтар авуна, чагъа аялрин отделение ачухна. Ана са вацралай са йисалди яшда авай аялар патал 50 койка-чка ава. Иниз вири республикадай заландиз азарлу чагъа аялар ракъурзава. Больницадин векилри лугъузвайвал, ремонтрин къвалахар яргъл члу-гурбур, къве йисан вахтунда авурбур я ва 18 млн. манат герек атана.

Отделение ачухдайла, аниз Дагъустан Республикадин здравоохраненидин министр Танка Ибрагъимовни адан заместитель Валентина Кострова мугъман хъана. Больницадин къилин духтур Сиражудин Махачева абуруз отделенида авай шартлар къалурна. Министр, гъар са кабинетдизни физ, килигна. Анал къейдайвал, азарлу аялар ва абурун дидеяр патал вири къулайвилер ганва, диде-бубайри гадарнавай аялар патал кьилдин боксни туькълурнава. Абурул пешекарри датлана гуьзчивал тухуьза.

СМИ-рин векилрихъ галаз суьгъбетда РД-дин здравоохраненидин министр Танка Ибрагъимовна неинки са и отделенида ихътин ремонтар авун ва агъалияр патал къулайвилер арадал гъун, гъакъл амай чкайрани хъсан шартлар хьун гуьзетзавайди лагъана.

Министрди 2000 йис хъанвай Дербентдин здравоохраненидин идараяр авай гьалдикъани суьгъбетна.

- Къведай йисуз республикади Дербентдин 2000 йисан юбилей къейдда. Муниципальный къаюмвилекай министрстводин ихтиярдиз сагъардай эхиримжи идараяр 29-октябрдиз вахкана. Дербентдин гзаф ЛПУ-яр лап пис гьалда ава. Гъаниз килигна, юбилейдин мярекатар жедалди чна абуру гуьнгуьнлиз хкана къанда, - къейдна ада.

Т. Ибрагъимован гафарай, республикада сагъардай 1470 идара ава.

- Гьелбетда, абуру вири патал садлагъана пулдин такъатар бес жедат. Бюджетдин тлимилвиллизни килиг тавуна, республикадин регъбер куьмек гуз алахънава. Гила мад Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранида "2015-йис патал бюджетдин гъакъиндай" закондин къвед лагъай къелунар жедат ва республикадин бюджетда здравоохраненидин идараяр капиталнидакъл ремонт авун ва тадаракар маса къачун патал бес къадар такъатар жедайвал ийиз алахъда, - лагъана министрди.

Къилин духтурди къейдайвал, Дагъустан Республикадин клинический больница областрин, крайрин ва республикайрин больницайрин арада уьлкведа виридалайни екеди я. Ина стационарный 22, параклинический 11 отделение ава. ДРКБ-да авайди аялар патал 940 койка-чка ятлани, бязи вахтара агъзурдалай гзаф азарлуяр жезва. Алава яз 500-600 къван абурун дидеярни. Гъа са вахтунда больницада чехибурун отделенини ава.

Зенгинин гелеваз ахтармишна

И мукъвара Дагъустан Республикадин Къилин "ифей линиядин" нумрадай сада Махачкъаладин 88-нумрадин ясли-бахчада михъивилин къайдайрал амал тийизвайдан гъакъиндай арза авуна.

Месэладай кьил акъудун патал РД-да авай Роспотребнадзордин управленидин векилри гъиле-гъилди ана ахтармишунар тешкилна. И ахтармишунрин сергъятра аваз санитариядин къайдайриз ва са аялдал гьалтзавай чилин къадардиз ва ясли-бахчайра амалун герек са жерге маса терефриз талукъ къайдасузвилер винел акъудна.

А къайдасузвилерал асаслу яз РФ-дин КоАП-дин 6,3 статьядай протоколар ва дараматдин бязи къвалер (медпункт ва прачечный) вахтуналди ишлемишиз къадагъа авуниз талукъ протокол туькълурна. Анин заведующийдал нукъсанар арадай акъудун ва, административный къанунсузвилер арадал гъизвай себепар тайинарна, къайдада хтун тапшурмишна. Гъа ихътин Махачкъала шеьгердин образованидин управленидин начальни-кидизни ракъурнава.

Месэладай материалар Махачкъала шеьгердин Кировский райондин суддивни агакъарнава.

Мубаракрай! Мадни еке дерезайрихъ агакьрай

Ш.ШИХМУРАДОВ

Эхиримжи цӀуд йисарин алаш-булашдин муракаб шартлара чи жегилрикай хъсандиз кӀелзавайбур, илимдин рекьерайни виликди физвайбур ава лагъай хабарар агакьайла, жувазни шад жеда. ГьикӀ хъи, образование, илим асул гьисабдай общество, вири инсаният виликди тухузвай хилер я.

ИкӀ, чи мад са вилегъ руша - **ШАХБАНОВА (СУБХАНОВА) Анжела Рафиковна** - илимдин жергеяр къалинарнава. Алай йисан июндиз ада къилин пешекарвилдин образованидин идара тир "Дагъустандин государствендин педагогический университет" ФГБОУ-дин диссертацийрин советдин заседанидал "Картина мира соматизма oculus "глаз" в языках различных типологий" (лезги, урус ва френг чӀаларин бинедаллаз) темадай диссертация агалкъунралди хвена.

Диссертацийрин советдин председатель, филологиядин илимдин доктор, профессор И.А.Дибирова, адан заместитель профессор Т.Б.Баранниковади, илимдин руководитель, ДГГУ-дин доцент М.М.Нурмегьамедова, официальный оппонентар тир профессор Р.Ш.Халидовади, ДГУ-дин доцент И.Ш.Абдуллаева А.Шахбановадин диссертациядиз виниз тир къимет гана.

Глобализациядин алай девирда, малум тирвал, жуьреба-жуьре этносрин арада милли ва культурадин бязи къетӀенвилер квахъзава. Илимдин рекъай диссертациядин цийивал адакай ибарат я хъи, лезги, урус ва френг чӀалара "вил" гаф кваз арадал къевезвай (месела, вил вегьин, вил хӀлун, вил акьун, вил хуькуьрун, вилер атӀумун, вилералди тӀуьн, вил акьалун, вилеривди ягъун, вилерин нур, виле аваз аквадай ва мсб) ибарайрин мукьвавилерни тафаватлувилер гекъигунар авунин рекьелди сифте яз ачухарнава.

Анжела 1975-йисан 16-октябрдиз Ахцегьа дидедиз хъана. Юкъван школа акьалтӀарна, ам 1992-йисуз Даггоспедуниверситетдиз гьахъна. Сифтегъан классрин факультет хъсан къиметралди акьалтӀарай руш кваллахиз гьа вузда туна. 2010-йисуз аспирантурада Дагъустандин чӀаларин кафедрадай соискатель яз тестиьарна.

Анжела Рафиковна чи газетдин дуст, да-ях, Махачкъаладин 13-нумрадин гимназияда тарихдинни ОБЖ-дин тарсар гузвай жегъил-жаванрин насиьатчи Низам Вердиевичан хчин свас я. Арсен Низамовича зегъметдин рекъай федеральный госинспекцияда отделдин начальнивиле кваллахзава. Гьурметлу хизанда хвани руш тербияламишзава.

И йикъара Москвадай шад хабарни хтанва: диссертация ВАК-ди тестиьарнава. Мубаракрай! Жегъилрихъ мадни еке агалкъунар хъун чи мурад я.

Анжела Шахбановадин кандидатвилдин диссертациядикай алимривай, муаллимривай, филологиядин факультетрин студентривай, чӀалаз итиж ийизвай вирибурувай мен-фят къачуз жеда.

Метлеблугуьруьш

Хазран КЪАСУМОВ

"Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин администрациядин заседанийрин залда "Федеральная кадастровая палата Росреестра" ФГБУ-дин Дагъустан Республикада авай филиалдин руководителдин везифаяр тамамарзавайди тир **Абумислим МУРСАЛОВ** райондин активдихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Идаз талукьарнавай мярекат муниципальный райондин Къил Нариман **АБДУЛМУТАЛИБОВА** ачухна ва къилени тухвана.

А.Мурсалова ФГБУ-дин филиалди тухузвай кваллахдикай, чилин участокар ва

эменни регистрация авунин жигъетдай вилик акъвазнавай везифайрикай, федеральный законрин истемешунрикай гегъеншдиз суьгъбетна, мярекатдин иштиракчийрин гзаф къадар суалриз тамам жавабар гана, къиметлу меслятар къалурна.

Санлай районда ва хуьрерин поселенийра чилин участокар ва эменни регистрация авунин рекъай тухузвай кваллахдикай, гьалтзавай четинвилерикай райондин администрациядин Къил **Штибег МЕГЪАМЕДХАНОВА**, администрациядин къилин заместитель **Саид ТЕМИРХАНОВА**, экономикадин отделдин начальник **Саният ВАГЪАБОВАДИ**, "сельсовет Новомакинский" хуьруьн поселенидин къил **Асамудин КЪАЗИМЕГЪАМЕДОВА**, ФГБУ-дин Дагъустан Республикада авай филиалдин Сулейман-Стальский райондин отделдин начальник **Герман ДЕМИРОВА**, "сельсовет Цмурский" хуьруьн поселенидин къил **Раида АЛИБЕГОВАДИ** малуматар гана.

Эхирдай райондин активдихъ галаз гуьруьшмиш хъунай, Кадастровый палатадин кваллахдикай метлеблугуьруьш авунай, чилер ва эменни регистрация авунин жигъетдай агъалияр гъавурда тунай Абумислим Мурсаловаз чухсагъул лагъана.

Нубатдин заседание

Наркотикриз акси яз

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

21-НОВАБРДИЗ Дербент шегъердин администрацияда наркотикриз акси комиссиядин заседание хъана, хабар гузва шегъердин администрациядин пресс-кьуллугъди. Адан кваллахда шегъердин администрациядин къилин заместитель, наркотикриз акси комиссиядин председателдин заместитель **Дмитрий ДУНАЕВА**, и комиссиядин членри ва теклифнавайбуру иштиракна.

Заседанидал агъадихъ галай месэлаяр веревирдна: наркоманиядин вилик пад къун патал шегъердин образованидин идарайрини гъа и рекъай кваллах тухузвай общественный тешкилатри сих алакьада аваз кваллах тешкилун; "Спорт наркотикриз акси я" лишандик кваз спортдин рекъай мярекатар тухун; наркоманар сагъламардай идарайрин кваллах хъсанарун.

Анал Д.Дунаев, Россиядин ФСКН-дин Дагъустанда авай Управленидин Дербент шегъердин МРО-дин начальник **Д.МЕГЪАМЕДОВ**, шегъердин образованидин управленидин начальник **Н.КАЗИМОВ**, ДМНД-дин къилин духтур **А.ИСРАФИЛОВ**, здравоохраненидин месэлайрай шегъердин къилин советник **В.ХАСАНОВА**, физкультурадин, спортдин ва жегъилрин краай управленидин начальник **Н.РЗАЕВ** ва масабур рахана.

Вирида Дербент шегъерда наркоманиядин вилик пад къунин рекъай чӀехи кваллах тухузвайди къейдна, и кваллах мадни йигинарунин ва и кардал ветеранрин, жегъилрин общественный тешкилатрин векилар желб авунин, спортмайданрин къадар артухарунин, къилин ва юкъван махсус образованидин вири идарайра информациядин стендар туйкӀуьрунин, тербиядин рекъай мярекатар къиле тухунин теклифар гана.

Къез чидани?

Байкал вир

Ирина МУРАДХАНОВА

Халкъди лугъуда: "Низ Байкал акуначтӀа, ам Сибирда хъанач".

Байкал вир гьикӀ арадал атана? Ам квелди тафаватлу я?

Пешекарри гьисабзавайвал, Байкал вир 25 миллион йис идалай вилик, неогендин девирда арадал атана. Вирин ярговвал 636 километр, виридалайни гьяркьуь чка - 79,5 километр, деринвал лагъайтӀа 1637 метр я. Вириз юкъван гьисабдалди 23 агъзур кубический километр яд авахъзава. Дуйньядин хъвадай ятарин вадай са пай и вире ава. Байкалди 336 вацӀ авахъзава, амма гъанай анжах са вацӀу вичин къил къачузза, ам Ангара я. И вацӀу гъар са секундда виряй 2000 кубометр яд тухузза.

Байкалдин девлетар ихътинбур я:
1. Яд. Ам лап михьиди я. И яд дистилироватнавай яд хътинди я, адак квай къелерин къадар лап тӀимил я.

2. Це авай планктон гзаф чӀехиди я. И карди балугърин къадар хейлин гзафарза-

ва, вучиз лагъайтӀа планктон балугъриз хъсан ем я. И вире омуль, хариус, сиг, осетр, голомянка ва маса жинсерин балугъар ава. Голомянка балугъди вичин кӀезрияр чан алаз хазва. Гъа и балугъар маса гъайванриз ем жезва. Месела, нерпдин ем гъа и кӀезрияр я.

Гъайванри ва водорослийри яд михъзава. Вириз вацӀари гъизвай шейэр планктондиз хъсан ем я. Планктонди циз кислород ахъайзава. Балугъри кислороддалди нефес къачузза.

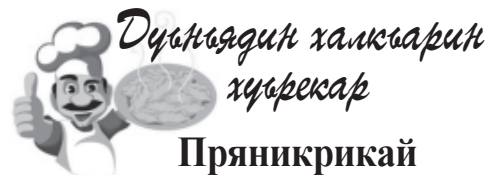
3. Тамарин ресурсар. Прибайкальедин чӀехи тамара жуьреба-жуьре емишрин, дарманрин набататар ава. Тамари геждалди жив хуьзва, ам цӀрайла, вацӀариз яд къевезва.

4. Байкалдин патарив гъайванрин алемни девлетлуди я. Къачун чна вири дуйньядиз машгъур баргузиндин хундуз. И гъайван хуьн патал 1916-йисуз Россияда сад лагъай заповедник арадал гъана. Байкалдин кьерехрив гъукуматдин 21 заповедник кардик ква. Ибурулай гъейри, Байкалдин кьерехрив гъай тамара хазар, сикӀер колонкаяр, горностаяр, изюбраяр, миргер, тамун вакар яшамеш жезва.

5. Минеральный ресурсрикай рахайтӀа, амни жуьреба-жуьреди я. Вольфрамдин, молибдендин никелдин ва маса металприн запасарни ава.

6. Гьелбетда, ихътин девлетар, гуьзел тӀебиат авай чкадиз тамашун патал инсанарни къевезва. Гъавилай инра курортдин базарни ава.

Байкал хуьн ва адан девлетар къадирлувилелди ишлемишун - им пак буржийрикай сад я.

Пряникрикай торт

Чурун тавуна гъазурзавай лап регъят торт.

Лазим продуктар:
- 500 гр шоколаддин пряника,
- 500 мл. къаймах (15%-20%),
- консервийрин са банкада авай ананасар,
- 150 гр шекердин песок,
- клерецар,
- ракунай янавай шоколаддин гъевелер.

Гъазурун:
Пряникар кве патал пайда. Къаймах шекердин песокидик какадарна, хуькуьрда. Пряникрин патар, къаймахда экъуьриз, сад-садан винел эцигда. Арайра ананасдин клусар эцигда. Абурукай сад-садан винел алаз клунтӀа къада. Яни са жерге ананасар, къвед лагъай жерге пряникар.

Амукънавай къаймах абурун винелай хъада. Нянихъай гъазурна, экв жедалди холодильникда эцигда. Экуьнахъ винелай шоколаддин гъевелерни кӀвахда.

Апельсинрикай хуьуьтуьл печенияр

Лазим продуктар:
- 2 стакан гъуьр,
- са кака,
- 50 гр дуйдгъевел,
- хуьрекдин пуд тӀуруна авай къаймах,
- 80 гр шекердин песок,
- са тӀимил къел,
- чайдин тӀурунин къатӀа авай сода.

Къене тун патал:
- са апельсин,
- 160 гр шекердин песок,
- хуьрекдин са тӀуруна авай крахмал.

Гъазурун:
Дуйдгъевелни шекер сад-садак какадарда, аниз къаймах, кака, сода, къел ва гъуьр вегъена, тини ишинда. Холодильникда эцигда.

Къене тун патал апельсинар зулариз чара ийида, цилер акъудда. Абурун хамни алаз крахмал ва шекердин песок вегъена, блендерда хуькуьрда.

Холодильникдай тини акъудна, чкал яда ва винелай гъазурнавай апельсинрин къаришма эцигна, рулет хъиз алчударда. Клусариз атӀуда ва 220 градусдин ифирнавай духовакада 15-20 декьикада къван чрада.

Гъазурайди - **Ж.ГЪАСАНОВА**.

“Чулав лекьер”: йисан нетижаяр ва планар

МОТОСПОРТ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай хемис юкьуз Махачкъалада, «Дагъустан» РИА-дин конференц-залда, республикадин “Чулав лекьер” твар алай мотоциклистрин сад лагъай МС клубдин вице - президент Нариман Кубиев ва клубдин член Гъажимурад Агмедов журналистрихъ галаз гуьрушмиш хъана. Анал байкерри алатай сезондин нетижаяр къуна, жележдин планрикай суьгьбетна, журналистрин са жерге суалриз жавабар гана. Гуьруш “Дагъустан” РИА-дин къуллугъчи Шамил Къурбанова ачухна ва кьиле тухвана.

Шкил ягъайди - Гъ. ИСАЕВА

Малум хъайивал, мотоциклистрин “Чулав лекьер” твар алай клуб 2008-йисан февралдиз арадал атана. 25-февраль Дагъустандин байкерри чпин клубдин хайи югъ яз кьейдзава. Махачкъалада кьилин отделение, Къизилюрт, Дербент, Къизляр шегьерра филиалар кардик ква.

- Чи клубдин кьилин макъсад Дагъустанда мотоспорт машгурун ва ам вилик тухун, сагълам уьмуьр пропаганда авун я. Идалайни гьейри, чи клубдин вилик мад са везифа ква: Дагъларин уьлкведин виридалайни гуьрчег чкаяр вири дуньядиз раиж авун. Гъавилай чна республикадин гъам тарихдин рекъяй

метлеб авай, гъамни тьебиатдин гуьрчег пипериз гзаф сиягъатарзава, - суьгьбет башламишна Нариман КУБИЕВА.

Мадни чир хъайивал, нубатдин, 2014-йисан сезон клубди июндин вацра ачухна. А члавуз чи республикадин байкерар Россиядин мотоциклистрин “Иифен жанавура” твар алай машгуьр клубдин теклифдалди Новороссийск шегьердиз рекъе гъатна. Анай элкъвена хкведайла, Нальчикда, “Дагъвияр” твар алаз чкадин цийи мотоклуб, адалай къулхъ са къадар вахт алатайла, Чечняда “Гюрза” твар алаз цийи клуб ачухзавай мярекатрани иштиракна. “Чулав лекьер” клубди уьлкведин саки вири клубрихъ галаз хуш рафтарвиллин алакъар хуьзва.

пайдахар гваз мотоциклир ал аз рекъера кьекъвеная.

Мугъманриз гайи суалрин жавабрай малум хъайивал, МС клуб (Motorcycle club) - им байкеррин клубдиз гузвай виридалайни еке дережадин твар я. Ихътин клубдиз дигъеглийриз гъахъдай ихтияр авач.

МС клуб арадал атуникай, аниз гъахъунин къайдайрикайни Нариман Кубиева суьгьбет давамарна.

- ИкI, чи клубдиз гъахъзавай гъар сада клубдин кьиле авай касдин тварцихъ арза кхъизва. А касдиз 3 варз ахтармишунин вахт (испытательный срок) гузва. И вахтунда ада вичиз мотоспорт герек яни, тушни, мад сеферда фагъум-фикирзава. Рази яз хъайитIа, а касдиз мад 12 варз вахт хгузва. И члавуз ам чухъ галаз рекъиз-хулез экъечIзава. А кас ахтармишзава: гъихътин инсан я, четин гъалара ада вич гъикI тухузва ва икI мад. Рекъе чухъ къулай шартIар авачир: палаткайра ксузвай, гишила амуькяй, мекъи хъайи вахтарни жезва. Ихътин имтигъанрай экъечIиз тахъайбуруз чи клубда чка авач. Гъелбетда, дурум гуз тежезвайбури гьалтзава.

Къведай йисан планрикай рахадайла кьейд авурвал, гъар йисуз “Каспий” твар алаз кьиле тухузвай жегъилрин форумда иштиракун патал “Чулав лекьер” клубдизни теклифнава.

- Ана чна чи клубдин майдан тешкилда: мотоциклияр эцигда, стенд гъазурда. Форум кьиле физвай вири вахтунда чунни ана жеда, - алава хъуьуна Гъ. Агмедова.

Мергъяматлувилиз байкерри артух фикир гузвайди ашкара хъана. ИкI, абуруз чпи авур кумекдикай са артух лугъуз кIан туширтIани, “куьлуь-шуьлуьяр” чаз - журналистрин - чир тахъана амуькнач. ИкI, июлдин вацра абуру Украинадай мажбуридаказ Дагъустандиз катнавай инсанрал кьил чIугуна, чпелая алакъдай жуьредин кумекар гана. Ленинкент посёлкда авай биши лал аялрин школа-интернатдизни фена, анани аялрин рикIера яргъалди амуькдай итижлу гуьруш тешкилна ва икI мад.

Амир ва адан “команда”

А.Бабаев вичин тербиячйрихъ галаз

АЗАДКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН
Хазран КЪАСУМОВ

Къурагърин юкьван школада кIелзавай йисара Амир БАБАЕВ азадказ къуршахар къунал маш-

гуьл жезвай. Ада районада ва адалай кьеце тухвай хейлин турнирра кIвенкIевчи чкаяр къуна. 2005-йисуз школа акъалтIарай А.Бабаева вичин спортдин рехъ Краснодар шегьерда давамар хъуьуна. Пуд сеферда адакай Краснодарский крайдин чемпион хъана. Ада Къазахстанда

ва Белоруссияда тухвай международный турнирра 1 ва 2-чкаяр къуна, Вирироссиядин хейлин турнирра гъалибвилер къачуна.

Дагъустан Республикадин чемпион, РФ-дин спортдин мастер тир Амир Бабаева 2012-йисалай инихъ Къурагърин ДЮСШ-да муаллим - тренер яз кIвалахзава, вичин тежриба жегъилриз гузва, хъсан спортсменар тербияламышзава.

- Алай вахтунда зи гъилик 30 жаванди къуршахар къунай вердишвилер къачузва ва чпин устадвал хкажзава, - лугъузва А.Бабаева. - Абурун арада хъсан жележ авай жаван спортсменар ава.

Хъсан нетижаяр жезвай спортсменрикай яз Амир Бабаева чаз республиканский турниррин призерар тир Зейнал Бабаеван, Гъажи Къурбанован, са шумудра зональный акъажунра гъалиб хъайи Эмирбег Бабаеван, Мегъамед Мегъамедован тIварар къуна.

“Европадин къизил”

ЗАЛАН АТЛЕТИКА

Дагъви ШЕРИФ

Алай вахтунда Кипрдин Лимассоле шегьерда 20 ва 23 йис жедалди яшда авай жаванрин арада залан атлетикадай Европададин кIвенкIевчил патал акъажунар кьиле физва.

Акъажунрин сад лагъай юкьуз чи уьлкведин командадин киседиз 48 кг-дал кьведалди заланвал авайбурун арада Яна МОХИНАДИ (73кг+94кг=167кг), 53-кг-дал кьведалди заланвал авайбурун арада Ирина БАЙМУЛКИНАДИ (83кг+98кг=181кг), 62 кг-дал кьведалди заланвал авайбурун арада Асали АБДУЛГЪАШУМОВА (126кг+155кг=281 кг) кьизилдин медалар гъана.

Чи ватангъгли, муьжуьд сеферда Россиядин чемпион Асали Абдулгъашумова Европададин акъажунра кьве сеферда гимишдин медалар къазанмишна. Вичин ери-бине Ахъегъай тир жегъилди гъеле гъевчи чIавалай залан атлетикадай тренер Халил Мирзоеван гъилик спортдин жуьредай сирер чирнай. Асалидихъ авай жележ, адан алакъунар ва къастунал кIевивал акур Халил муаллимди ам уьлкведин саки вири акъажунриз гъазури хъана. Нубатдин акъажунра чаз Асали Абдулгъашумов дуньядин чемпион хъана кIанзава. Къуй адахъ ва адан тренердихъ чандин сагъвал, мадни еке агалкъунар хъурай!

Зурубеган турнир

ВОЛЕЙБОЛ

Райсудин НАБИЕВ

И муьквара Сулейман-Стальский райондин Курхуьруьн спортзалда еке турнир кьиле фена. Ам хуьруьн администрацияди (адан кьилевайди спортдин мастер ГЪАЖИАЛИЕВ Радик Ризванович я) са шумуд кас спонсордин такъатрин кумекралди тешкилнавайди тир. Виликдай тIвар-ван авай волейболист, райондин “Урожай” обществодин кьиле хъайи Абдуллаев Зурубег Файтулаевич (ам авариядикди 36 йис тирла телеф хъанай) рикIел хкуниз талукъарнавай турнирда райондин хуьрерай, Хивдай, Дербентдай 10 команда атана. Анал Р.ГЪАЖИАЛИЕВ, райондин спортдин комитетдин председатель Н.ЭФЕНДИЕВ, муаллим Н.ГЪАЖИЕВ рахана, Зурубег АБДУЛЛАЕВАН куьруь биографиядикай, спортдин рекъикай, турнирдин метлебдикай лагъана.

Ингъе волейболдин командаяр кьве патал пайна: са пай Къасумхуьрел, муькуьдини чкадал акъажунрив эгечIна.

Иифен лап геждалди давам хъайи акъажунри нетижаярни хъсанбурун арадал гъана. Къайда-низам дуьз тухвай кьилин судья Агъамирзоев Агъамирзедин, Къурагъай атанвай Мамедов Гъамидулагъан, Насрулаев Айнулагъан лайихлу пай акатна. Абуру наразивилериз, къал-къиждиз рехъ ганач, спортда сифте герек тир дуьзвал, гъахъвал вине къуна.

Турнирдин финалда къугъвай “Куркент-1” ва “Юхаристал” командайрин арада къугъунар акъалтIай къизгъинбуру хъана. “Куркент-1” (шкIлда) 2:0 гъисабдалди гъалиб хъана. 2-чка Вилин Сталрин, 3-чка Къасумхуьруьн жаванрин спортшколадин ва 4-чкани Къулан Сталрин командайри къуна.

Турнирда 1-чка къур “Куркент-1” команда

Къулар члугуна

Россиядинни Абхазиядин президентри стратегиядин амадагвилни гьакьиндай догвордал къулар члугуна, хабар гана ТАСС-ди. Икьарда къецепатай чапхунчивал авун хьайи дуьшуьшда сада-садаз куьмек гун мажбур тирдан гьакьиндай лугъуза, къушунрин сад тир десте тешкилуни къалулна. Ам договор къуватда гьатай йикъалай са йис алатдалди тешкилда.

“Хабарар” РИА-ди къейдзавайвал, догвор Абхазияда яшайишдин дережа хкажунихъ элкьурнава. РФ-дин Президент Владимир Путин къейд авурвал, республикадин инвестициядин проект патал гьар йисуз 4 миллиард манатдилай гзаф чара авун планлашзава.

Россиядихъ галаз догвордин проект виликдай Абхазиядин парламент килигун патал ракъурна. Спикер Валерий Бганба и догвордин проекдал са акъван рази хьанач. Кьилди къачуртла, ада къейд авуна хь, “гзаф чакъра ихтилат аслу туширвал квахьуникай физва”. Гуьгьунлай проекдал кваллах хьувуна. Агентстводиз авай малуматдал асаслу яз, ам депутатри хьсанди яз гьисабзава.

Хабар гайивал, 24-ноябрдиз Сухумида догвордин гьам терефдарин, гьамни аксибурун митингар кьиле фена. Эхиримжибуру ада Абхазиядин аслу туширвал тимилярзавайди яз гьисабна.

Икьарди Гуржистандин властрин патайни аксвилер арадал гьана, гьикл лагьайтла абуру Абхазия, гьа виликрай хьиз, вичин территория яз гьисабзава. Документдал къул члугвадалди вилик Гуржистандин МИД-ди тагькимарайвал, и кардиз “Абхазиядин чилер къуниз хьиз кьимет гуда”.

Рахунри нетижа ганач

Ирандини международный ругуд арачиди (США, Китай, Великобритания, Россия, Франция, Германия) гзаф йисарин процессда кар кьетл ийидайди хьун мумкин тир ядерный икьардиз талукъ яз тухузвай рахунрин раунд са нетижани арадал татана куьтягъ хьана. Идан гьакьиндай 23-ноябрдиз ТАСС-диз рахуна иштираккай чешмеди хабар гана.

“Са икьардал къевез алакьнач - и кардив эгечзавай тегьердиз талукъ тафаватлувилер гьелелиг арадай акьудиз тежедай бур я”, - лагьана ада. Адан гафаралди, тереффри рахунар давамарунин месэла веревирдзава - “и кваллахни варцаралди давам хьун мумкин я”.

Чешмеди къейдна хь, рахунар кьиле тухунин кваллахдик Израилди ва Саудовский Аравияди “са бязи дегшвилер” кухтуна. “И уьлквейрихъ галаз авур жуьреба-жуьре меслятри рахунрик чпин дегшвилер кухтуна. Рахунар кьиле тухун патал абуру, яни дегшвилер, пис я, амма вири - пис-хьсан гекьигуна чир жеда”, - къейдна ада.

Вичин нубатдай яз Ирандин делегацияда авай “Интерфаксдин” чешмеди малумарайвал, гилан рахунар члур хьанвайдан гьакьиндай лугьун гьелелиг фад я.

“Эхъ, чахъ фикирин жигьетдай еке чаравилер амуькьзава, амма гьеле вахт амазма”, - лагьана ада. “Иштиракчяр икьар чпин метлебдив агакьарун патал гьар са декьикъа-

да чалишмиш жезва ва рахунар давамарунин гьакьиндай тайин кьарар авач”, - алава хьувуна ада.

Международный ругуд арачидинни ва Ирандин рахунар кьиле физвай вахтунда жуьреба-жуьре фикирар авайдан гьакьиндай виликрай Франциядин ва Германиядин дипломатийрин кьилери малумарнай.

Арачивал ийизвай ругуд уьлкведин векилрини Иранди и уьлкведин ядерный программа анжах ислягьвилдинди хьунин заминвилер гунин система туькьурунин ва идан звездай уьлкведиз талукъ международный къадагъяр яваш-явашдиз алудунин патаяхъай рахунар кьиле тухузва.

Ирандин ядерный месэладай рахунрин эхиримжи раунд 18-ноябрдиз Венада башламишна. Ирандин ва “ругудан” виликан гуьруш Иранда 11-ноябрдиз кьиле фенай ва ам са нетижани тагана куьтягъ хьана.

Иран 2012-йисалай ЕС-дин ва США-дин къадагъяр эцигунал расалмиш хьана, и карди къецепатан уьлквейриз нафт маса гунин мумкинвал лап гзаф сергьятламишна. Къадагъа эцигнавайвилей государствода пул лап виниз тир къадарда къуватдай аватнава. Къадагъяр кардик кутун патал себебни Тегеранди ядерный программадал кваллах авун давамарун хьана. Ирандал ада вичин ядерный яракъ туькьурунай европейвийрин ва американийрин шак физва. Иранвийри ихтин тахсир кутун дуьз туш лугъуза ва чпин ядерный программа анжах ислягьвилдинди я лугъуз малумарзава.

Кьисас вахчуна

Афгъанистандин дишегьлиди вичин хва яна кьинай “Талибан” гьерекатдин агъа клан 25 боевик гуьллеламишна. Идан гьакьиндай 24-ноябрдиз Khaama Press-ди хабар гана. Итимди полициядин дестеда къуллугъзавай ва ам

уьлкведин рагьакьидай пата авай Фарах вилятта КПП-рикай садан патав вичин дидедин вилик боевикри яна кьена. Идалай гуьгьуниз дишегьлиди вичин рушахъ ва хчин папахъ галаз КПП-дал аламай яракьар кьватла ва талибриз гуьлле гуз башламишна. И кар ирид сятда давам хьана. Нетижата абуру 25 боевик яна кьена, мад вад касдал хирерни авуна.

Афгъанистандин кьенепатан крарин министрстводин векил Седик Седиккиди къейд авурвал, дишегьлийри талибриз акси яз тешкилай яракьлу дяве “Талибан” гьерекатдиз акси “революциядин ва общественностдин восстанидин лишан” хьана.

Гьерекатдин векилри гьелелиг чурьукдин гьакьиндай са жуьрединни баянар гузвач.

Миллиард доллар истемишзава

Франциядин Полинезиядин ассамблеяди Франциядин гьукуматдивай ядерный ахтармишунар кьиле тухудай вахтунда хьайи зиянар арадал хьун истемишун кьетна. The Independent кьизвайвал, Полинезиядин Консервативный партиядин комитетди партиядиз 930 миллион доллардин зиян хьанвайди лагьана.

Комитетдин делилралди, Францияди 1960-1996-йисара региондин экологиядиз пис тахсир авур 210 ядерный ахтармишун кьиле тухвана. Сифтебурукай яз Фангатауфа островдал 1968-йисуз термоядерный яракъ ахтармишун.

Алатай йисуз Франциядин оборонадин министрстводи островрал радиациядин дережа рехъ гуз жедайдалай гзаф тирдан гьакьиндай лугъузвай документрин са паунал алай сир алудна. Гьа икл Таити островдал радиациядин дережа рехъ гуз жедайдалай вад виш сеферда гзаф я.

Тьибатдиз ганвай зияндалай гьейри, комитетдихъ Муруроа ва Фангатауф островар

къун давамарунай 130 миллион доллар вахчудай ният ава.

2012-йисан январдиз Франциядин Сенатди Франциядин Полинезиядив Муруроа ва Фангатауф островар вахкунин гьакьиндай законопроект хьсанди яз гьисабна. Гьавада ва чилин кланк ядерный ахтармишунар кьиле тухвай островар 2014-йисан 1-январдидилай Полинезиядик ахкатун лазим тир. Гьа са вахтунда Парижди островрал хатасузвал таъминарун давамарун ва анрал радиологический мониторинг кьиле тухун хиве кьуна.

2011-йисан июлдиз Полинезиядин гьукуматди Париждивай зиянар хьайибур сагьар хьувун патал харжнавай 226 миллион евро зез хьувун истемишна.

130 островдикай ва члехи вад архипелагикай арадал атанвай Франциядин Полинезия гуьлерилай анихъ галай Франциядин мулк я. Ам Франциядин президентди тайинарнай верховный комиссарди идара ийизва. Муруроа ва Фангатауф островар 1964-йисуз Франциядин составдик кутунай.

“Беркут” ДНР-дин полицияда амуькьда

Вичи-вич малумарнавай республикадин МВД-дин пресс-къуллугъдал асаслу хьана, ТАСС-ди хабар гузвайвал, вичи-вич малумарнавай Донецкдин халкьдин республикадин властри махсус метлебдин “Беркут” отряд ДНР-дин къайдаяр хуьдай органрин къурулушда амуькьунин гьакьиндай кьарар къабулна.

Къурулушдин тамам твар машинра аваз санай-масаниз фидай кьетлен метлебдин отряд (ОМОН) “Беркут” я. Подразделенида виликрай къуллугъай аскерри, гьакьни цийи ксар кьуллугъда.

Киевда “Беркутдин” виликан къуллугъчи Павел Аброскиназ талукъ уголовный делодай силис тухун давам жезва. Адак Украинадин меркезда Евромайдандин 39 активист гуьллеламишунай тахсир куьтазва. Судди ам кьунвай вахт 2015-йисан 25-январдалди давамарнава, кьизва “Украина” РБК-ди.

Октябрдиз Украинадин МВД-ди “Беркутдин” махсус ротадин виликан командир Дмитрий Садовник розыскда авайди яз малумарнай. Адакни Институтский куьчеда акьунар арадал атай вахтунда цудралди инсанар телеф хьунай Евромайдандин активистриз гуьлле гунай тахсир куьтазва.

2013-2014-йисарин хуьтлуьз Евромайдандал кьиле фейи вакьайра иштираккай Украинадин “Беркут” твар алай махсус подразделение уьлкведин МВД-дин руководитель Арсен Авакован указдалди 26-февралдиз чуькьурнай. Государствода маса власть тайинарйдалай, евроинтерграциядин терефдарар властдив атайдалай гуьгьуниз “Бер-

Рекъем

• США-ди дяведикай катнавай Донбасдин агьалийриз куьмек яз 3 миллион доллар чара авунва.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 45,58 манат,
1 евро - 56,79 манат,

кутдин” аскеррин гуьгьуьна къекъевез ва абуру халкь алай чкадал усалариз хьана. Махсус подразделениедин аскеррик Майдандал аксивал къалуриз экьечинавай бур телеф хьунай тахсир кутуна. Отряддин виликан са жерге къуллугъчийри Украинадин кьиблединни рагьэкьечидай пата ДНР-диз, ЛНР-диз акси яз женг члугуникай отказна. Гьа и кар себеб яз абуру уьлкведин ихтиярар хуьдай органрай акьудна. “Беркутдин” къуллугъчийрин са пай Россиядиз атана, ина абуру чкадин къуватдин къурулушра къуллугъдал къабулна.

32 миллион манат

чуьнуьхна

Москвадин кьиблединни рагьакьидай пата машин светофордал акъвазнавай вахтунда чинрал маскаяр алай, члур ният авай ксар кьве дишегьлидидай - риелтордивай ва карчидивай пул къакъудна. Москвада авай МВД-дин ГУ-да “Цийивилер” РИА-диз хабар гайивал, тахсиркарар 32 миллион манат авай кьве сумка гваз катна.

Агьвалат 24-ноябрдиз йикъан сятдин пудаз вад декьикъа кваллахайла, Люблинский куьчеда арадал атана. Малум тушир, чинрал маскаяр алай пуд касди ракларин гуьзгь хана ва газдин баллондай ана ацукьнавайбуруз са вуч ятлани хьичирна, машиндин салондай пул авай кьве сумка къачуна Infiniti SX 37 автомобилда аваз катна, - суьгьбетна полицияда.

Къайдаяр хуьдай къуллугъчийри къейд авурвал, зиян хьайибур малумарайвал, къачагьри 550 агъзур евро ва 44 агъзур доллар чуьнуьхнава.

ТАСС-дин делилрал асаслу яз, риелтордиз - автомобилдин иесидиз - медикрин куьмек лазим атана. Life News-дин малуматдал асаслу яз, хьичирай шейини са дишегьлидин чин канва.

Гьужум авунай уголовный дело къарар гьарнава.

Ахмакьвилдин вирус жагъанва

Америкадин ахтармишунардайбуру лабораториядин кьиферал са жерге тежрибяр тухвана ва тайинарна хь, абурухьни инсандихъ хьиз, бажарагьдиз члур тахсир ийидай вирус ава.

Кьилди къачуртла, ада зигьиндин кваллах писарзава. Ахмакьвилдин вирус твар ганвай ам инсанрин туьтуьна жезва.

Гьелелиг алимиривай вирус гьикл садакай масадак акатзаватла ва ам гьикл арадал къевезватла, тайинариз хьанвач. И кар авун патал цийи ахтармишунар кьиле тухун планламишнава.

Рикел хкин, икьван чвалалди ахмакьвилдин вирус (ATCV -1) анжах ций жагъанай.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
А. ГЪАМИДОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 7924

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммуничайрин хиле закондательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин режъя РД-дин Федеральний къуллугдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрови проспекта, 61,
7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
БНК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь Мубаракрай!

Республикадин меркез Махачкъалада яшамини жезвай отставкада авай полковник Аскер Мамалиевич ЗЕРБАЛИЕВАЗ:

Полковникдин чинер алай,
Уьмуьр ацлай эквер авай.
Сад Аллагъди гайи стха,
Комиссарни хъайи стха.

Вун хайи югь сувар я чаз,
Вун умудлу лувар я чаз.
Сагълам уьмуьр давам
хъурай,
Гьар са мурад тамам
хъурай!

ВАЗ 75 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ
РИКИН СИДКЪИДАЙ МУ-
БАРАКЗАВАЙ СТХАЯР, ВА-
ХАР, МУКЪВА-КЪИЛИЯР ВА
ЯРАР-ДУСТАР.

Сулейман-Стальский райондин Эминхуьре яшамини жезвай хпитарви Муьгъуьдин ГЪАМИДОВАЗ:

Гьич са йисни фенач бада,
Гьар камуни бегьер гана.
Мерд кьилихдин пак ерийри
Ви уьмуьрдиз эквер гъана.
Къазанмишиз гуьрмет-хатур,
Вун датлана чешине хъана.
Гь кьуллугъдал хъанатлани,
Къастни умуд рикле хъана.
Вун хайи югь атанва кье,
Пудкъанни цлуд йисар галаз.
Са виш йисар мад хъхъурай,
Мукъва-багъри, дуьстар галаз!
Чандин сагъвал хъуй мягъкем,
Гуьгъуьларни хъурай хуррам!
Мубаракрай, багъри инсан,
70 хъанвай тамам!

ВИ 70-дан ВИЛИК КВАЙ 7-дакай 10 ХЪХЪАНА,
САГЪЛАМ, БАХТЛУ УЬМУЬР КЕЧИРМИШУНИН МУРАДАР
АВАЙ ВИ БАГЪРИЯР.

Кьурагъ райондин Аладаш хуьре яшамини жезвай ва ана ФАП-да кьвалахзавай Назират Гуьсейновна ЭСКЕНДАРОВАДИЗ:

Бицекризни члехибуруз
Кьуллугъ авур диде я вун.
Сагълам уьмуьр
багърибуруз
Багъиш авур бине я вун.
Ви уьмуьрди бегьер гъана,
Шад авуна хайи хизан.
На чаз уьмуьр, бахтар
гана,
Виридалай я вун масан.

ВАЗ 60 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ
МУБАРАКЗАВАЙ УЬМУЬР-
ДИН ЮЛДАШ, 4 ХВА, АБУ-
РУН СУСАР, ХТУЛАР ВА
ВИРИ БАГЪРИЯР.

Конкурс

Общественной палатой Дагестана учреждены премии за лучшее освещение в СМИ деятельности институтов гражданского общества. Задачами конкурса "Народный журналист" являются дальнейшее совершенствование взаимодействия СМИ, общественных объединений и государственных структур, введение в практику принципа социального партнерства и взаимной ответственности, а также развитие сотрудничества общественных организаций для решения социально-экономических проблем.

Премии присуждаются работникам средств массовой информации, а также нештатным авторам за опубликованные в печати, переданные по телевидению и радио за период с 1 декабря 2013 года по 1 декабря 2014 года статьи, интервью, репортажи, очерки и другие журналистские материалы. Главная тема публикаций - деятельность институтов гражданского общества по реализации социально значимых проектов и гражданских инициатив, способствующих повышению качества жизни населения.

Материалы конкурсных произведений и сопроводительные документы к ним направляются в Общественную палату республики до 15 декабря 2014 года. Материалы на национальных языках сопровождаются кратким изложением содержания на русском языке.

Победителю конкурса присваивается звание лауреата премии Общественной палаты Дагестана, вручается диплом, удостоверяющий присуждение ему премии, а также денежное вознаграждение: 1-е место - 50 тысяч рублей, 2-е - 30 тысяч рублей, 3-е - 20 тысяч рублей.

Конкурс акъалтна

Меьгарамдхуьруьн районда "Муаллим - 2015 йис" Вирироссиядин конкурсдин муниципальный этап куьтягъ хъана. Адан макъсад образованидин идарайрин бажарагълу педагогар жагъурун, педагогвилин зегьметдин кесерлувал хъасан муаллимрин виридалайни хъсан муаллимрин педагогвилин тежриба раиж авун я. Конкурс МКОУ-дин Гьепцеьрин юкван школада кьиле тухвана. Муаллимри яратмишунрин режъя вини дережадин алакьунар, обществада активвал, образованида алай девирда авай месэляяр, вичин тежриба масадаз чириз алакьун, методика, педагогикадин алай девирдин технологияр ва педагогикадиз талукъ гзаф маса чирвилер кьалурна.

Конкурс пуд турдикай - "заочный" - конкурсантрин материализир килигун, "мастер-класс" - конкурсантрин тарсар, "презентация" - чпин пешекарвилекай конкурсантрин ихтилатар.

"Муаллим - 2015 йис" Вирироссиядин конкурсдин муниципальный девирдин нетижаяр: сад лагъай чка Цийихуьруьн

СОШ-дин урус члалан ва литературадин муаллим Закуева Гуьлпери Абдулгамидовнади кьуна.

Къвед лагъай чка Ярагъ-Къазмайрин СОШ-дин тарихдин муаллим З.Маллаевади ва Меьгарамдхуьруьн 1-нумрадин СОШ-дин сифтегъан классрин муаллим Л.Атлухановади пайна. Самурдин СОШ-дин биологиядин муаллим З.Казимова ва Советский хуьруьн СОШ-дин тарихдин муаллим Н.Алиева пуд лагъай чкадал акъатна.

"Виридалайни хъсан экспериментатор" номинациядай Гьепцеьрин СОШ-дин химиядин муаллим Я.Лачинова гъалиб хъана. "Жегъил педагог" номинациядай Хожа-Къазмайрин СОШ-дин ангиле члалан муаллим С.Пирмеьгамедовади, "Муаллим-тербиячи" номинациядай Къуйсунрин СОШ-дин сифтегъан классрин муаллим С.Тажибовади гъалибвал къазанмишна.

Конкурсдин вири иштиракчийриз райондин образованидин управленидин патай грамотаяр, кьиметлу призар ва пулдин премияр гана.

2015-йис патал

Лезги газет

КХЪИХЪ!

ИНДЕКС:

йисанди - 63249
6 вацранди - 51313

газетдин кьимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 774 манат
6 вацра - 387 манат

Абонентрин ящикрай (до востребования):

йиса - 713 манатни 04 кепек
6 вацра - 356 манатни 52 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 444 манат
6 вацра - 222 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскрай, гьакл Махачкъалада Промшоссе куьчедин 10 "а"-нумрадин дараматда кхъиз жеда.

Гуьрметлу газет кьелзавайбур! Кье, 27-ноябрдиз, йикъан сятдин 4-даз Р.Гьамзатован тварунигъ галай Милли библиотекада ЖАМИДИНАН яратмишунриз талукъарнавай мярекат жеда. Бур, ша!

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми буба
КЕРИМ
кечмиш хъунигъ галаз алакьалу яз Бабаева Земфирадиз, мукъва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми стха
НУРДИН
кечмиш хъунигъ галаз алакьалу яз Агьмедов Сиражудиназ, мукъва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми вах
ДАИРАТ
кечмиш хъунигъ галаз алакьалу яз Агькеримов Шихмурадаз, мукъва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди стхадин гада
ШАРАФУДИН
кечмиш хъунигъ галаз алакьалу яз Мердали Жалиловаз, рагъметлудан хизандиз, багърийриз башсагълугъвал гузва.

Къасумхуьрел яшамини жезвай Рамазановрин хизанди играми руш

СВЕТЛАНА

кечмиш хъунигъ галаз алакьалу яз Дербентдин педколледждин муаллим Имамат Максудовадиз дериндай хажалат члугунигъди башсагълугъвал гузва.